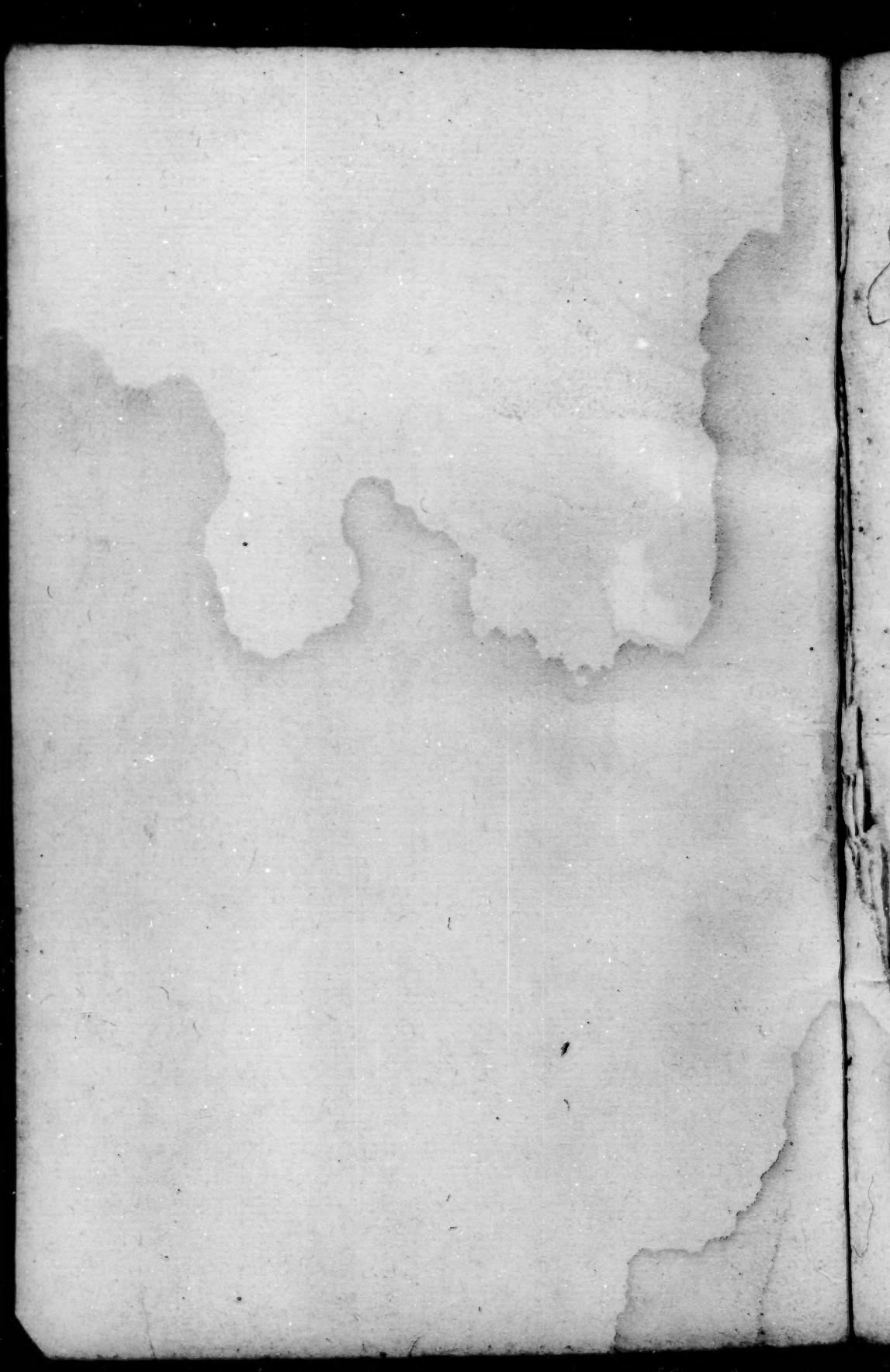

Augsburg ad. Brufalem Comitem
Augsburgi fabro filii compendium ex
Oratio aureo pullet auctio

3172

SENCHIRI

DION ILOCORVM COMMVNIVM

Iohannis Eckij, aduersus Martinum Luthe
rum & asseclas eius, aliquot nunc ad-
auctum materiebus.

*¶ Interiecta sunt passim quædam, hacten usum
pressa nunquam, stellalis * in fronte signata, & hoc cō-
clusa signo — per uenerabilem uirum F. Tilman-
num Sibergensem, sacræ Theologiæ licenciatum,
ac conuentus ordinis predicatoriij in Colonia Brio-
rem, ad communem omnium bonorum salutem.*

*¶ Eſdræ. I. cap. 4.
¶ Magna & ueritas erit fortis præ omnibus.*

¶ Anno M. XXIX.

¶ Mense Iunij.

Ambrosius 389 Theronimus 398
Augustinus 400 Gregorius 605

Surn Antonij Hutteri

TABELLA LOCORVM
COMMUNIVM.

- i. De ecclesia et eius autoritate.
- ii. // De Conciliis.
- iii. De primatu sedis apostolice.
- iv. // Descripturis.
- v. // De fide et operibus
- vi. De confirmatione.
- vii. De Ordine.
- viii. De Confessione
- ix. // De Eucaristia sub utraque specie.
- x. De Matrimonio.
- xi. De extrema unctione
- xii. // De humanis constitutionibus
- xiii. De festis, ieiuniis, &c.
- xiv. // De veneratione sanctorum
- xv. De imaginibus sanctorum
- xvi. // De sacrificio missae. M. $\frac{1}{2}$
- xvii. De votis
- xviii. De celibatu clericorum.
- xix. De Cardinalibus et legatis.
- xx. De excommunicationibus
- xxi. De Bello in Thracias.
- xxii. De Immunitate ecclesiarum.
- xxiii. De Indulgencijis.
- xxiv. De Purgatorio.
- xxv. De Annatis.
- xxvi. De Hereticis comburendis;
- xxvii. Non disputandum cum Hereticis.

Fluctarium.

- xxvij. Sub Eucharistia esse corpus Christi.
xxix. De pueris baptizandis.
xxx. / De Libero arbitrio.
xxxi. De Oratione & horis Canonicas.
xxxii. De Pluralitate sacerdotum & decimis.

REVERENDISS. IN CHRISTO P.A.
tri, & pientissimo principi ac domino D. Chunrado
à Tungen, Heribipolensis ecclesiæ Episcopo dignissi-
mo. ac Franciæ Orientalis duci, domino
suo obseruantissimo. Ioannes
Eckius S. D.

Ad Phile-
monem.

Ratias agit deo in orationibus suis re-
uerendissime pater & princeps, diuus
Paulus Apostolus, audiens charitatem
Philemonis & fidem, quam habebat in
domio Iesu & in omnes sanctos eius. O-

ptime enim perspectum habuit, secretorū dei cōscius
Paulus, tūc cuiuslibet fidem coram deo splendescere,
quando eam sanctis & amicis dei ueteribus maxime
Exod. 14. conformem reddere sat agit, quemadmodum Israēl nō
solum deo credidit, sed & seruo eius Mōysi. Et boni
ac sinceri quiq; à Christo passo in hunc diem sedulo
præstiterunt sobrie & non plus quam oportet sapien-

Rom. 12. tes. Verum qui hac regula apostolicane neglecta, ambu-

Psal. 130. lauerunt in mirabilibus super se, & extulerunt se uel-
lut Lucifer & dæmonium meridianum, in sanctos dei
credere nolentes. decepti sunt, & in præcipitum er-
rorum dati sunt, dum ueteres illos apostolicos uiros,
eruditio[n]e spectobiles, moribus insignes, autoritate
conspicuos, atq; miraculis claros, aspernari nō ueren-
tur. Hui inquam, non nisi uenenata dogmata, à s. lute

EPIST. DEDICATO.

aliena, à recta fide deuia, & ueritatis expertia, munido inuehere molitisunt. Nam qui non ducitur, concordi sanctorum patrum sibi in ecclesia succedentiū, profētione, unanimiq; conciliorum sententia, in abominabiles quosq; errores, insolenti ac superbatemēritate, preceps corruat neceſſe est. Hanc uesanam et procacem maluit imitari temeritatem Lutter, cum cōplicibus suis, quam in sanctos dei & fidei regulā, quā uniuersa obseruat ecclesia, pie cum Philemone crede-re, nam & peruersa uoluntate contra ministros dei, sancti p̄. patres atq; uniuersam obmurmurat ecelesiā, suum ipsius iudicium (o plusquam cecam uanissimi hominis superbiam) omnibus ecclesiae proceribus antefereens. Pudendam uero suam insaniam, paucis initio delineauit articulis, aurem captans popularēm, quo no-centiora & magis uirulenta, in posterum si tñter hau-rirent erroris pocula. Multorum profecto animos leni indulgētiarum tyrocinio dementauit, ut quaq; uer sum postea eos agitaret, & in omnem erroris impelleret uentum. Quo factum est, ut in dies auctior factus sit discipulorum suorum numerus, potissimum Mahu-metica illa accidente libertate, in quo mirum quam si bi elatus illi placuerit, quod oues suas, ut David inq; Psal. 143: uidit fetosas, nam sic de hereticis intelligi existimat Hiero. Ad hæc nostris ita exigentibus peccatis, rami & stilones prodiere, radice pestilentiores, cum secta-rum exorientium nullus sit finis. Experimur nempe,

EPISTOLA

nostro hoc in felici s^eculo. Iconomastyges , imaginū
incendiarios, Capharnaitas, quibus uenerabile corpus
Ioan.6 Christi in Eucharistia durus est sermo, Catabaptistas,
qui pueris baptismum negant, & adultos tingunt, &
horum omnium quotidianū diuersa sectio, ut nec Cuni-
culi s^epius pariant, quā h^eretici. H^ac uero iratus de-
us permittit, quod non ualide atque ardentibus uotis
Osee.9. dei, cū Osea, obsecramus clementiā, ut det illis, q^{uod}det
illis? Vuluā sterile & ubera aremtia, quod cōuenien-
Hierony. tiſſ. de h^ereticis explicat Hieronymus, qui in populo-
rum multitudine gloriantur, & in his filijs quos nu-
trierunt ad interitum, ut educerent eos de ecclesia ad
interfectorem. Tot enim diabolus iugulat, quot in
Esa.58 errore h^eretici genuerunt filios. Quantumuis au-
tem h^eresis inuilescat, speculatoribus Sion, non est ta-
eendum, sed uox uelut tuba, exaltanda est, contra Phi-
I.Reg.18 listeos illos exprobrantes aciem dei uiuentis, & pro-
cant. 4. turri Dauid omnibus animi uiribus pugnandum est,
in qua mille pendent clypei, & omnis armatura for-
tium, quod strenue hactenus fortissimi quiq; præsti-
terunt uiri in litteris sacris clari, & ego omnium mi-
nimus, cum his bestijs dentatis iam ſepe & eminus &
Lipsia cominus pugnau. Cominus quid em Lipsiae cum ipso
draconis capite Lutero & Carlstadio. xx. diebus dia-
ſputando, ſpectante nonnūquam Christianissimo prin-
dux Gez cipi D. Georgio Saxoni^e duce. Et in Baden cum Ca-
org. Badē pharnaita Oecolampadio & aſſeclis , aſſidentibus

DEDICTATORIA.

duodecim Contonum Helvetiorum & quatuor episcoporum ambaſiatoribus, pluribus diebus confluxi. Emissus uero aeditis aliquot in Germania & Italia libellis, cum haereticis manum conserui. E quorum numero, Enchiridion fuit locorum communium, annis ab hinc quatuor prelo commissum, quod ea quidem ratione, hortatu Reuerendissimi Domini, Cardinalis D. Laurentij de Champegijs sedis apostolicæ legati edi- L. Cham- deram, quo occupatores, quibus non uacat grandia Fegij. Herorum uolumina reuoluere, in promptu & breui, ut aiunt, manu haberent, quo haereticis occurrerent. Et simpliciores, quibus cortice natare opus est, summagium haberent credendorum, ne a pseudo apostolis subuerterentur. Non mea me fecellit opinio, nam tam beneuolenter, & obuijs, ut aiunt, manibus, hic liber a pluribus exceptus ē, ut quater iam hoc breui tempusculo a Calcographis Baiorariæ publicatus sit. Tubingæ quoq; in Sueuis bis fit excusus, uidimus quoq; eum in Parrhisiensibus, Lugdunensibus, ac Colonienibus characteribus expressum. Vnde amiculi nostri, obnixius me hortati sunt, ad nouam Enchiridijs aditionem. Parui ergo potentium importunitati, quamuis pluribus alijs litterarijs, ac ad populum declamandi, atque in scholis legendi, negotijs pene obruar. Itaq; locos priores sub censu-

EPIST. DEDICATO.

ram euocauimus, & in pluribus locupletauimus, & di-
os nouos, post proximum auctarium, locos adiecamus,
ut renatus & nouus ferme liber uideatur. Eum utcū
q; tenellum & exiguum, tibi optimo principi Reuca-
rendiss. antistes, dedicare uolui, quod hæreticorū par-
tus mala soboles, iam alterauice, te tuamq; ecclesiam
hostiliter inuaserit, atq; in summum adduxisset discri-
men, nisi ut prudentissimi Naucleri functus opera, &
tantis procellarum fluctibus, mirabili prudentia, atq;
inuicta fortitudine, nauem periclitantem, ad portum
tranquillitatis subduxisset. D.O.M. proineffabili sua
clementia, dignetur & in posterum Diuo Kiliano in
tercessore, iam amplitudinem tuam, contra fidei & ec-
clesiae hostes, tueri fortiter, & souere suauiter. Ut te
duce atq; Victore, Catholici reliq; & plebs fidelis ani-
mosiores reddantur, ad ueram orthodoxam fidem re-
tinendam atq; defendendam, ne traditi in os leonis ru-
gientis ad inferos demergantur. Tuum fuerit, ita ob-
secro, Amplissime præsul, hanc nostram oblationem,
ex sincero & te uehementer amanti animo profectā,
boni consulere, & in incepto fidei negocio feliciter
pseuigrare. Vale & salutē Antistitum decus & or-
namentum. Ingoldstadij Boiarie, ipso sancto die
Epiphanie. Anno Gratiæ. M. D. XXIX.

De ecclesia & eius autorita

// te. Caput primum. Continenſ
// quatuor propositiones.

C Prima propo trimembriſ est.

Ecclesia eſt corpus Christi, Spouſa Christi, Regnū celoz. Paul. Primū mē
brū proba
C Omnia ſubiecit ſub pedib⁹ tur. f. Ecſ
eius, et iplum dedit caput ſup oſ clesia eſt
m̄nem ecclesiā, que eſt corpus iſ corpus

phus et plenitudo eius, qui omnia in om̄ibus Christi.

adimplet // Digne ambuletis vocatione qua Ephe. 4.

vocati eftis cum omni humilitate et mansuetudine, cum patientia ſupportat̄tes innicē in charitate, ſolliciti ſeruare rnitatē ſpiritus in vinculo pacis. Unum corpus et unus ſpiritus ſicut vocati eftis in una ſpe, vocationis vefte. Ecclesia

Unus dominus, una fides, unum baptifima. corpus.

Unus deus et pater omnū, qui eft ſuper omnes, et per omnia et in omnibus nobis.

C Probatio ſecunde partis prime ppositi
onis. f. Ecclesia eſt ſponsa Christi.

Una eſt columba mea, perfecta mea, una Canti. 6.
eſt matris ue, electa genitrici ue. Vna.

C Mortuus coelitus ſoror mea, ſponsa, mortu⁹ Canti. 4.
conclusus, fons ſignatus.

Mulieres viris suis ſubdite ſint ſicut domino, qm̄ vir caput ē mulieris ſicut Christus
caput ecclesie, ipſe ſaluator corporis eius, ſed ſicut ecclesia ſubiecta eſt Christo, ita et mulie-

res viris suis in omnibus. // **V**tri diligite vro
sponfa. res vestras, sicut et Christus dilexit ecclesiam,
et seipm tradidit p ea, vt illa sanctificaret, mun
dans eam lauacro aque in verbo vite, vt exhibe
beret ipseibi gloriosam ecclesiam, non haben
tem maculam aut rugam, aut aliquid huismq
di, sed vt sit sancta et immaculata.

Apoc. 12.

I. Cor. 11.

Rom. 12.

L.Pet. 3.

Applican
tur supc.
riora.

// **D**e Hierusalem. sicut sponsam ornatam
viro suo. // **N**os autem estis corpus Chri
sti et membra de membro. Sic ergo una est ec
clesia, non est foris, sed intus, sicut una fuit ar
cha Noe. j. Petri, iij que fuit figura unius ec
clesie, extra illam unam signatam, nemo salua
tur, sicut homines extra archam perierunt. // **M**od
est bigamus Christus, una ecclie apostolorum
et nostra. Ante Ludderum natum, erat ecclie,
que credidit missam sacrificium, septem sacra
menta etc. illa fuit sponsa Christi. Itaque iam
maneamus cum eadē ecclie, et non iungamur
ecclie malignantium. Chrs quia diligit ecclie
am sponsam suam, non eam reliquit, nec D. nec
M. annis, etenim caput quomodo desereret
suum corpus tanto tempore. Cum Synago
gam minus dilectam ob peccata septuaginta
duntarat annis reliquerit in captiuitate corpo
rea Babylōis, quomodo suā sponsam Ecclesia
relinqueret. M. annis in captiuitate errorum
// **P**robatio tertie partis propositiōis scili
cet ecclie est regnū celorum.

Math. 20 **S**imile ē regnū celorum hoi p̄familias, qui

Math. 2 exiit p̄mo mane cōducere oparios i vineā sus.

Simile factū est regnū celorum hoi regi, q

fecit nuptias filio suo, et misit servos suos vocare iunatos ad nuptias. Tunc simile est regnum celorum decem virginibus, que accipientes lampades exierunt obuiam sponso et sponse, quinque autem ex eis erant fatue.

Math. 13

Applicat.

¶ Multas similes parabolas inuenies. **I**
Si ergo regnum celorum hic dicitur ecclesia, quo modo in regno illo error et falsitas regnasset M. annis? Regnum celorum est regnum veritatis. Patet deinceps semper exire usque ad vesperam, ad conducendum operarios, contra credunt Luddera ni nemine conductum a M. annis, nisi eorum Idolum Ludderum. Patet ecclesiam hic in vi a esse collectam ex bonis et malis, quia Christus clare dicit ibi esse virgines prudentes, et fatuas, pisces bonos et malos. Vide Greg. in

¶ Secunda Propositio. **Bonum.** **// Ecclesia**
Ecclesia non errat, non modo, quia sibi non errat habet sponsum Christum, sed etiam quia regitur magisterio spiritus sancti, ipsam nunquam deserentis. Ego rogabo patrem meum et alium paracletum dabit vobis. Pater sancte serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi. Non autem pro his tantum, scilicet apostolis, rogo sed et pro eis qui credituri sunt per verba corum in me. **Iohau. 14** **Iohan. 17** **I.Tim. 3.**

Ecclesia dei vini columna et firmamentum veritatis. Quomodo ergo erraret? Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo, cum autem venerit ille spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem. Hic igitur post euangeliū, Ludderanus ostendat nobis magisterium spiritus sancti, hoc promissum in ecclia.

Ioan. 19

I. DE ECCLESIA ET

I. Iohann.

Et nō necesse habetis, ut aliquis uos doceat, sed sicut vinctio eius docet uos de omnibus, et verum est, et non est mendacium. Itaque vinctio sancti spiritus semper docet ecclesiam.

Math. 28: **E**t ecce ego vobis sc̄m oīb⁹ dieb⁹ sum usq; ad cōsummationē seculi, dixit Christ⁹ discipulis, q̄ est via, v̄itas et vita. Liquet ecclesia columnā veritatis, Christo ductore, et spiritu iōtō magistro, nō errare, quāto minus credibile quod mille annis vniuersa ecclesia errarit, vt insahit Lutterani.

I. Cor 1

Sicut ecclesia est vna, ita v̄itas est in ecclēsia. Obsecro autem vos fratres per nōmetū domini nostri Jesu Christi, vt idip̄ um dicas om̄es, et non sint in vobis schismata, sicut stūtem perfecti in eodem sensu, et in eadem scientia. Ludderani noua schismata faciunt, et tā sibi q̄ alijs repugnant, vt iam disiectus ē Carl stadius et Egran⁹ et Ludder et Zuinglius et catabaptiste.

I. Cor. 14.

Non enim dissensionis est dens, se d pacis sicut et in omnibus ecclēsijs sanctorū doceo.

Corollar.

Potius itaque veram intelligentiā scripture credendum est deum inspirare cōcordi vnitati ecclēsie, q̄ vni priuato homini Ludder, vel Zuinglio, aut Osiandro, Imo sequit, quod id quod sc̄tā mater ecclēsia diffinit, vel acceptat, quod eadem veneratione credēdum

EIVS AVCTORITATE.

est, quasi in divinis literis est expressum. Quod Roma. 15.
cunque scripta sunt, ad nostram doctrinā scri-
pta sunt, deus autem solatij et patientie det vo-
bis idipsum sapere in alterutrum secundū Je-
sum Christum, ut vnanimes uno ore honorifi-
cetis deum, In oratione ad dei. Omnipotens
sempiterne deus, cuius spiritu totum corpus Ecclesia
ecclesie sanctificatur et regitur Rom. 12.

Contra Paulus post rationem corporis mystici subdit. Idipsum inuicem sentientes, non alta sapientes, sed humilibus consentientes, philip. 2.

Contra Si qua consolatio in Christo, si qua societas in Christo, Implete gaudium meū vt id ipsum sentientes, eandem charitatem habentes, vnanimes idipsum sentientes. Duo mala fecit populus mens me dereliquerunt fontem Applicau.
aque viue et foderunt sibi cisternas dissipatas que continere non valent aquas. Sic Ludderani relinquentes verum et viuum fontem eccliesie fodunt cisternas dissipatas hereticorū, Quikleff, Hus, Albigensium. &c.

Contra frustra deus misit filium, frustra spiritū sanctum, frustra apostolos, martyres, doctores, confessores. Si per ludderū solum lux ve ritatis aperienda erat, cur Deus non ynu misit Ludderum pro omnibus?

Quarta propositio.

Contra Prelatos & potiores cōgregatos esse eccl Esclusia
clesiam representatiue patet. Conuertitqz rex represen faciem suam & benedixit omni ecclesie Israhel, tatuia.

I DE ECCLESIA ET
omnis enim ecclesia Israhel stabat. &c. ecce ec-
clesia Israhel, et quod solum fuerit representati-
ua liquet per initium huius capituli Tunc co-
gregati sunt omnes maiores natu Israhel, cum
principibus tribuum et duces familiae um fili-
orum Israhel ad regem Solomonem. &c.

¶ Obijciunt Heretici

- I Maior est authoritas scripture quam ecclesie.
Nam ecclesia debet regi secundum scripturam.
Verbum enim domini nemini cedit.
- II Non licet ecclesie aut ylli homini venia-
re contra scripturam.
- III Illud non dicitur determinasse ecclesia,
quod Papa cum cardinalibus et Episcopis de-
terminat, quia ecclesia est congregatio omni-
um fidelium et conuenio in vera fide, ex qua vi-
nit iustus.
- IV Ecclesia dei solum est in spiritu, quia re-
ditur et ita occulta.
- V Cudderdt se esse de ecclesia, et credit ap-
pe ecclesiam, ubi ipse sit ecclesiastes. Sic Zuin-
gius, Carlstadius, Billicanus, Soblerus,
Diebmair, Pacimontanus. &c.

¶ Diluuntur obiecta.

Expus mthm
libri p. p. 11
Mat. 27 **In primo Christus non scripsit aliquem librum, nec pre-
cepit discipulis vel apostolis ad scribendum,
at de ecclesia multa precepit, unde missurus
apostolos ad plantandam ecclesiam, non di-
xit, Euntes scribete, sed euntes in medium vni-
uersum, predicate Evangelium omni creatu-**

Aplic. Barberi p. p. 11

EIVS AVTHORITATE

re. Ideo lex fuit scripta i tabulis lapideis Eu
angelium in cordib⁹. Quoniam epistola estis
Christi administrata a nobis et scripta non a
tramento, sed spiritu dei viui, no in tabulis la
pideis, sed in tabulis cordis carnalibus. Con
cordat Hiere. 3i. Ecce dies venient dicit do
minus, et feriam domini Israel et domini Juda
festus nouum, non secundum pactū quod pe
pigi cum patribus vestris. etc. sed hoc erit pa
ctum, quod feriam cum domo Israel, post di
es illos, dicit dominus, dabo legem meam in
visceribus eorum et in corde eorum scribā eā,
et ero eis in deum, et ipsi erunt mibi in populū

Cor. 3

Ad Iob 28.

Ecclesia est antiquior scriptura quando
enim apostoli incepérunt p̄dicare, nulla e
rat scriptura Euangeliū, nulla epistola Pauli,
et nō erat ecclesia Christi sanguine dedicata.

Cla Ami
quos deponit

Bic apostoli sine scriptura noui testamē
ti elegérunt Mathiam, ordinarunt septem di
aconos, Petrus fecit exprimere Ananiam et
Saphirā. Cum apli tā diligētes fuerint in I I I.
verbo dei seminando, et tamen paucissima re
periunt ab eis scripta, cōsectariū ē multo plu
ra, eos docuisse, q̄ scriplisse q̄ parē cu; scriptis
habent authoritatem.

Actu. 1.
Actu. 5. 6

Plura docuisse
q̄ dixisse

Scriptura nō est antētica sine autorita
te ecclē, scriptores. n. canonici sūt mēbra ecclē

I III.

Achilles

pro cathe

licie

Vnde heretico volenti cōtendere cōtra
ecclēsiae instituta et cōsuetudines, obijciat qui
hus armis velit contendere contra ecclēsiam.

B iiiij

Argumētū I. DE ECCLESIA ET
Diciturū est canonice scripturis quatuor Euā
geliorū, ac Paulini epistola. Huic mor ob-
tiatur, unde sciat has scripturas esse canoni-
cas, nisi ex ecclesia, quare em̄ credit euangelium
Marii, qui Christū nō vidit, esse canoniciū, et
non euangelium Nicodemi, qui vidit et audivit
Iohann. 3. Christū ut testatur Iohannes. Sic cur Euange-
liū Luce discipuli est receptū, et Euangeliū
Bartholomei apostoli est reiectū, nisi humi-
liter cōfitearia ecclesie autoritatē cum beato
Augustino, id quod Ludder aliquā docuit, ec-
clesiam posse indicare de scripturis.
Avid. regē Anglie. * *Uñ Theophilactus Bulgarie Archieps*
circa exordiuū agelij Mathei ita scribit: Qua-
tuo sunt euangeliste, Quoꝝ duo Mathewus
et Iohannes ex numero et choro sunt duodecim,
Marcus vero et Lucas ex septuaginta. Erat au-
te Marc⁹ discipul⁹ et comes Petri. Lucas ve-
ro Pauli! Igitur Mathewus omniū primus
scripsit euangeliū hebraico idiomate ad eos
qui ex hebreis crediderāt post octo annos as-
sumpti in celos Christi, Porro Iohannes hoc
ex hebraica lingua in greca (ut ferunt) interpre-
tatus est. At Marcus post dece annos assum-
pti Christi ex ore Petri edocitus scripsit, Lu-
cas aut post annos quindecim, Deniqꝫ Iohan-
nnes protrigita duos annos. Referūtem quod post
Lucas: 14: mortem illoꝝ superstiti allata fuerint tria euā
Jos 3° Amos conscripta fuissent. Iohannes aut et ipse ampli-

EIVS AVTORI.

orem vitatis gratiā sortitus, adimplenit que-
cunqz ab alijs p̄termissa fuerant & que succin-
tius alij dixerat? Ipse fuis in euāgelio tradi-
dit, H̄ec dñe. Beda aut̄ in homilia super illū
Joban. Dic est discipul⁹ ille, recte putat Jo-
hannē scripsisse post sexaginta quinqz annos
assumpti in celū Christi. Ipa igitur p̄t̄ ecclesi-
am antiquorē scriptura neqz scripturā auten-
ticam esse nisi ecclesie auctoritate, Vnde Au-
gustinus: Euāgelio non crederē nisi authori-
tas ecclesie me cōmoueret. In epistola funda-
menti plura inferius de scriptura titulo. 4.

Post 54 annos

Aug. par

te 4.ca.5.

// Scriptura docet, Memento ut diē sabbā De. 2.
et sanctifices, sex diebus op̄aberis, & facies oīa 1.
opera tua, septimo aut̄ die sabbatum domini Exo. 20.
dei tui est &c. & tamen ecclesia mutauit sabbas-
tum in dominicum authoritate sua, super quo
nullam habes scripturam.

H̄ Christus dixit disci. in monte: Nō veni sol-
lere legēm, sed adimplere, & tñ ecclesia aposto Matth. 5
loz in primo consilio p̄nunciavit audacter su Actu. 15.
per cessatione legalium.

Matth. vltimo dixit Abrah̄us discipulis. Mat. 28.3
Euntes ergo docete oēs gētes in nomine pa-
tris & filij & spiritus sancti, docētes eos serua-
re oīa, quecunqz mandaui vobis. // Dic Abri-
hus dedit formā baptisandi in nomine trinita-
tis explicite, & tñ ecclesia p̄mituit mutauit hāc
formā baptizādi in noīe Christi Iesu. // De-
nitētiā agite, inqt̄ Petrus, & baptisēt vñusqz

A. v

DE ECCLESIA ET

vestrum in nomine Iesu Christi in remissione
peccatorum vestrorum. Et Actuū. xix.
Mis auditis baptizati sunt in nomine domini
Iesu.

Actu 5.

Scriptura diffinit in concilio. Visum est
spiritui sancto et nobis tecum ut abstineatis vos
ab imolatis simulacrum, et sanguine et suffo-
cato, rem tam clare diffinitam et expressam, ec-
clesia sua auctoritate mutauit, quia et sanguis
et suffocato utitur. // Ecce potestas ecclae-
siae super scripturam. // Vide infra de constitu-
tionibus humanis titulo. xij.

Vide Co-
eleum de
auctoritate
ecclesiæ.

Actu. 21.

Porro si plus videre vis secundum scri-
pturas, quam secundum auctoritatem ecclae-
sie, iam omnes Iudei venientes ad baptismum
ad legem Moysi tenerentur, quia sic reperi-
rent in scripturis apostolos et alios conuer-
sus rixisse. // Paulo a gentibus reuertenti, di-
xerunt Jacobus et seniores: // Vide frater quoniam
millia sunt in Iudeis, qui crediderunt et oes
emulatorum sunt legis. // Andierunt au-
tem de te, quia discessione doceas a Moysen
eorum, qui per gentes sunt Iudeorum dicens
non debere eos circumcidere filios suos, ne-
que secundum consuetudinem ingredi. Quid
ergo est? // Otioz optet conuenire multitudi-
nem, audient enim te superuenisse, hoc ergo fac,
quod tibi dicimus. Gunt nobis viri quatuor, votum
hunc super se his assumptis sanctifica te cum il-
lis, impede in illis ut radat capita et sciens oes,

IEIUS AVTHORITATE.

qa que de te audierunt falsa sunt, sed abulas et
ipse custodiens legem, de his autem qui credi-
derunt ex gentibus, nos scripsimus iudican-
tes, ut abstineant se ab Idolis, imolato et san-
guine, suffocato et fornicatione, hic Paulus,
cum multis milibus seruauit legem iussu. s. Ja-
cobi, vis igitur addere conuersum ex Jude
is hodie, magis vivere secundum scripturas illas,
an secundum ecclesie authoritatem.

¶ Fatemur ecclesiam esse omnium fidelium De tertio
congregationem, qui sunt de corpore Christi,
ac quando primates et potiores aliqui pro-
uincie aliquid statuunt tota prouincia dicitur
statuisse. Bic prelati ecclesie dicuntur ecclesia,
quia representant eam, et subditos suos. Alio
quin nunquam congregari posset ecclesia. Et
Mattheus. viii. ¶ Quod si te non audierit, Math.
dic ecclesie, quod si ecclesiam non audierit, sit
tibi sicut ethnicus et publicanus. ¶ Si quis
vellet dicere ecclesie secundum Adderum, o-
porteret perambulare totum orbem. ¶ Chi-
sostomus exponit, ¶ Eccl esie, presulibus, sci-
licet ac presidentibus, patet quia mox aposto-
lis tanquam prelatis dat potestatem ligandi.
Denteronomio. xvij.

¶ Si difficile et ambiguum apud te iudicium
esse prospereris inter sanguinem et sanguinem,
causam et causam, lepram et non lepram, et
iudicium inter portas tuas videris ver-

DE ECCLESIA ET
ha variari, surge et ascendere ad locum quem ele-
gerit dominus deus tuus, veniesque ad sacerdo-
tes Leuitici generis, et ad iudicem qui fuerit illo
tempore, queresque ab eis, qui iudicabit tibi iudi-
cij ueritate, et facies quodcumque dixerint, qui per
sunt loco quem elegerit dominus, et docuerint te in
xtra legem eius, sequerisque sententiam eorum, nec de-
clinabis ad dexteram neque ad sinistram. Qui
autem superbierit nolens obedire sacerdotis im-
perio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo,
ex decreto iudicis morietur homo ille, et aufer-
res malum de Israele, cunctusque populus audi-
es timebit, ut nullus deinceps intumescat superbia.
Vide potestatem sacerdotis legalis, quanta pu-
tas potestas sit sacerdotis euangelici, et pena
expende inobedientis.

Actu. 15. // Facta seditione non minima paulo et Bar-
nabe aduersus illos statuerunt, ut ascenderent
Paulus et Barnab. et quidam alii ex aliis ad
apostolos et presbyteros in Hierusalim super
bac questione. // Ecce quomodo impluerunt
illud Deuter. xvij. et que erat ecclesia, non tota
congregatio, sed ascenderunt ad apostolos et
De quar. presbyteros, qui representabant ecclesiam.

eo. // Si ecclesia est occulta, quoniam Christus pre-
cepit dicendum ecclesie, et si ecclesia non audie-
rit tecum. Si autem esset occulta, quid posset ei dici,
aut quoniam audierit? // Similiter ecclesia est cor-
pus Christi, et Christiani membra / Thom. xijj.
Acto. jo. j. Cor. i. Eph. j. Ephe. v. et Collo. j. Di-

EIVS AVTHORI

cat Ludderus, an illi fuerint occulti, et solum
mathematice ecclesia quoniam dixit Paulus, Nos
autem estis corpus Christi, et membra de membro.

Hereticorum est habere cryptas, speluncas et la-
tebras, ecclesia ponit lucernam super candelabrum.
Monstra tibi ecclesia in conciliis, in
sede apostolica, in episcopis et propositis, singu-
lare ecclesiastum. Nam si solu mathematica
esset ecclesia, fratres Pauli non haberet laudem per
opus ecclesias. Non diceret David: Apud
te laus mea in ecclesia magna. Et iterum. Exal-
tent eum in ecclesia plebis, et in cathedra seniorum
laudent eum. Pro hoc vide Augustinum super
canonica Iohannis tractatu primo in fine.

Luce. II.

Quod dicit Ludder, dixerunt opes heretici,
Ideo Augusti inuehitur contra Donatistas, De genio
qui universalis ecclesiam coartare volebat ad
angelum paucorum hereticorum.

Plura vide apud Joannem Ocleum de au-
thoritate ecclesie, et apud Roffensem. Inter
veteres vide Iohannem turrecrematam,
latissime pro ecclesia scribentem:

Caput secundum de conciliis, conti-
nens duas propositiones, qui
ibus probatur concilioꝝ
autoritas.

Aug.

Propositio Prima

Quia ecclesiae authoritas, plurimum potest in con-
ciliis iusto ordine, iam de conciliis acturi sumus:

2. Cor. 8.

Psal. 21.

Psal. 106.

DE ECCLESIA ET

¶ Urreverunt quida de heresi phariseorum, qui crediderunt dicentes, quia oportet circumcidere eos, precipue quoq; seruare legem Moysi. Conueneruntq; apostoli et senioris videre de verbo hoc, et infra ponit decisio. **¶** Misum est spiritui sancto et nobis, nihil ultra impos.

Applicat, nere vobis oneris, quam hec necessaria, ut abstineatis vos ab imolatis simulacrorum, et sanguine, et suffocato, et fornicatioe, a quibus custodientes vos bñ agitis. Ecce concilij apostolici formam. Apostoli et seniores conuenerunt. Gentes non se opposuerunt apostolis, sicut modo adder concilij, qua autoritate, qua scriptura id facitis? cur adimitis nobis libertatem a Christo datam? nam etsi in deliberando citauerint, Amos. ix. tamen quo ad prohibitionem illorum trium, nihil induixerint similiter in decisione nullam adduxerunt scripturam. Antiochia qaz recepit conclusa Hierosolymis. Adder respuit conclusa Rome.

¶ Patet concilium habuisse potestate statuendi aliqua esse necessaria pro illo tempore, quemadmodum ad fidem simplicitatem non essent necessaria, cur non eadem potestas esset nuc in ecclesia, quoniam necessitas sepe exigit. Ide Christus, idem spiritus, eadem fides, cur non eadem concilio potestas?

¶ Pro. 22

¶ Ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui.

¶ Math. 18

¶ Itex dico vobis, quia si duo ex vobis consen-

EIVS AVTHORITATE.

scrinit sup terrā de oī re q̄cunq; petierint, siē illis a patre meo qui in celis est, vbi enim sunt duovel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.

¶ Null⁹ p̄t cōuinci euidēti⁹, nō audisse ecclēsiā q̄ si cōcilii nō audierit. Nusq; maior con sensus q̄ in cōilio. Nullib⁹ congregat plus in noīe dñi quā in concilijs generalibus.

¶ Convocantes aut̄ duodeci multitudinē rc.

¶ Interroga ḡnationē p̄stinā, ⁊ diligēt inue stiga patrū memoria, besterni q̄ppe sum⁹, et ignoram⁹ qm̄ vmbra dies nostri sup terram, ipsi docebūt te ⁊ loquēt tibi, ⁊ de corde suo p̄f rent eloqa, in antiq̄s est sapientia, ⁊ in multo tpe prudētia. Ergo concilia audiamus ⁊ pa

tres, non hereticos nup natos ⁊ apostatas,

Tollatur cōcilioꝝ autoritas, ⁊ oīa in ecclesia erūt ambigua, dubia, pendētia, incerta, nam oēs mox redibunt hereses, concilioꝝ authori tate dānate: quod si scripturis contra eos pu gnabis, iam seclusa authoritate ecclesie, rejc̄ ent scripturā quam volent, sicut modo Iud der rejc̄it epistolā S. Jacobi, quia aduersa tur sibi, similiter Māchabeos et cetera. / Et olim heretici non acceptarunt quatuor illa Euangelia, Sicut Māichei reiecerunt yes tus testamentum.

¶ Res miseranda profecto, Si illud hereti corum esset verum, tunc enim occurrente alio dūbio in fide, non esset via deciden-

Actu. 6.

lob. 5. 8: 9: 8: 10

Nota bene

II. // DE CONCILIIS.

di illud, sed qlibet iuxta prudentiam capitis sui,
declinaret in illam vel aliā partem, quomodo
ergo Christus sufficiente puidisset ecclesie sue
per legem euangelicam, que tamen debet esse
perfectissima?

Psal. 77. // Quāta mādauit patribus nostris, nota ea
facere filijs suis, vt cognoscat gñatio altera,
ergo nos credam' mādata, cōcilijs & patrib'.

Augusti. // Augustinus ad Iannuā. Illa que non scri-
pta sed tradita custodimus, que quidē toto or-
be terrarum obseruātur, datur intelligi, vel ab
ipsis apostolis vel plenarijs cōcilijs (quoz est
in ecclesia saluberrima authoritas) cōmenda-
ta atq; statuta retineri: vnde hec, quia ita sint
facienda, disputare, insolentissime insanie est.
Rutterani ergo insolentes sunt & insani.

Augusti. // Augustinus libro. vii. cōtra Donatistas,
assumit sanctam ecclesiā catholica, cōtra Do-
natistas, authoritate plenarij concilij munitā.
Et libro. i. ca. xvii. plenariū concilij existimat
consensionem totius ecclesie.

C^oPropositio secunda

Ecclesia. // Maiores ecclesie sicut sunt in cōcilio re-
repræsen- presentant totā ecclesiam, patet primo in Ex-
tatiua. odo sepissime, & sume exēpli causa, Exod. xix:
quando deus noluit dare legē Moysi, prece-
pit ei, Hec dices domui Jacob & annuntia-
bis filijs Israël &c. // Et tñ postea de Moysē
dicitur. Venit Moyses, & cōuocatis maiori-
bus natu populi, exposuit oēs sermones &c.

I D E I C O N.

// Et licet solum seniores populi responderunt, cum quibus loquebat Moyses, tamē subdit text⁹.

// Responditq; omnis populus simul & ce. quod non erat ois popul⁹ nisi representative.

// Interroga patrem tuū & annuntiabit tibi, maiores tuos & dicent tibi, stultus populus iam, & supbi cines querunt Luthc⁹, Zwinglium, Blarer, Osiandrum, Butzerum.

// Ne despicias narrationē presbyteroz sapientium, & in puerbjs eorum conuersare, ab ipsis enim disces sapientiā & doctrinam intellectus, & servire magnatis sine querela. Mō te pretereat narratio senioz, ipsi enim didicerunt a patribus suis, quoniam ab ipsis disces intellectum & doctrinam. // Obijcunt heretici

// In concilio sunt homines, quare fallunt sepe & fallunt cum omnis homo sit mendax.

// Depressum est concilium Carthaginense & sub sancto viro Cyprano cum. lxxx. Episcopis de rebaptisandis hereticis errasse.

// Sicut conciliū Ariminense plenarium D: 3. L. Episcopoz errauit cum Arrio. Et Ephesinum secundū cum Euticete & Dioscoro. Et Constantopolitanū sub Constantino Imp. de tollendis imaginib⁹.

// Et concilia etiā generalia vnanimiter suscep̄ta varia determinarunt, etiam in his que credenda proponuntur, vt concilium Constantiense de primatu Pape contra concilium Nicenum & Ap̄ricanum.

Deut. 32.

Eccle. 8.

Psal. 115

B

II DE CONSILIIS

Obijciunt Layci.

A Ludderanis male persuasi, **C**ū Layci sint
5 de ecclesia, et non minus agatur de salute ani-
marum illorum, quam cleri. Itaque conueni-
at eos interesse. **D**ilunt̄ obiecta

Fatemur eos qui in concilio conueniunt, esse
De primo homines, et in concilio generali legitimo re-
guntur ductore spiritu sancto, qui eos falli nō
sinit. Nam et Paulus et Johannes, Esaias et
David fuerunt homines, ad hoc Paulus ad
Galath. I. lisauerit, anathema sit. Scriptores itaq̄ cano-
nici infallibiliter scripsierunt, qui fuerunt bo-
De secundo mines. Sic patres in cōcilijs.

A Augusti. **C**onciliū illud Carthaginēse nō fuit ple-
narium, sed p̄ticulare, ut ostendit Augusti, cō-
tra Donatistas, particularia autem concilia
poterunt errare, et reformantur per generalia
Augustinus li.ij contra Donatistas. Et ipse
concilia que p singulas regiones et p̄nicias
fiunt, pleniorum conciliorum autoritati q̄
fiunt ex vniuerso orbe christiano, sine ullis am-
bigibus cedere, cum experientio rerum ap̄t.

De tertio. **C**Arminense conciliabulum fuit, non con-
cilium, neque legittime congregatum. Inuito
enim Liberio coactum fuit hereticorum ope-
ra, cōtra cōciliū Nicenū, Thauro p̄fecto pro
Arrianis iussu impatoris p̄cibus et minis istā
te. Et simplices ep̄i occidentales fuerūt seducti
fuis hereticoꝝ, q̄s postea intelligētes, retracta-
rūt p̄clusa Arimini. Sic et Ephesinū concilia

D C O N C I L I I S

bustum in quo hereticus presedit Nicæo scilicet, non
fuit legittime congregatum, nolentibus lega-
tis pape iniquum locum accedere, et damnata-
tum fuit per Calcedonense concilium. Sic im-
perius imperator Constantinus, reprobante pô-
tifice, conciliabulū Constantinianum collegit
quod postea Niceno cōcilio scđo sub Hiero De imagi-
nre impatrice damnatum est, unde et Carlsta-
dins, Zwinglius, Metzman, Blarer, in hoc
Luttero repugnantes, damnati sunt.

* Adverte hic quod generalia cōcilia in spū scđo
cōgregata, aberrasse avia virtutis nūq; dephen-
dūt, potissimum in his definiēdis que ad ortho-
doxā fidē, rectosq; mores attinēt. Eterū con-
cilia hereticorū iussu atq; assensu convocata,
semp a fidē recta aberrarunt, quale fuit istud A-
riminēse. De quod diffuse resert historia Ecclesi.
li. x.ca. xxi. Tale etiā fuit cōciliū Mediolanē.
iussu Costatij imperatoris arriani celebratū, ad
Athanasij fidē, pugnatoris acerrimi cōdē-
nationē, percutādā. In quod episcopi catholici Di-
onisius, Eusebius, Paulinus, Hilarius, et alij nōnulli,
qua noluerūt subscribere dānatiōi Athanasij,
in exilium sūt pulsi ut resert histor. eccl. li. x. ca.
ix. Modo quod fuit cōciliū Anthiocenū sub Co-
stati. impat. Arria. in cōsessu. xc. epōz celebra-
tū ubi Athanasius, sede sua epāli, quā in Alexan-
dria tenuit, electus ē exilioq; dānatus, ut deinde
facilius Niceni cōciliū robur et authoritas
sustolleret, prualeretq; mēdatiū vitati sicut hi-
storia triptita li. iii. cap. ix. latius cōmemorat.

C I L I I S:

Simile quoq; fuit concilium postea apud Se
lentiam Isaurie coadunatum, c. et lx. eþorum
contra Nicenam synodum, vñ in historia tri
par. li. v. ca. xxxiiij

d. quinto **C**oncilia plenaria, que mores et regimen
concernunt ecclesiasticum, pro qualitate et cõ-
ditione temporum, personarum. et absque fi-
dei preiudicio varie determinarunt. **Vñ** In-
nocentius iij. de consangu. et affin. ca. Non de-
bet. Ita dicit. Non debet reprehensibile iudi-
cari, si secundum varietatem temporum statuta
quandoq; variantur humana, presertim cum
vrgens necessitas et enidēs utilitas id exposcit
Quoniam ipse deus ex his que in veteri testa-
mento statuerat nonnulla mutauit in novo.
Hec ille. At cõcilia generalia legittima in cre-
dendis, se non destruxerunt. Sic intelligatur
Augusti. Priora concilia plenaria posteriori
bus emendari. Concilium autem Africanum
et Nicenum non aduersari Constantien. vide
de papatu infra titu. iij.

Augusti. **L**ayci possunt interesse concilij ut testes,
ut defensores, ut consiliarij, ut suggestores, ut ex-
ecutores, tamen a Christo nato, nunquam ha-
buerunt uocem diffinitiunam i concilio. Actu.
xv. statuerunt ut ascenderent Paulus et Bar-
De quinto. **N**icenam et Barnabas, et quida alijs ex alijs ad apostolos et pre-
sbyteros in Hierusalem sup hac q. et qsequuntur.
Ecce ad clerum ascenderunt non ad lay-
cos, et nulla sit laycorum mentio in eod cõcilio.

Actu. 15

DE C O N C I L I I S.

CIn concilio viij. actioē iiij. principes iussi interrogare dixerunt. Ut obsecundantes verbo vestro, ex preceptione vestra interrogabim⁹ eos, non per potestatem nostrā, potestas enī hec vestra est.

CBasilius Imperator de Laicis inquit. Quanq̄ nō sit datum istis secundum canonē, dicēdi quicquam penitus de ecclesiasticis causis, opus enim hoc pōtificum est ⁊ sacerdotū

CZozomenes refert. Dum Valentinian⁹ per Thraciam ad Romanam properaret, Tūc Sedulius episcopi M̄ellesponti Bithinie legatum misserunt Hippatianum Heraclie presulem quaten⁹ dignaretur ad emendationē dogmatis interesse. Respondit m̄bi quidem, cum minime de populo sim, phas non est talia perscrutari.

CVerum sacerdotes quibus hec cura est, apud se met ipsos congregentur, ybi cunq; vo luerint. Ambrosius a. **V**alentinianū contra Auxentium Si scriptarum seriem diuinaz, Ambros. vel veterum tempora retractemus quis est qui abnuat in causa fidei episcopos solere de Chri stianis Imperatoribus, nō Imperatores de episcopis iudicare?

CMartian⁹ impator in Salcidoneū concilio ad synodū dixit. Nos ad p̄seruandā fidē, non ad potentia ondēdā, exēplo glorioſissimi prin cipis Constantini, synodo interesse volumus, ut inuenta veritate, nō vltra multitudo pranis doctrinis attracta, discordet. Et itez. Gunt q

B ij

D E C O N.

dam certa capitula q̄ bonoz respectu, vestre
reseru im^r sanctitati, congruū rati regulariter
a vobis ista, synodali disponi consilio potius
quam nostris legibus statui.

Basilus

Basilus Imp. in fine concilij octauij.

Impera.

De vobis aut̄ laycis, tam q̄ indignitatibus,
quā qui absolute cōuersamini, qd amplius di-
cā non habeo, quā quod nullo mō nobis licet
de ecclesiasticis causis sermonē mouere, neqz
penitus resistere integritati, ecclesie & vniuersa-
li synodo aduersari. Nec n. inuestigare & q̄re
re patriarcharū pōtificū, & sacerdotū est: q̄ re-
giminis officiū sortiti sunt: qui sanctificādi, q̄
soluendi & ligandi potestatem habent: qui ec-
clesiasticas & celestes adepti sunt claves. Mō
nostrum qui pasci debemus, qui sanctificari, q̄
ligari, vel a ligamento solui egemus. Quāte-
cungz. n. religionis & sapientie laycus existat,
vel etiā si vniuersa virtute interius polleat, do-
nec layc^r est, ouis vocari nō desinet &c. Que
ergo vobis ratio est in ordine onūi cōstitutis
Pastores vborū subtilitate discutiendi, & ea q̄
sug nos sunt querendi, & ambiendi habent.
Optet nos ergo cū timore & fide syncera hos
audire, & facies eorū vereri, cū sint ministri dei
omnipotētis, & huius formā possideat, & nihil
amplius quā ea q̄ nostri ordinis sunt require-
re. Hinc populus remittebat a Christo ad
Math. 23. faciendū nō ea, que principes, reges, tetrarche
aut nobiles dicerēt, sed q̄ scribe & pbarisei sedē

C I L I I S.

tes sup cathedram Moysi, dixerunt vobis,
seruare et facite.

Heretici autem cum plausum querunt popu-
larem, eneunt quod Hieremias predicit. Prophe-
te prophetabant in edacium, et sacerdotes ap-
plaudebant manibus, et populus meus dilexit ta-
lia, quid igitur fiet in nonissimo eius? Summa
itaque est sacre scripture, Ecclesie et con-
ciliorum concordia.

De primatu sedis apo-

stolice et Petri. iiiij.

Quia summa authoritas interius sit apud ec-
clesiam, quam contemplamur in conciliis et in se-
de apostolica. Conuenit ut Rom. pontificis et Pe-
tri primatum firmemus brevibus.

Post confessionem Petri, Jesus di-
cit ei, Beatus es Simon Barlo-
na, quia caro et sanguis non reuelas
uit tibi, sed pater meus qui in celis
est, et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super
hanc petram edificabo ecclesiam meam, et por-
te inferi non pugnabunt aduersus eam et tibi da-
bo claves regni celorum, et quodcumque ligane-
ris super terram erit ligatum et in celis, et quo-
cumque solueris super terram, erit solutum et in celis.
Patet quoniam signare voluit personam Petri
sicut nomine antiquum Simum. Nomine nouum Petri

Math. 16.

B iiiij

III. DE PRIMATV SED. APO.

nomen patris Bariona, et demonstrat prie.
Tu es, et super hanc, per hanc petram exponit
Hieron. id est super te, et tibi dabo claves et c.

Et per illa verba promissum Petro prima
cum testantur sancti patres, et super Petro edi-
ficandam ecclesiam.

Cyprianus lib. iiiij. epistolarum ad Pu-
pianum et libro. i. ad Cornelium.

Origenes homilia sexta sup Mattheu.
Hieronym. libr. i. contra Pelagianos et sup
Mattheum. xvi.

Ambrosius sermone. xlviij.

Augustinus contra epistolam Donati;

Brysostomus super Mateheum.

Milarius sup Mattheum.

Leo in sermone. 3. de anniversario die sue
assumpt.

Gregorius in moralibus, et in registro ad
Mauricium Augustum

Cyrillus lib. ii. ca. xij. sup Iohannem. Con-
cilium Calcedonense octauum, Nicolai pa-
pe. Vide nostro libro. i. de primatu Petri. Po-

testatem quam promisit Christus Petro, des-
ib. 21. dit post resurrectionem. Dicit Simoni Pe-
tro Iesus; Simon Iohannis diligis me plus
quam quis, dicit ei; Etiam domine, tu scis quia amo te,
dicit ei, pasce agnos meos, quod et tertio repe-
tit, pasce oves meas.

Hic soli Petro in presentia aliorum apo-
stolorum commisit onus ut principi apostolo

STOLICAE ET PETRI

rum: nam pascere in sacris literis significat regere, et pastores dicuntur reges Ezechielis xxxij. Isa. cliiij. et lvj. Hierem. iiij. et xxij. Psal. xxij.

Datum primatum Petro per illa verba testatur Cyprianus de simplicitate prelatorum. Hiero. in sermone de Petro ad Eustochium. Ambrosius in sermone de penitentia et de fide Petri. Chrysostomus super Joan. et Home. lxx. de penitentia. August. in q. Mori et Veteris testa. q. lxxv. Leo in sermone de ascensione domini. Grego. in homi. Mar. xvij. et epistola ad Liria. Bernardus sermo. iij. de septem panibus. Beda in homi.

Primatus Petri probatur ex multis alijs scripturis Luce. xxij. Simon ecce Sathanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum, ego autem roganus pro te, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conuersus, confirmas fratres tuos. Vide pro Petro rogat pri ceteris, et duo petit. Inde fecunditatem fidei, et potestatem confirmandi fideles. Sic. August. Chrysostomus. Leo. Chrysostomus et Beda capiunt. Mat. xvj. dixit Christus Petro. Vade ad mare et mitte hamum, et eum piscem qui primus ascenderit, tolle; et aperto ore eius inuenies statorem, illum sumens, da eis pro me et te, patet Christum pluribus discipulis presentibus, solidum Petrum sibi equasse in solutione tributi. Ita intelligit Hiero. August. Chrysostomus. Diongenes. Ambro.

EIVS AVTHORITATE.

Math. x. Marci. iij. Luce vi. vbi describiatur apostolorū constitutio, ab omnibus Petrus ut caput nominat primo, quod pro eius primatu expendit Hiero. Chryso. Ioā. xii. solus Petrus super aqua maris ad Christum peruenit. Signum singularis pontificij, ait Bernardus de cōsideratione ad Eugeniu Luc. v. Et si discipulis alijs imperatur ut laxet retia, soli tñ Petro dicit, duc in altū, ponderat. s. Ambro.

De sanctis patrib' iā audiuimus, oēs Petro tribuere primatū a dño, primo promissum dein post resurrectionem exhibitum super tota ecclesia, Addatur tamen prioribus.

Dionysius ca. iii. de diuinis nominibus Athanasius in epistolis ad Marcū Liberū & Felicē, in qb' abūde pbat pmatū Pape, Eusebius Cesariensis li. ii. ca. xiiij. ecclesiastice hystorie. Augusti. tract. lvj. super Jo. an. li. ij. contra Donatistas & ce

Lactantius libro. viij. institu. diuinarum.

Paulinus de viij. felice. Anselmus ad Urbanum Papam. Valentinianus.

Martianus. Phoca. Justinianus, Imperatores, sub titulo de summa trinitate & fide catholica.

Johnn. 21. Que ōnia latissime astrinximus tribus libris de primatu Petri ad Leonem decimū, & multa rara inuenies in magno opere contra Ludicerū. Joan. fabri Archiducalis cōsiliarij.

DE PRIMATV SED. APOS.

Ratio suadet, quia fuit summus sacerdos in vete. lege, cui⁹ authoritas audita fuit ex ca. xvij. Deutro. Et regimē monarchi cū est optimum: et talis ordo est in ecclesia triumphante: et sicut pulchre inducit Mazianzenus, Moyses in dubijs prouidit synagoge Deutro. xvij. cur Christus nō puidisset sue spōnse ecclesie Grego. libro. xxi. Moralium: Omnes homines natura equales genuit: sed ratione meritorum ordine, alios alijs occulta dispensatione postposuit: ipsa vero diuersitas que accessit ex una, diuino dispēsatur iudicio, ut quoniam omnis homo iter vite non graditur, alter ab altero regatur.

Desiderat forte hereticus, ecclesiam militā tem non habere caput ministeriale, et fiat in eccllesia quod scribitur. In illis diebus non erat Iud. 17.18 Rex in Israēl, sed unusquisque, quod sibōnum videbatur, sic faciebat.

Obijciunt Heretici.

Petro non promisit nec dedit Christus 1. claves pro persona sua, sed quia gerebat personam ecclesie. Si supra Petro nomine 2. est edificata ecclesia, iam porte inferorum prevaluerunt contra eum in voce unius ancille, et quotidianie prevalent successoribus suis peccatoribus.

Et cum super petra sit ecclesia edifica 3. ta, petra autem erat Christus. i. Corinthio x.

III. DE PRIMATV SEDIS

I.Corin.5 non poterit referri in Petrum, et fundamen-
tum aliud nemo potest ponere, propter id quod
positum est.

4. Primitiva ecclesia apostolorum non fuisset ec-
clesia, cum Petrus, xvij. anno post Christum
passum fuerit adhuc in Hierusalem, ubi erat
tunc Romana ecclesia.

5. Petrus nunquam fuit Rome.

6. Petrus est membrum ecclesie.

7. Quo Petrus esset petra cum Matthei, xvi
dixerit Christus, vade post me Sabbathum.

Diluuntur ista contra Petrum adducta

De prie. Fatemur cum Augustino claves datas ec-
clesie: tamē in persona Petri. i. claves finaliter
redit Christus Petro, ad utilitatem ecclesie, de-
dit claves non vni, sed vnitati. Ita Petrus
gessit personam ecclesie, sicut imperator Ger-
manie. Itaqz certe persone havent claves, qz
alias nullus esset illarum usus.

De sedō. Preualuerunt porte inferi aduersus personas
succedentes Petro, non tamen contra potes-
tatem Petri. Hic successio Petri in potesta-
te mansit, licet persone peccarent. Petro autē
negante, nondum ecclesia erat super eum fun-
data, sed fundanda, quia Christus, dixit super
hanc petram edificabo ecclesiam meam, scili-
cet post resurrectionem.

De crō. Et si Christus sit petra principalis, et fun-
damentum primarium, tamen habet vicarios
et substitutos, secundarias petras: nam cum

STOLICAE ET PETRI

dicto Pauli quod solus Christus sit funda-
mentum, stat dictum Joannis apl. xxij. Et mu-
rus ciuitatis bñis fundamēta xij. et in iphis duo
dēcim nomina, duodecim apostolorū et agni.

Errat Ludder Petrum tam tarde ve-
nisse Romam, quia fuit v. annis in Ponto/
et Asia. viij. i Antiochia postea migravit Ro-
mam licet xvij. anno e Roma venerit Hiero-
rusalem ad concilium. Porro nihil ad rem
facit. Erat enim Petrus summus pontifer, v-
bicunque erat, licet reuelante spiritu, ut Mar-
cellus sanctus martyris ait, sedem sibi Rome
elegerit, prius itaque tempore fuit summus e-
piscopus Petrus quam Romanus episcop. De quinto.

Hoc est nouum mediatum Urbani Rie-
gers aut alterius Lutterani, Petru nūquā fu-
isse Rome, et an Paulū cōvertisse eos, de qb'
loquitur Galat. ij. testatur beatus Hierony-
mus super epistola ad Romanos. j. Ut ali-
quid impartiar vobis gratie spiritualis. Ad
cōfirmandos inquit, uos Romanos Petri
predicationem et fidem tenentes.

Confirmare se velle Paulus dicit, non
quo minus accepissent a Petro, sed ut duo-
bus apostolis testibus et doctoribus, eorum
corroboraretur fides, alioquin curabat ne su-
per fundamentum alienum edificaret.

Egesippus antiquissimus, qui sub A-
niceto venit Romam, Anno domini. clx.
Is scribit libro. ij. de excidio Hierusalem q̄

|| DE PRIMATV SED. APO.

modo. || Nero quesierit causas occidendi a apostolos, datoque precepto ut comprehendentur apostoli: rogabatur / Petrus ut sese a lio conferret.
Vide Iohā nē Fabrū.

¶ Dionysius Corinthiorum episcopus existens Ro. Anno domi. m. l. ait: Vos habentes commonitionem e Petro & Paulo, plantationem Romane ecclesie coniunxitis. Ambo etiam aduentantes: atque in hac urbe simul docentes, etiam martyrio pariter, uno eodem que tempore coronati sunt. Idem testat̄ quidam scriptor Bawis sub Zepherino papa.

¶ Ignatius discipulus Joannis evangeliſte ad Tharsenses scribit. Quid quod Petrus crucifixus est, Paulus & Jacobus gladiis obtruncati sunt: Joannes in Pathmore legatus est: Et ad Romanos, Nenescit Petrus & Paulus precipio vobis, illi enim apostoli Jesu Christi, ego autem minimus.

¶ Irenes Lugdunensis episcopus libro: iij. capite. j. contra hereticos, sic inquit Matthaeus Hebreis iisorum lingua scripturam dedit.

¶ Euangelij: cum Petrus & Paulus Rome euangelisarent & fundarent ecclesiam.

¶ Et capite iij. Agloriosissmis duobus apostolis Petro & Paulo, Rome fundate & constitute sunt ecclesie.

A P O S T O L . E T P E T R I .

Tertulianus anno dñi. c.l.viiis, scripsit li.iii
aduersus Martionem, Romanis Euangeliū,
Petrus & paulus sanguine suo signatū relique
rūt. & li. de prescriptione hereticorū loquēs de
Roma subdit. Obi petrus passioni domini
coadequatnr.

¶ Eusebius Cesariensis lib.ii. histori. inq.
In ipsis Claudiū temporibus, clementia diui
ne prouidentie probatissimum omnium apo
stolorum & maximum, fidei magnificentia, et
virtutis merito, primorem principem Petru.
ad urbem Romanam dedit.

¶ Et lib de temporibus. Eodem anno ab
Herode capitur, & infra Petrus natione ga
lileus, Christianorum pontifex, primus, cum
primū Antiochenā fundasset ecclesiam, Ro
mā proficiscitur, ubi euangeliū predicans. xxv
annis eiusdē urbis epis̄ psenerat. Mandetis
Barianus vetustissimus scriptor inquit. Hoc
ēm die apud urbē Romā q̄mbos pro Christi
nomine Neronis crudelitas interfecit. Pie
ronymus de viris illustribus. Simon Pe
trus, filius Iohannis, prouincie Galilee, vi
co Betbsaida, frater Andree apostoli, & pri
ceps Apostolorum, post episcopatum An
tiochenis ecclesie, & predicationem disper
sionis eorum, qui de circuncisione credide
rant in Ponto, Galatia, Capadocia,
Asia, & Bitinia, secundo Claudiū anno

III. IDE PRIMATV SEDIS

ad expugnandum Simonem magū, Roma
pergit, ibi viginti quinq; annis cathedram sa-
cerdotalem occupauit.

H Dionysius Areopagita s. Pauli discipu-
lus idem testatur ad Timotheum cōdiscipu-
lum de transitu apostolorum. Linus papa p-
rimus post Petru; scripsit orientibus p mar-
tyrio Petri in vrbe. Ambrosi. sermone lxvij.
iquit. Nō sine cā factū putem⁹, quod vna die,
vno in loco vniuersi Tyrāni tolerauere sententi-
am, vna die passi sunt, vt ad Christum pariter
peruenirent. Vno i loco, ne alteri Roma de-
esset. &c. & infra, in vrbe Roma, que p̄cipia-
tum & caput obtinet nationum, loqui ē de Pe-
tro & Paulo. Papias Hieropolitanus s. Joha-
n尼斯 euangelisteanditor, testatur Petrum
sua primā epistolā canonica scripsiſſe Rome.

A **P**aulus Proclus li. vi. histor. ca. vi. An-
no ab vrbe cond. octingētesimo quinto Tiberi
Clau. ab Augusto quartus regnū adeptus ē,
mansitq; in eo annis xiiij. Exordio regni eius,
Petrus apostol⁹ domini nři Jesu Chři Ro-
mā venit, & salutarem cunctis credentibus fi-

Descrto. dem, fideli verbo docuit, potentissimisq; virtu-
tibus approbanit. Atq; exinde Christiani Ro-
me esse ceperunt. Et ca. sequenti. Nero prim⁹
Rome Christianos supplicijs & mortibus af-
fecit, ac p oēs pronicias pari psequutione ex-
cruciari impauit, ip̄mq; nomē extirpare cona-
tus, beatissimos Christi apostolos Petrum

STOLICAE ET PETRI

cruce Paulū gladio occidit.

¶ **T**estatur hoc Athanasius, Marcellus, Damasus, Leo Bernardus, et alij innumeri.

¶ **V**ide Iohannē fabrū in suo ope post mediū.

¶ **P**etrū membrū et ptem ecclesie dicim⁹, sed quod propterea non possit esse caput ministeria le, sen vicarius veri capit⁹, negamus. Similiter aliud est agere priuata personam, aliud publicā. Etsi est caput est utiqz membrum.

¶ **N**on mirum Petrum increpatū a Chro, quod existimaret sue confessioni contrariū, Christum occidētū, quia nondum acceperat claves, nondū erat p̄firmatus, nondū venerat sup eum plenitudo spiritus. Ideo, non dū fuit petra, sed post resurrectionē Christus fundavit sup eū eccliam, vt expresse testatur Hieronym. ibi sup Matb. Deniqz Chrysosto. et Hilarius noluit non men satiane p̄tinere ad Petru. sed ad diabolū suggestoriē huius cōsilij Porro lapsus psonē nō tollit potestatem,

¶ **C**um enim Ludder p̄ petrā intelligit fidē. fides eque amittitur in hominē, sicut grā. et non plus fides vnius hominis q̄ alterius hominis, et ita sup fide omnium fideliū est edificata ecclia. Etsi oēs fideles sunt fundamēti, quā tūc dabit ecclia: nisi ineptissime dicat idem fūdari su perseipso.

Adhuc obijciunt heretici cōtra Petrum & Papam.

¶ **P**etrus, in apostolos non habuit potestatē, sed

III. IDE PRIMATV SEDIS

ad expugnandum Simonem magū, Romā
pergit, ibi viginti quinqz annis cathedram sa-
cerdotalem occupavit.

H Dionysius Areopagita s. Pauli discipu-
lus idem testatur ad Timotheum cōdiscipu-
lum de transitu apostolorum. Linus papa p-
rimus post Petruꝝ, scripsit orientalibus p mar-
tyrio Petri in vrbe. Ambrosi. sermone lxvii.
iquit. Nō sine cā factū putem⁹, quod vna die,
vno in loco vnius Tyrāni toleranere sententi-
am, vna die passi sunt, vt ad Christum pariter
peruenirent. Vno i loco, ne alteri Roma de-
esset. &c. & infra, in vrbe Roma, que p̄cipa-
tum & caput obtinet nationum, loqui ē de Pe-
tro & Paulo. Papias Hieropolitanus s. Jo-
hannis evangeliſte anditor, testatur Petrum
suā primā epistolā canonica scripsisse Rome.

* **P**aulus Drosus li. vi. histoz. ca. vi. An-
no ab vrbe cond. octingētimo quinto Tiberi⁹
Clau. ab Augusto quartus regnū adeptus ē,
mansitqz in eo annis xiiij. Exordio regni eius,
Petrus apostol⁹ domini nr̄i Jesu Ch̄ri Ro-
mā venit, & salutarem cunctis creditibus fi-

Desexto. dem, fideli verbo docuit, potentissimisqz virtu-
tibus approbanit. Atqz exide Christiani Ro-
me esse ceperunt. Et ca. sequenti. Nero prim⁹
Rome Christianos supplicijs & mortibus af-
fecit, ac p oēs pronicias pari psequitione ex-
cruciari impauit, ipmqz nomē extirpare cona-
tus, beatissimos Ch̄isti apostolos Petrum

STOLICAE ET PETRI

cruce Paulū gladio occidit.

¶ **T**estatur hoc Athanasius, Marcellus, Damasus, Leo Bernardus, et alij innumeri.

¶ **V**ide Jobannē fabriū in suo ope post mediū.

¶ **P**etrū membrū et ptem ecclesie dicim⁹, sed De sexto quod propterea non possit esse caput ministeria le, seu vicarius veri capit⁹, negamus. Similiter aliud est agere priuata personam, aliud publicā. Etsi est caput est utiqz membrum.

¶ **N**on mirum Petrum increpatū a Chro, quod existimaret sue confessioni contrariū, Christum occidēdū, quia nondum acceperat claves, nondū erat p̄firmatus, nondū venerat sup eum plenitudo spiritus. Ideo, non dū fuit petra, sed post resurrectionē Christus fundavit sup eū eccliam, ut expresse testatur Hieronym. ibi sup Math. Deniqz Chrisosto. et Hilarius noluit nomen sathanē p̄tinere ad Petru. sed ad diabolū suggestorē huīus cōsilij Porro lapsus p̄sonē nō tollit potestatem,

¶ **C**um enim Ludder p̄petrā intelligit fidē. fides eque amittitur in homine, sicut grā. et non plus fides vnius hominis q̄ alterius hominis, et ita sup fide omnium fideliū est edificata ecclesia. Etsi oēs fideles sunt fundamēti, quā tūc dabit ecclesiā: nisi ineptissime dicat idem fūdarī su perseipso.

Adhuc obijciunt heretici cōtra

Petrum & Papam.

¶ **P**etrus, in apostolos non habuit potestatē, sed

M DE PRIMATV SED. APO.

apostoli in ipsum, quia ipsum et Iohannem misserunt in Samariam Acto. viij.

Clare Petrus exercitavit unquam primatum illud, sicut modo Papa, non vult ullam episcopum fieri in mundo, nisi accipiat pallium et confirmationem ab eo.

Conquitur Petrus hoc prohibitum a Christo, Luc. xxij facta contentione, quis eorum videtur esse maiori, dicit eis Jesus, Reges gentium dominantur eorum, et quod potestate habent super eos, benefici vocant, vos autem non sic, sed qui in maioritate vestrum, siat sicut minor, et qui predecessor est, sicut ministrator. Liquet (inquinunt heretici) reges gentium, non pontifices esse qui dominantur.

Con Marcii decimo, ubi filii Zebedei ad hanc aspirarunt potestatem, receperunt responsum, ut calicem biberent, nec tamen certi ubi sessuri essent. Sic superioritatem fugiendam docuit Lucas nono et Mathei decimo octauo.

Con Paulus resistit Petro Galath. iiij.

Con Victor papa volens excommunicare orientales, fuit prohibitus ab Hiereneo Lugdunensi.

Con Anicetus cessit Policarpo epo Smyrnorum.

Con Orientales episcopos non obedierunt Julio pape.

Con Constantino. iij. impator constituit papam esse

Con Sic tot milia martyrum orientalis ecclesie essent damnata, similiter Cyprianus

A P O S T O L E T P E T R I

Augustinus Nicolans, quia nunquam fuit papa nisi per ecclesias Asiae, Grecie, aut Aplice.

xiiij Quando instituit Antiochenum, Constantinopolitanum, Alexandrinum, aut Indicum.

xvij Theophilus Alexandrinus et Epiphanius deposuerunt Chrysostomum, et idem Epiphanius excommunicauit Iobannem Hierosolymitanum.

xvij. Concilium Nicenum testatur episcopum gerere curam suburbanarum ecclesiarum.

xv. Idem statuit episcopos ordinari ab episcopis provincialibus non a papa.

xvi Idem concilium Hierosolymitano tribuit primatum, non Romano. Et Hierosolyma fuit prima, quia de Syon exhibet lex.

xvij Concilio Aplicano quarto. Princeps sedis episcopus non appelletur princeps sacerdotum, aut aliquid huiusmodi, sed tantum princeps sedis episcopus, et infra, vniuersalis autem necessitatem Roma ponti, appelletur.

xvij. Et Pelagius et Gregorius renuerunt nomine vniuersalis episcopi.

xix Primatus Pape probatnr ex Decretis et Decretalibus Romanorum pontificum. Qui libri intra quadringentos annos nati sunt

Hec fusiis induximus, quod hic magis vociferetur beretici protra petra quam oes impetrare.

Diluuntur obiecta.

Petrum exercuisse primatum iam dicemus. De primo

L vii

III. DE PRIMA TV SEDIS

at cum argutaris Petrus fuit missus ab aposto
lis in Samariā quare sit minor apostolis? Est
forma argumētaciū Arrianorum. quia pater mi
sit filium Joan. vij & xx & ad Galath. viiiij. Itaque
pater est maior filio, q̄a mittens maior est misso,
q̄si non Herodes miserit tres magos, vt adorēt
puerū q̄ maior magis nō fuit. & frequēs est potio
res mitti ex collegio & senatu.* cōsilio sc̄z v̄l'amo
re, non autoritate inferiorū. Unde Josue xxxij. le
gitur, quod cū audissent filij Israēl edificasse fi
lios Ruben & Gad & dimiditum tribus Manas
se, altare in terra Chanaā, sup Jordani tumulos
cōtra filios Israēl, cōuenerunt oēs i Silo vt ascē
derēt & dimicarent contra eos. Et interim misse
rūt ad illos in terrā Galaad Phinees filiū Ele
azarī sacerdotis & decem principes cum eo sin
gulos de singulis tribubus, vt eos super hoc factō
sacrilego reprehenderēt. Ecce filij Israēl inferio
res populi miserunt Phinees q̄ fuit eoz dux co
ram dño, vt dicitur i. Parali. ix. Patet itaque ex
diuinis literis nihil habere cōsequētie, hic est
missus, ergo est minor mittēte aut mittentibus.

Petrus exequutus ē officinū suum. Mo
lūs recensere que Johannis sexto. Luce duo
decimo Matth. decimo nono Luc. v. Matth.
quarto, Matthei decimo septimo, Matthei de
cimo octavo, recensuerunt, sed quādo in actu iā
erat pontifex creatus audiamus quid fecerit:
Nam prīmo ordinationem Matthie in aposto
lum direxit. Exurgens Petrus in medio frat̄z

A P O S T O . E T P E T R I

dixit. Viri fratres rc. Actu.i. Secundo in die Penthecostes oēs apłos defendit: Stans Pe- trus cum vndecim, elenauit vocem suam Act.ii.

Tertio p̄sente Joan. sanauit claudū, et coram populo defendit Act.3. Quarto in concilio de- fendit se et Joan. Actu.iii. Quinto in Anani- am et Saphiram sententiā mortis, p̄tulit Act. v qđ fuit maximū potestatis coerciue iudicium. Sexto Simonis maledictā nundinationem co- bercuit Act.vii. Septimo iussus fuit etiā gen- tes tanq̄ platus in suam potestatem suscipe, qđ videt lintheum, in q̄ erant bestie et reptilia, et ce. et facta est ad eum vox. Surge Petre, occide et ma- duca. Act.xx. Hic iussus fuit velut caput, ḡetes incorporare ecclesie. Octavo in concilio aplo- rum fuit auctor sententie cessationis legalium, ut docet Hiero. et Act.xv. Lane itaq̄ heretice men- tiri in s. Petrum, quod potestate diuinitus tra- dita non sit usus.

De adiuncto falso est, nam patriarche, qui libet confirmavit suos epōs, et Tessalonicens. co- firmavit suos epōs grecie, tanq̄ vicari⁹ pape, vt liquet ex actis Leonis pape. Eratim autem heretic⁹ oēs epōs habere pallia, quod falso est, quia regulariter archiepī habent, et pauci epī ex priuilegio, sicut Bambergens in Germania.

Dide in primatu nostro lib.3. cap.xv.

De rōne pallij ex B. B:ego:io.

Constat Christum phibuisse ambitiōem Ty De tertio
rannidem, non potestatem, q̄a illa est a deo, et q̄

III. DE PRIMATV SEDIS
potestati resistit, ordinationi dei resistit, ad Roma. ij. Voluit ergo docere humilitatem presiden-
tis, non auferre potestatem eius. Sicut ex eo quod
ipse ministrabat, et alios maiores ministrare do-
cuit, male inferret quis Christum nullam habuisse
potestatem. Et cum Christus dixit, qui maior est
vestrum, Constat quod voluit aliquem esse ma-
iorem in potestate, licet coniungat ei ut sit sicut
minor per exhibitionem ministerij.

De quar. Similiter respondemus, nam voluit, ut Hieronymus inquit, suos ad summitem virtutum,
Et quanto non potentia sed humilitate peruenire, nam ex-
istentes in potestate, debent se intus humiliare,
ac si non essent in potestate, ut parvuli fiant hu-
militate, non sensu, ac etate.

De sexto. Paulus reprehendit Petrum, quia attinebat ad
edificationem fidei, hoc est ad officium apostola-
tus, in quo erant equales, tamen regimine et potesta-
te Petrus adhuc erat prior. Nam hodie etiam
sepe contingit papam et alios superiores repreben-
di ab inferioribus.

Imo hereticus Ludder oes reprehendit ecclae-
siasticos platos, qui nullius est superior.

De septio. Anicetus primus statuit pascha celebrari domini
ca die, confirmavit primo Pius deinde Victor, et
obtinuerunt. Restiterunt primo Orientales, quod
ex viss. Joannis. xiiij. luna primi mensis celebrabat,
Policarpus ex Smyrna adiit Anicetum (Ecce
Grecus ad Romanum) qui credidit ei, sacerdo-
tali officio perfungi, nec Anicetus Policarpo

TOLICAE ET PETRI.

suadere poterat, inquit Eusebius in ecclesiastica historia. Corruptor Ludder ait, Anicetum cessisse Policarpo. Orientales resistentes Victor excommunicare voluit, quem Ireneus monuit, non quod Victori esset nulla in orientales potestas, nam sanctus martyr, cur attentasset: sed pro consideranda concordia ecclesie et pace, consuluiturbationem non moueri in ecclesia.

Conrum quod hereticus innititur facto hereticorum, nam illi orientales, expulerat Athanasium et Paulum qui confugientes ad Iulium papam, citatis et excommunicatis hereticis, fuerunt restituti. Hic ruit hereticus, quia papa Julius ante M.c. annos potestatem habuit in orientales episcopos Asie et Egipti.

De nonna.

Vide primatum nostrum.

Falsum est Constantini quartum primū de-
dilectum primatum Tho. pontifici, cum antea haberet
ex Evangelio, confirmantibus Imperatoribus
Constantino, Valentiano, Gratiano, Theodo-
sio, Martiano, Basilio, et alijs. **O**nde non inco-
venit iuri sedis apostolice, decreta etiam princi-
pum accedere, quo temeritas rebellantium com-
primatur. Errauit tamen hereticus Constanti-
num quartum quicquam in ea re statuisse, sed so-
lum remisit confirmationem pape electi, quam
Imperator ante suo modo facere solebat.

De indee.

Nullus sanctorum martyrum substraxit se ab

~~DE PRIMATV SEDIS~~

obedientia Petri vel successorum, vbi et quando ogetebat. Fallitur hereticus quod si papa sit summus, opteat omnes episcopos ab eo confirmari, nam sicut sacerdotes ab episcopis: ita episcopi, ab archiepiscopis primatibus aut patriarchis sufficiantur confirmari. Ita de Humb. August. et Nicolao sentias. Credo in Germania factum superbia episcoporum, quod excusserunt potestatem primatis Magdeburgensis. Et pro ratione liquet ex octaua synodo, ex concilio Niceno et alijs, vide distiones. Ixij. decreti Aphrice episcopos fuisse sub Rom. pontifice patet, quod ex concilio Melenitano scripsierunt ad Innocentium primum papam, petentes illius confirmationem, vide in epist. Aug. xc. et xci. Concilia tertium et quartum Carthaginensis auctoritate Eozimi Pape et alia auctoritate Bonifacii fuerunt confirmata, quoniam misit illuc Faustum episcopum, illis interfuit August. Concilia sub Cypano in Africâ petierunt approbationem a Cornelio papali, i.e. epistolatum, epistola. ij. Cypani: et lib. 3. epistola. xi.

¶ Alio episcopos Aegypti et Grecie fuisse sub Rom. ponti, iam patuit, quia restitutus Athanasius, restitutus Chrysostomus, restitutus Flavianus, restitutus Appiarius in Africâ, per Rom. pont. Vide in primatu nostro plurima.

De. XII: / Institutio episcopi, ut fiat in immediate a Rom. pont: non est necessarium, tamen illas ecclesias fuisse subiectas Pape, liquet ex eo, quod restituit eiectos ex his ecclesijs. Et hodie a leone pape. x. et Adria. no. vi. episcopi Asiatici acceperunt confirmationes,

STOLICAE ET PETRI.

Quantum potest heres: nam cum nihil solidi p
se habet, assert iniquissimam optimi ep̄i electio-
nem, Joan. Chrysost. qui p Theophilum quaris-
simū et pessimū Alexandrinum, adiuuante im-
pia Eudoxia Impatrice, iniquiter est electus.

Huius sancti viri iniuriam, hereticus pro iure
adducit, obtinet vero, quod p Innocentii papā
fuit restitutus, et negotiū p papam Alexandro
Antiocheno commissum, et Imp. Archadii re-
sistens pape et Chrysostomo, fuit excōicatus. I
nūc heretice, et nega ep̄os Grecie fuisse sub Ro-
mano pont. De Joanne Hierosolymitano, li-
quet ex b. Hieronymo, fuisse concilii euocatus
Antiochie (nam sub illo patriarcha erat tunc
ep̄us Hierosolymitanus, et sub archiepo Lesa-
riensi) et a synodo dānatum Ioānem, in qua plu-
rime autoritatis erat Epiphanius.

Canon Niceni concilij. vi. sic h̄z. Nos anti-
quus pduret in Aegypto, Lybia et Pentapoli,
et Alexandrinus ep̄s horū oīm habeat potestate,
quandoqdem et Rom. ep̄o parilis mos est. Si-
militer aut̄ apud Antiochiam et ceteras prouin-
cias honor suis vnicuiq serviet ecclesie. Liquet
lectori non hic prohiberi primatū Ro. ecclesie,
quod hereticus torquet, sed quia tunc autho-
ritas trium ecclesiarū patriarchalium fuit cōfirma-
ta, nam tres tñ erant illo tpe sedes patriarcha-
les, Romana. s. Antiochena, et Alexandrina.
Imo fortius per illud concilium probat primat
Rome. ponti. primo, quia licet Nicaea esset in

DE PRIMATV SEDIS

Asia, tamen Pius Cordubensis nomine pape pse
dit concilio, et primus se subscripsit, non nomine
suo velut reliqui episcopi omnes, sed nomine pa-
pe Secundo quia in concilio Niceno fuit statu-
tu, ut in causa depositionis episcopi posset ap-
pellari ex toto orbe ad Roma. pon. Hunc in-
nitatebatur Athanasius et obtinuit, Hunc Chri-
sto. et obtinuit. Et quoniam ecclesia Aphrice relucta-
batur Zozino pape in restitutione Appiani, cer-
tior facta de illo Niceno concilio, acquieuit. I
nunc heretice, et insanias Nicenum concilium
aduersari pape.

De 15

De ordinatione episcoporum, quid hec ad pri-
matum: cum hodie rarissime papa ordinat episcopum,
aut forte nunquam, sed in hunc diem, tres
episcopi conuenientes ordinat et consecrat episcopum

De 16.

Canon vii. concilij sic habet. Quia consuetu-
do obtinuit et antiqua traditio, ut Metropolitano episco-
pus honoretur, habeat honoris consequentiam,
salua Metropoli dignitate. Hic stupidus be-
reticus nugatur primatum tributum Hierosoly-
mitano, cum adeo non tribuat ei primatum, ut
sinat illum subiectum Metropolitano, qui erat
Cesariensis teste Hieronimo. Monordam
ergo statuit Hierosolymitanum antiqua tra-
ditione, sed nihil ad primatum, porro Hieroso-
lyma fuit prima tempore, sed non dignitate.

De 17

Concilium Apfricanum nihil agit de pri-
matu, nihil de Roma, sed inter se constitue-
runt episcopi Aplicani, ne primates eorum,

STOLICAE ET PETRI

(sicut erant Carthaginenses, Numidie, Mauretanie et cetera) gloriosos sibi vendicarent titulos, et iuris dictionem super alios, hoc et nihil aliud habet canon vii. concilij iii. Africani, et de Ilyrus hereticus cum apud Gratianum lxxxix. distinctione prime sedis legisset verba Gratiani continuata ad sequentia, credidit illa esse verba concilij, et non sunt, sed de vli epo mor dicamus.

¶ Gregorius et Pelagius non respuerunt primatum ecclesie Ro. sed approbauerunt ut de p 13. matu Petri latissime ostendimus.

Sed sic negauerunt, aliquem posse esse uniuersalem episcopum. ¶ Sic quod esset cuiusque ecclesie proprius rector, quoniam sic nullus alius esset episcopus, et honor episcopalis omnibus detraheretur, et in unum solum reiaceretur.

¶ Quod qa esset Hierarchici ordinis destruictum, merito reprobarunt sancti patres, servata ecclesie Romane dignitate.

¶ Primatus Romane ecclesie non solum ex decretis pontificum probatur, sed ex euangelio, ex sanctis martyribus, concilijs, et doctoribus, sed errat hereticus, credit non fuisse alia iura canonica, nisi post ortum decretum Gratiani, et de tales Gregorii, cum semper in ecclesia statuta et iura fuerit, sicut olim erat Codex can. decre. Pastorij, decretum Burckardi, Panormia Iunni et consuecuta itaq; oia heretica, ut bulla aq; de. 19.

¶ Conclusio.

¶ Suscipiamus omnes autoritatem ecclesie in apostolica sede Romana relucentem, quum

DE PRIMATV SED. APO.

eam in rebus arduis fidei consuluerit Hiero
ny. ex Asia ad Damasum, Augustinus ex A-
in Spisto. phrica ad Innocentium, et Bonifacium, ac
Hyprianus ad Cornelium, Athanasius ex
Egipto ad Marcum, et Iulium. Ambrosius
ex Italia et cete.

Jam defendantes se contra rebaptisatores
recedunt ab eorum basi, vnde multa fatentur
non scripta et tamen tenenda. Zwinglius ad-
ducit de baptismo Marie. De baptis. paulo

Ex scriptis temere repu-
gnare hereti. Ca. iij. continet tria axiomata.
Præter superius dicta de Ecclesia &
concilijs hec subiiciamus.

Primum
axioma.
Qvia Heretici nihil voluit recipere ni-
si probetur expresse per scripturas. Ita-
que Ludderani non recipient perpetu-
am virginitatem Marie, sicut Heluidius. co-
tra quem scripsit beatus Hierony. qd in scri-
pturis, non pbae, s; plures scripture apparē-
ter sunt pro Heluidio.

Articulus in symbolo fidei, descendit ad
inferna, non expresse probatur ex scripturis,
quare Ludder non credet illum articulum,
nam si quis obiecerit illud Ecclesiastici xiiij.
penetrabo oes inferiores ptes terre, dicet pro-
teruns, penetrabit virtute, non loco. Id erit ei
cum multis catholicis cōmuni. Si Paulum qd
attulerit ad Ephe. iij. qd aut ascendit, quid est

A P O S T O L . E T P E T R I .

nisi qā 7 descendit p̄mū in inferiores ptes ter-
re. **N**ox dicet apostolum loqui, filium dei des-
cendisse in vteꝝ virginis, qui ascendit ad alta
celorum. **P**artes aut̄ terre sunt inferiores celo
7 elementis. **S**imiliter symbolum Athanasij
omousion, persona in diuinis, Annam matrē
Marie, diem dominicā Lutherani non obser-
uabunt. **J**udicio Lutheranorꝝ Christus non
bene probasset contra Saduceos resurrectio
nem corporꝝ, non. n. eis adduxit clarum textū
sed quia dictum est. Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, non est aut̄ deus mortuo-
rum sed viventium, 7 tamen tunc solum viue-
bant secundū animas nō secundum corpora.

Mar. 12.

* **N**on sunt igit̄ solum credenda 7 seruāda (quod voluit stolidi Lutherani) que expresse
babent̄ in diuinis literis aut̄ p̄bāt ex ipsis, ve-
rum etiā ea oportet credere 7 seruare, que san-
cta mater ecclesia credit 7 obseruat. **N**on enim
oia tradita sunt manifeste in sacris scripturis
sed quā plurima ecclesie (que a spiritu sancto il-
lustratur 7 gubernat 7 ob id a veritatis trami-
te errare nequit) determināda relictā sunt. **D**icitur
saluator ad discipulos suos **G**loba. xvi. dixit:

Exod. 5.

Andibuc multa habeo vobis dicere sed nō po-
tētis portare mō. **C**um aut̄ venerit ille sp̄us ve-
ritatis docebit vos oēm vītātē. **M**ulta igit̄ in
suis ritibus 7 ceremonijs obseruat ecclesia, ex
familiari instinctu sp̄issanci, 7 traditiōe apo-
stolorꝝ 7 sanctorꝝ patꝝ, que 7 si exp̄sse in sacris

Deut. xi.

Doceate filios v̄ro ut illa medietemur
Ihōs uelis p̄o.: In p̄o. o.: **S**ap. hoc filiis
v̄ris. **N**arrate 7 filii v̄ri filijs suis 7
filii eoz glorianti altere

III De SCRIPTVRIS

literis non habeantur, ipsis tñ nequaquam obui-
ant, aut ab ipsis discrepant. Imo maxime ipsis
sunt pformia, et ob id ab omnib veris euageliciis
et paulinis (qles se medacit gloriant esse) Iudae
2. Thes. 2. rani) christianis amplexanda et obfudada. Itaq
fr̄es state, et tenete traditioes q̄s didicistis siue p
simonem, siue p epistolam nostram.

1. Cor. II. Cetera cum venero disponā. Hic de Eucha-
ristie sacro loqns, innotescit se non oia scriptissime,
si cū ad ipos venerit reliq non scripta disposituꝝ

2. Ioh. ca. Plura bñs vob scribere, nolui p cartā et atra
unico. mentū, spero em me futurꝝ apōvos et os ad os lo-
q, vt gaudiū vñ plenum sit.

3. Ioh. ca. Multa habeo tibi scribere s̄ nolui p atramen
unico. tu et calamū scribere tibi, Spero aut p̄tinus te
videre et os ad os loquemur.

Inno. 3. de cele. missa rū. ca. Cū Sane multa tā de v̄bis q̄ factis dñicis inueni-
mus ab euagelistis omissa, q̄ apostoli vel supple-
uisse verbo vel facto expressisse leguntur.

Actu. 20. dare, q̄ accipe Nec nullus quatuor euagelistarꝝ
I. Cor. 15 descripsit, Null⁹ etiā exp̄lit, qd Paulus de ap-
paritione plus quam quigētis fr̄ibus simul facta.

Orige. Ho In eccliaſtie. obfudatioib sunt nonnulla hmoi
mil. 5. fru. q̄ oib qdē facere necesse ē, nec tñ rō eoꝝ oib p̄,
numerous. Nā q̄(vbi grā) genu flectim⁹, orātes. et q̄ ex oī
bus celi plagis ad solā orientis partem conuersi
orationē fundimus, non facile cuiquam puto rōe
cōptūrꝝ, Hui⁹ tñ rōnē tradit Dam. ita inqens,

DE SCRIPTVRIS.

Quia deus est lux intelligibilis & sol institutio ori-
ens in scripturis nominat Christus, dedicatus 4. de or-
illi onens est ad adorationem Nam de prestatius theodexd.
magisq; bonū illi offerendū a q̄ om̄e bonū beni-
gne largitur, Nec ille, in nullo euangeliorum
codice.]

Ludderani contendunt scripturas sacras esse
claras, ideo layci & delyre anus eas tractant im-
periore.

Contra dicit Petrus, loquens de episto. Pat. In quibus sunt q̄dā intellectu difficultia, q̄ idocti
& instabiles deprauat, sicut ceteras scripturas,
ad suam spōz pditionē. Ecce difficultatē illarū,
& quo viuēte Paul. fuerūt depravate, sicut hodie
faciūt Ludderani.

q. 8.

Hierony. ad Algalia Dis ep̄la' Pan. ad Ro-
ms. nimis obscuritatibus inuoluta est

1. Cor. 4:

Quod si etiā optū est euangeliū nr̄m̄ in his q̄
pererit est optū. Si sacra scripture est aptiss. mi-
trum cur sc̄ti patres, q̄ tam fr̄q̄nter legerunt, non
intellecerunt a M. cc. annis, quod si Augustin.
Hieron. Bern. Abome fuit obscura, quo mō
laicis Ludderatis erit aperta?

Tertium arioma.

Male heretici vولunt alium iudicem, quam
scripturam.

In veteri testamento lex non fuit index, sed
summus sacerdos. Si difficile & ambiguum
& cetera vide supra titulo. j. Et Ezechiel xliij.

Deu. 14.

III. De SCRIPTVRIS

Et Catholicī quoqz admittunt scripturā mari-
me, sed intellectu ab hereticis differim⁹, ideo op-
tet aliū esse iudicem q̄ scripturam.

Mathe. 4.

Hieron.

Tertullia.

Augusti.

Arrius

Etiā diabolus allegauit scripturam con-
tra Christum. Angelis suis mandauit de te. &c.
sed verum intellectum non tenuit, vt īducit Di-
ero. cōtra Luciferanos, atqz scripture non in le-
gendo, vt impitum vulgus iam Autterane here-
sis sentit, sed intelligendo consistant Hiero. ibi
dem. Ideo Tertullia potenter ostendit li. de pre-
scriptionib. hereticorum, eos neq̄q̄ admittēdos
retici cōgerūt ad scripturas male ab eis intel-
lectas. August. Arrius adduxit p̄ se xlī. locos
scripture.

Ludderani recipiunt scripturas sicut Ju-
dei vetus testamētum, quia insistunt solum sen-
sui literali. & q̄ sunt eis contraria ipsi torquēt vn-
de sunt Theologia tramentales. secundum corti-
cem & superficiem. Ideo iudaicū ē scripturis im-
pugnare ecclesiam. Ludder in assertionib. dicit,
Supbis & impijs scripturam semper esse mai-
ris cecitatis occasiōne hoc dictum redundant in
caput authoris & suorum sequantium.

De fide & operibus.:

Cap. v. Continens ppōnes q̄noz

Propō
prima.

F Idem non sufficere sine opibus, & opa ali-
quid esse. i. meritoria vite eterne, ex diuina
preordinatione & grā dei acceptāte oñdit:

& Regnū & vīs Iacob. Saul

Dixit hemis B̄ndit vīa duo
q̄ fecisti mīs hāc cū dñs vīo Saul +
Iacob. Enī vīo mīlīas vob qd dñs mīas & vīo
vīo vīla grās eo q̄ sap̄ vīo vīo +

ET OPERIBVS

Resperit dñs ad Abel et munera eius, ad Cain Gen. 4.
autem et ad munera illius non respexit. Et si do
minus ad Cain. Nonne si bene egeris, recipi-
es, Si in autem male, statim in foribus pecca-
tum tuum aderit.

Not*a*

Alit dominus ad Abraham Ego ero mer- Gen. 17.
ces tua magna nimis.

Esa. 40.

Ecce merces eius cum eo.

Hicr. 31.

Esmerces operi tuo ait dominus.

Osee. 10.

Implus facit opus instabile seminati autem iusticiam, merces fidelis.

Prouer. 11.

Non opus gloriosus est fructus. Sapient. 5.

Iusti in perpetuum vivent, et apud dominum Sapient. 5.
est merces eorum.

Sapient. 10.

Reddet deus in infinito mercede laboris suorum. Ecclesi. 2.

Quoniam in die credite illi, et non erasca-
bitur merces vestra. Ecclesi. 9.

Quodcumque poteris tua instanter opare.

Disericordia faciet unigenitum locum secundum
dam meritum operum suorum. Ecclesi. 16.

Obseruabo me ab iniunctitate mea et reddet
mihi dominus secundum iusticiam meam, psalmo Psal. 17.
c. xviii. Inclina cor meum ad faciendas iustificati Psal. 118.
ones tuas in eternum propter retributionem.

Reddet tibi domino pro opere tuo et plena mer- Ruth. 2.
cedem accipies a domino deo Israe ad quem venisti.

Confortamini et non dissoluantur manus
vestre. i. opera erit merces operi vestro. 2. Par. 15.

Gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa

Not*a*

In cehs.

Math. 6. Attendeite ne institiam vestram faciatis corā bo
minibus, vt videāmini ab eis. Alioquin mercedē
non habebitis apud patrē vestrū, qui est in ce
lis. Ergo per oppositum. *zc.*

Math. 7 Non omnis qui dicit mibi domine domine in
trabit in regnum celorum, sed qui facit volunta
tem patris mei qui in celis est.

Math. 10. Quicūqz potum dederit vni ex minimis istis ca
licem aque frigide, non perdet mercedem suam.

Math. 20 Voca operarios et redde illis mercedem et
antea: Quod iustum fuerit dabo vobis.

Math. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mādata

. 25. . Esi rini et dedisti mibi māducare et c. Ve
nite benedicti p̄tis mei, p̄cipite regnū, qđ vobis
paratū est ab origine mundi.

Iohann. 5. Procedēt q̄ bona fecerūt in resurrectionē
vite. q̄ vero mala egerūt in resurrectionē iudicij.

Lazar. 15. Vos amici mei estis, si feceritis q̄ ego p̄ci
pio vobis.

Rom. 12. Reddet deus vnicuiqz secundum opera eius

ibid. Gloriat et honor omni operanti bonum.

ibid. Deum, sed factores legis iustificabuntur.

I.corin. 3. Unusquisq; mercedē accipiet s̄m labore sū.

I.corin. 5. Des nos manifestari optet ante tribunal

domi nostri Iesu Christi, vt referat unusquisq;
pp̄pis corporis p̄tū gessit sine bonū siue malū.

Si volens hoc agam mercedē habeo.

Habudate in omni opere dñi semper sciētes

I.Cor. 15. q̄ labor v̄r nō est inuenie in dñō

Id qđ in pñti est momētanei ⁊ leue tribula^{2. cori. 4.}
tionis nostre supra modū in sublimitate, eternū
glorie pondus opač in nobis.

II Quodcūq; facitis, ex aio opamini sicut domi
no ⁊ nō boib; sc̄etes qđ a dño accipietis retr̄i
butionez hereditatis. Colloſ. 3.

II Ambuletis digne deo p opera placētes in o^{Colloſ. 1.}
mni ope bono fructificantes.

I Dibi viuere Christus est ⁊ mori lucrū Si Iu. Phili. 1.
erim, ergo meritum. Phili. 10.

I Cumetu ⁊ tremore v̄am salutē opamini. Hebre. 6.
Non est iniustus dñs vt cbluiscat opis ve
tri ⁊ laboris ex charitate suscep̄ti.

II Beneficentie ⁊ c̄munionis nolite oblinisci, Hebre. 13.
talibus enim hostijs p̄meretur dñs.

II Vide te vosmetipſos, ne perdatis que opera^{2. Job. 6.}
ei eſtis, sed vt mercedem plenam accipiatis. unico.

II Filioli nemo vos seducat, qui facit iustitiam Job. 3.
iustus ē ſicut ⁊ ille iustus eſt.

I Adverte autē hic, opa ex ſuo ḡne bona eē deo
grata eterneq; vite meritoria, id accipieđn eſſe de
opib; vñis, hoc eſt qđ p̄cedūt ex vite ſpñalis pri
cipio, qđ ē grā ⁊ charitas, q̄lia opa faciunt iusti Abac. 2.
ex fide p̄ dilectionē opante, vñctes. Secūdūt ē de Gala. 5. fides
opib; qñtūnis ſuapte natura bonis, q̄lia faciūt p̄ 2. Iacob.
impñ, puta fornicatores, adulteri, ⁊ hñmōi, q̄ nec
ḡreč q̄ sub merito cader cōtradictōem implicat Ro. 11.
iuxta detm apti. Si at grā, iā nō ex opib;, alioqñ Ro. 4.
grā iā nō ē grā; et itez Ei q̄ opač merces nō ipu
rat hñm grām, hñ secundum debitum) neq; vite eſt Ephe. 4.
ne ſunt meritoria. Fornicatores enim ⁊ adulte Gala. 5.
riſares ⁊ latrones (quātūmis mentiuntur ſe

DE FIDE

euangelicos & paulinos) non habent hereditatem
in regno Christi & dei, neque ipsum consequentur.

Febreo.13 Sed iudicabit eos dominus. Sunt tamē huiusmodi opera bona quāvis mortua, in nō excecatis & obduratis peccatorib⁹, sed sua peccata cōfitebitur humiliter veniam petentibus, gratie impetratius. Patet de publicano, qui impetrata p

Lucæ 18 humilem & deuotam orationem peccatorum suorum indulgentia, descendit iustificatus in domum suam. Claret quoque de Cornelio gētili, cui⁹ oratio est exaudita & eleemosine commemorata sunt in conspectu dei, suisq; & oratione & elemosiniis obtinuit, ut a Petro ad se misso baptisaretur, cum omnibus cognatis & necessarijs amicis spū sc̄tō etiam in signo visibili sup eos descendente

Actor. 10 **Eccles. 9.** **Consulendum** est igitur peccatōrib⁹, vt quodcunque poterit manus eorum instanter operentur non auertendi non retrahendi a bonis operib⁹, (quod faciūt Impij Ludderani, omnis boni osores) & maxime vt pietatis opera non in apostatos monachos & moniales sub bo-

nesto matrimonij titulo sacrilege fornicantes & adulterantes, sed in veros catholicos pauperes exerceant: iuxta illud Da misericordi & ne suscipias peccatorem, bene fac humili & non des impio.

Ita consuluit David Mabuchdonosori dicens. Consilium placeat tibi rex, peccata tua eleemosinis redime, tiniqtates tuas misericordijs pauperum. Ita diuus Gregorius, cuius verba habet de penit. dis. v. c. fallas. Totus igit̄ Ludderano-

Eccles. 12.
Daniel 1.

Daniel. 4

ET OPERIBVS

rum error de bonis operibus procedit ex ignorantia huius nunc facte fundateq; in sacris scripturis distinctiōis. Argutantur enim ita in virtute Opera bona nō sunt grēmeritoria, ergo neq; vīte 7 Argumentum
eterne, ergo sunt nulla. Quod argumentū q̄ sit sophisticum, si se sophistas & illusores & deceptores agnoscerent, facile viderent. Peccant enim penes sophisima consequentis a destructione antecedentis ad destructionem consequentis argēdo. Ita & p̄fidi Iudei (qbus longe certiores sūt īmp̄j Ludderani) argutabantur contra Christum. Hic homo non custodit sabbatum, ergo non est a deo, ergo non est iust⁹, sed peccator, demonium habens, arguentes enim transgressi sabbati reum. &c.

¶ Propō secunda
* Justus non peccat in omni ope bono. In Hierusalem constituit Josaphat leuitas & sacerdotes & principes familiarum, ex Israel, vt iudiciū & cām domini indicarent, habitatoribus eius, p̄cepitque eis dicens. Sic agetis in timore domini fideliter & corde perfecto. Omniem causā q̄ venit ad vos fratrum vestrorum, q̄ habitant in vobis suis inter cognationem & cognationē vbi cunque questio de lege de mādato de ceremonijs de iustificationibus, ostendite eis vt non peccet in dominū & ne veniat ira dei sup vos, & super fratres vestros. Sic ergo agentes non peccabitis.
¶ Qui operantur in me non peccabunt, & qui elucidant me vitam eternam habebunt.

¶ Virgo si nubat non peccat.

D 13

2.Petri.1.

Sicut agite fratres, ut per bona opera certam faciatio
nem vocationem et electionem. Hoc enim facientes,
non peccabitis aliquis. Sic enim abundanter misera-
bitur vobis introit in eternum regnum domini et salvatoris
nostrri Iesu Christi.

I.Iohann.3.

Dominus quoniam natus est ex deo, per eum non facit, quoniam
semper ei permanet in eo, et non potest peccare, quia ex deo
natus est. Nota non potest peccare, sequitur inclina-
tionem charitatis, sed quoniam natus est ex deo, quia cari-
tatis non agit per peram.

I.Iohann.2.

Hec scribo vobis ut non peccetis.

I.petri.2.

Ex bonis operibus vos considerates glorificetur deus
fructificantes in omni opere bono
vigilate inservi, et ne peccetis.

Colloff.1.

Si oculus tuus fuerit simplex non habens ali-
quam partem tenebrarum, totum corpus tuum, id est tota
operies opere tuorum lucidum erit. **C**Prop.3.
Fidem aliquam esse inanem, quia sine operibus.

I.petri.16.

Matth.6.

Quid poterit fratres mei, si fidem quis dicat se habere,
opera autem non habeat, nunquam poterit fides salvare
eum: infra fides si non habeat opera mortua est in-
seipso, infra. **V**is autem scire ob homo inanis quoniam
fides sine operibus mortua est. **T**c **C**Prop.iiij.
Fides est opus. **Q**uid faciemus ut operemur
opera dei? **R**edit Jesus, hic est opus dei, ut credatis
in eum quem misit ille. **E**t iterum. **S**i filii Abrahe estis,
opera eius facite, hic principium opus Abrahe fuit fides:
Gene.25. **C**redidit Abraham deo, et reputatum est illi in ini-
sticiam. **E**cce fides inter opera prouta. **C**Prop.v.
Iohann.3. **M**issa sufficit credere. **E**entes docete oes genites
baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus docentes eos non
solum credere salvare oia quicunque maledici vobis, non usque

Iohann.3.

Genes.25.

Iohann.3.

sicut qđ ceco liniač oculus luto, s̄ optet qđ vadat

Si habuero oēm fidē, (ad natatoria Siloc. 1. Cor. 13.

vt montes trāferā, charitatem autē nō habuero

nihil sum. Per hoc pbat Aug. xv. de Trini. fidē

non b̄re necessario charitatem annexam

Augusti.

Itaq; opemur bonū ad oēs, marie ad domesti Galath. 6.

Bonū certamē certani, cursuz p (cos fidel. 2. Tim. 4.

sumani, fidē suavi, de reliq; reposita ē mibi coro

na iusticie, qđ reddet mī dñs i illa die, iust⁹ iudex. Philip. 1.

Ip̄obis donatū est p Christo, ut non solum in obijc. he.

etum creditis, sed etiam vt pro illo patiamini.

Abi.

i Iustus ex fide viuit, Itaq; nō ex opibus.

R.c. I.

ii. Qui credit in filiu; dei nō p demnač. Job 3.

Math. 9.

iii. Creditis qđ h̄ possu; facere vob, s̄m fidē ve-

iiii. Redidit Abrahā deo, t (strā fiat vobis, Gen. 15.

reputatū est illi ad iusticiam. vita eternā.

v. Qui v̄bū meū audiit, t credit ei qđ misit me, h̄z Iohann. 5.

vi. Fides tua te saluā fecit Opa sūt hypocritaꝝ Math. 9.

vii. H̄bitas est fruct⁹ fidei: qđ res sola fides sufficit.

viii. Paul. ad Iro. t ad Gal. p tendit hoiem in

sticari p fidē, sine opib⁹ / Cū Rñdent Latbol.

Augu. de

ix. H̄ dic p stat ver⁹ esse, qđ Aug. inq̄t banc heresim

(non em̄ noua est, sed antiquissima.) exortam ex operib⁹.

verbis Pauli male intellectis.

Fide

x. Catemur iustū ex fide viuere, est em̄ fides sun De Prie.

clamentū spiritualis edificij, qđ sperādaꝝ rex s̄ba

h̄z qđ heretic⁹ assumit ex sola fide, lacerat t falsi De secūd.

fictat textū, qđ nullibi dī Iustū ex sola fide viuere.

August.

Credere in deum v̄su scripture, includit adhe tracta. 10

rere deo p charitatem s̄m Aug. Theologi iunio

res appellant fidē formatā, liquet ex s. Paul. In sup. cano.

Christo Iesu neḡt circuncisio quicquam valet,

DE FIDE ET

Galath.5 neq; preputium, sed fides per dilectionē ope-
rans, ecce Paulus nō dicit sufficere quācunq;
fidem, sed que operetur per charitatem.

Cliquet ex scđo. licet fides etiā informis po-
terat aliquid temporalis commodi impetrare,
sicut Romani virtutibus impetrarūt tantā
dignitatē secundū August. de ciuitate dei li. v.

de quarto M̄ndet. s. Jacobus. Abrahā pater noster nō
ne ex operibus iustificatus est, offerens Isaac
Iacobi.2. filium suum super altare. Vides quoniam fir-
des cooperabatur operibus illi, & ex operib;
fides consumata est, infra. Videlis quoniam
ex opib; iustificatur homo, & nō ex fide tantū.

de quinto **D**icatur sicut de secundo.
De sexto **C**Similiter. Quod autem calumniatur ope-
ra facere hypocrisim, cur tunc Christus dixit.
Matth.5, Sic luceat lux vestra corā hominibus, vt uide-
ant opera vestra bona, & glorificant patrē ve-
strum qui in celis est.

De septiō Assumit falsum, quia charitas est fructus spi-
ritus nō fidei, & similiter fides est fructus sp̄iūs.
Galat.5. Paulus ait: fructus aūt spiritus est chari-
tas, gaudiū, par, patientia &c. fides modestia:

Cōmnes tñ Lutterani coacti argumentis fi-
delium incipiunt distinguere de fide, verā for-
matā fidem appellant in vulgari nostro. den-
liebreychen woltigē glauben. id est qui diues
sit in charitate & operibus aliam nominant hi-
storicam. Sicut Ecolampadius demegoria se-
ponit aliqua opera vita & aliqua mortua.

*Opposim huber
Esa.64. 1°*

Obijciant Ludderani cōtra secundā pro
positionem facti sumus vt imūdi omnes nos,

z quasi pann⁹ mēstruate, vniuerse iustitie nře.

Mō est iust⁹ in terra qui bñfaciat z nō peccet, Eccle.7.

Mō intres in iudicium cū seruo tuo domine,

quia non iustificabitur in conspectu tuo o-

mnis vivens.

Quod volo malum hoc facio, quod volo bo-
num non facio zc. **V**ideo at aliam legē in mē
bris meis repugnanti legi mentis mee zc.

Respondent catholici.

CPropheta loquit̄ secundum Hiero. interp̄ De 1. Aug
cationem de populo iudaico pro eo tempore. de hoc plu
quando necdum saluator aduenerat, Hoc est rain mul-
sub tempore legis, quando populus imaginē tis locis.
terreni portauit, non autem adhuc imaginem
supercelestis, vnde iustitia que in lege est ad cō
pationem euangelice puritatis, immunditia
nominatur. Si quis igitur (infert) post euang-
elium Christi, z aduentum filij dei, pedago-
ge legis obseruat ceremonias, audiat populū
confitentem, quod omnis illa iustitia, panno
sordidissimo comparetur.

De christianor̄ itaqz iusticia nequaquam est lo-
quutus propheta, Insuper, ipsius prophete
verba, que proxime sequuntur indicant quod
loquit̄ non vle de omnibus, sed in persona gra-
uiter peccantium hec dicta sunt, Et cecidim⁹
inquit quasi folium vniuersi, z iniquitates no-
stre, quasiventus abstulerūt nos.

D **v**

DE FIDE ET

Et post ciuitas sancti tui facta est deusta. Hierusalem desolata, domus sanctificationis nře, et glorie nře, ubi laudauerunt te patres nři facta est in exustione ignis. Hec autem omnia eis accidisse propter peccata sua maxime idololatrie manifeste per ipsa. scrip. Captivitate igitur babylonica miseras deflet prophetam, in qua propter idololatrie crimen facti fuerunt immundi, ois et vniuerso eorum iusticie quasi panus menstruate. Ita hoc maligno tempore Luderani ex hereseyon sacrificeoz, fornicationum adulterioz, et genus innumeris criminibus, facti sunt immundi oes et vniuerso eorum (ne dicam iusticie, quas nullas faciunt) si iniusticie et impietas, non quasi, sed longe sordidiores abominabilioresque panno menstruate.

De secū. In hebreo non est penitentia tuis peccat, sed futuri De spiritu peccabit, et ita allegat dominus Augustinus inde ac si dixerit. Non est iustus qui nunquam peccabit. Septiesque cadit iustus in die et resurgit, non tamen in omni opere bono peccat.

De tertio De perfectione iustificatione iustificatur. Rendet Augustinus adductam autoritatem patrum expostonens. Ne intres in iudicium tuum cum fuius tuo. Moli inquit me iudicare sum te, qui es sine peccato, quis non iustificatur in aspectu tuo ois vi. quod de hac vita dictum est, sine difficultate ratione intelligitur. Et quod ait. Non iustificabitur ad illam perfectionem iusticie reculit, que in hac vita non est. Hec ille. Facile igitur donamus neminem vivere qui sic iustificatur, ut omni progressus careat peccato, non tamen propter hoc presequens est iustum in omni opere bono peccare,

DE CONFIRMATIONE.

CRUDet Apls ipse ea sequen. Nihil ergo inquit De. 4.
nunc damnationis (i.e. peccati aut culpe) est his
q̄ sunt in Christo Iesu, q̄ non fm carnē tribulat̄
lex em̄ sp̄s vite in Christo Iesu liberauit me a
lege peccati & mortis. Pr̄t̄ igit̄ in Christifidelib̄
q̄ mente suinnt legi dei, occupiscentia carnis re-
pugnantē legi mentis, nullū esse pctm, quam cuj̄
apl̄s peccativocat, q̄a pctō facta, & peccati pena
est. Sicut & Ch̄r̄s. p nobis pctm fact' est, q̄a pctā
nra (i.e. penas pctis nostris debitas) ipse pertulit
in corpe suo sup lignum.]

2. Cori. 5.

I, pet. 20.

De confirmatione.

Ca. vi. duo probat axiomata.

Primum axioma. Confirmationē est sacramētū.
Baptismū admittit Ludder esse sacramētū, s̄ confirmationē negat. At q̄a in pfirma-
tione est signum sensibile, habens infalli-
bilem assistentiā gratie sp̄sancti, ideo est sacramētū
Cum audissent apostoli, qui erant Hieroso-
lymis, quia receperiset Samaria verbum dei, mi-
serunt ad eos Petrum & Johannem, q̄ cum ve-
nissent, orauerunt pro ip̄s vt acciperent sp̄san-
ctum, nondum enim in quenquam illorum vene-
rat, sed baptizati tantum erant in nomine domi-
ni Iesu, tunc imponebant manus sup illos, & ac-
cipiebant sp̄m sanctum. De Ephē. His audi Actu. 19.
tis baptizati sunt in nomine dñi Iesu, & cum im-
posuisset illis manus Paulus, venit spiritus san-
ctus sup eos.

VI. DE CONFIRMATIONE

Ecce post baptismum, erat signus sensibile, scilicet impressio manuum, quo conferebatur gratia spiritus sancti, et ita erat sacramentum.

Secundum axioma.

2. axioma. Et quod soli episcopi hodie confirmant, indicat te non apostolus. Propterea hic, quod Philippus diaconus non confirmavit Samaritanos, sed apostoli Petrus et Iohannes. Et non est credibile aliquod donum gratie, ad electorum pertinens consumationem, fuisse olim in ecclesia, quod iam desit. Dionysius Areopagitica recenset illius mysteria cap. iij. ecclesiastice Hierarchie, et teleten yngenti dixit appellatam ab apostolis.

Melchia. Melchiades papa martyr. In baptismo regeneramur ad vitam, post baptismum confirmamur ad pugnam, in baptismo abluiimur, post baptismum roboramur.

De conse. ritus factus. Concilium Aurelianense. Ut ieuniuni ad confirmationem perfecte etatis veniant, ut moneantur confessionem prius facere ut misericordia mereantur spiritus sancti donum accipere, et quia nunquam erit Christianus, nisi in confirmatione episcopali fuerit chrysante vinctus. Cum alijs de cons. di. v.

Cōtra Lu. Hieronymus si imponit manū his impo seferanos. mit, quod recta fide baptisati sunt, qui in patre et filio et spiritu sancto, tres personas et unam substantiam crediderunt, et cetera infra. Quid si hoc loco queras, quare in ecclesia baptizatus, nisi per manus episcopi, non accipiat spiritum sanctum? Disce hanc obfuationem ea autoritate descendere, quod post ascensum domini

M A T I O N E O R D.

spiritus sanctus ad aplos descendit, et multis in locis idem factitatum reperimus.

* Objecientibus hereticis chrm hoc sacrm nō instituisse. Dicend est qd̄ Christus utiqz h̄ sacrm instituit, non quidē exhibendo, sed promittendo Luc. vlt. d. vos autem sedete in ciuitate, quousque induamini virtute ex alto. Et Joba. xl. Si non abiero paracletus nō venerit ad vos Si autem abiero mittam eū ad vos, Et hoc ideo quia in hoc sacro detur plenitudo spiritus sancti que non erat danda ante Christi resurrectionē et ascensionem secundum illa Jobannis.

Monendum erat sanctus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus.

De ordinis sacramento

Cap. viij.

Via negat ordinem esse sacramentū. Et
Q sacris litteris doceatur ordo, et quod cū signo sensibili conferat graciā.

Math. 10

Ascendens Jesus in montem vocavit ad se Mar. 6. quos voluit ipse, et venerunt ad eum, et fecit ut es- sent xiiij. cū illo, et ut mitteret eos predicare. Post Luce. 10. hec designauit dominus et alios septuaginta duos, et misit illos binos ante faciem suam.

Mar. 6.

Accepto pane gratias egit et fregit et dedit eis dicens. Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, hoc facite in meā cōmemorationē.

10. 20

Dixit Jesus apostolis. Sicut me misit pater, et ego mitto vos, hec cum dixisset insufflavit, et dixit eis Accipite pp̄m dñm 2° et remiseris p̄ta,

DE ORDINIS

// peccata remittuntur eis, et quorum retinueritis,
retenta sunt.

Acto 15

Dixit spiritus sanctus. Segregate mihi Saulum et Barnabam, in opus ad quod assumpsi eos. Tunc ieunantes et orantes, imponentesque eis manus dimiserunt illos.

I. Tim. 4. Moli negligere gratiam que in te est. que data est tibi per prophetiam, cum impositione manus presbyterij, in his te exerce. Memini cito manus imposueris, neque communicaueris peccatis alienis.

I. Thim. 3. Qui benevolent presbyteri, duplice digni sunt hore.

I. Timo. 5. Huius rei gratia reliqui te in Creta, ut constitutas tuas oppidatim presbyteros.

Philip. 2. Qui benevolent, eos in precio habete,

I Thebes laborant inter vos, et qui presunt vobis in domino, et admonent vos, ut habeatis illos in summo precio.

Hebre. 5. Omnis pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constitutus, in his que sunt ad deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis

I. Petr. 5. Pascite qui in vobis est gregem dei et infra, Et cui apparuerit princeps pastorum principietis immarabiliter eterne glorie coronam.

Acto. 20. Altendeite vobis et cito gregi iisque vos spiritus sanctus posuit episcopos ad regendum ecclesiam dei quam accepit sanguine suo.

Actu. 8. Aduerte hic quod diacones mestri et viduae legimus viij ab apostolis institutos. Interea dominus legit eti a predicasse Stephanum et Philippum, quod Samaritanos conuerit

SACRAMENTO:

Diacones at altario q̄ ordinat̄ ad orādū? p̄di-
candū inngit apls Paulus episcopis dicens.

Om̄ib⁹ sanctis in Christo Iesu, q̄ sunt Phili- philip. 5.
lippis cū ep̄is ⁊ diaconib⁹, ⁊ ad Timoth. descri- 1: Tim. 3:
pto ep̄o, describit q̄les h̄z esse diaconi. Habes
h̄ in aplo manifestā discretōem int̄ ep̄os ⁊ diaco-
nes. Discretio igit̄ ordinū ⁊ mistroy in eccl̄ia so-
lidū h̄z fundamētū in sa. scrip. de q̄ vide in decr.
di. xxi. c. Cleros, ⁊ mgr̄z sniazz. di. xxiiij. q̄rti lib. J

Patet. xij. fuisse ap̄los, ⁊ lxx. discipulos, illis Luce. 10:
ep̄i, istis sacerdotes succedunt (docet Beda.)
Erant baptizati Apostoli, at non erant sacerdo-
tes, nisi cum in cena fecit eos sacerdotes, datus
eis potestate p̄serandi corpus Christi ver., ⁊ p̄
resurrectionem absoluendi corpus Christi my-
sticum. Et signum sensibile fuit impōne manū
⁊ p̄tulit grām, cur igit̄ a Zuddero rejicitur a sa-
cramento. Et nō esse cuiuslibet e plebe officiū.

Non mittebam prophetas ⁊ ip̄i currebat,
non loquebar ad eos ⁊ ip̄i prophetabant, si ste-
tisset in consilio meo, ⁊ nota fecissent verba mea
populo meo, auertissem utiqz eos a via mala, ⁊
a cogitationibus suis peccatis, tales sunt here-
tici, qui si starent in consilio dei, deus eos illumi-

De Phinees. Ecce do ei pacem fe- Naret. Num. 15:
deris mei, ⁊ erit tam ip̄i quā semini eius, pactū
sacerdotij sempiternum.

Pactum meum fuit cū Yeni (dicit domin⁹ ex- Malcch. 2
ercitū) pactū meū fuit cū eo vite ⁊ pacis, redit
ei timorē tc. Lex veritatis fuit in ore ei⁹, iniqtas

VII. D E O R D I N I S

non est iuuentia in labiis eius, labia sacerdotis cit
stodiunt scientiam, et legem exquirant ex ore eius,
quia angelus dei exercituum. Ecce pactum sacer
dotale cum Leui, non cum alia tribu.

Hebreo.5

Mec quisquam sumat sibi honorem, sed quod voca
tur a deo, quemadmodum Aaron, sed legitur, non
quemlibet e plebe vocatum ad sacerdotium. Aa
ron inquit, et filios eius vnges, et sanctificabit eos
ut sacerdotio fungantur mihi.

Exod.28

* Item legimus iussisse dominum, quod quoniam mouenda es
sent castra, filii Israhel portarent vas sanctuarium
inaeolata ab Aaron et filiis eius, et non tangerent
ea ne moriantur.

Num.16

Hinc Datan, Chorob et Abiron, usurpantes
sibi sacerdotale officium (sicut modo laici Lud
derani) a terra absorpti sunt, descendentesque in viu
i in infernum operi humo, et ducenti quinquaginta
viri eis consentientes ab igne consumpti sunt.

2.Regū.6

Onde Osias, quem ultra sue sortis conditionem ma
num arche dei ne caderet admonitus, subita morte
a domino percussus est. Item Osias rex cum opus
sacerdotale (adolere scilicet incensum super altare et hys mis
matis) presumeret, increpatusque ab Azaria et reli
quo sacerdotibus domini, non desisteret, leprosa in fron
te perfusus est, manifestaque leprosus usque in diem mor
tis sue.

2.para.26

Hinc canonicis sanctioribus instissime ac san
ctissime prohibitum est laicis, manib[us] attracta
re res sacras puta calicem, corpale, hostiam con
secratam, et h[abitu]m, dist. xxij.e. Sacratas, et c. Mo

DE CONFIRMATIONE.

oportet in sacratas, & de cons. dis. pri. ca. In sc̄ta
sede, & c. vestimenta, Non debent igitur huic
modi sacra cōtingi aut offerri, nisi a sacrificis ho-
minibus, ne vltio que Baltasar regē p̄cussit, su-
per hoc transgredientes veniat.

Dionysius s. Pauli discipulus cap. v. celestis
hierarchie prosequitur ritum apostolorū in con-
secrandis episcopis, presbyteris, & diaconis.

Ignatius discipulus s. Ioan. ad Trallianos
extollit dignitatē episcoporū presbyterorū & dia-
conorum. Hoc idē docuit p̄ epistolā Smyrnē.
Et ad Antiochenses inquit. Saluto sc̄tm pres-
byterum vestrum, saluto sanctos diaconos salu-
to subdiaconos, lectores, cantores, hostiarios,
laborantes, exorcistas, atque confessores

Cyprianus libro primo Epistola tertia ab in-
stio meminit acolythi.

Ecce tempore apostolorū oēs fuisse ordines.

Obijciunt La yci

i Omnes Christianos esse sacerdotes & vni-
ctos ex baptisme in sacerdotes.

I.Petr . 1.

ii Vos estis genus electū, regale sacerdotium

Apu.16.

Dilexit nos & lauit nos a peccatis nostris in
sanguine suo, & fecit nos regnum & sacerdotes deo
& patri suo.

iii. In uno spiritu omnes in unum corp' ba-
ptisati sumus, & oēs in uno spiritu potati sum'.

I.Cor.22.

Sequitur nos omnes esse equaliter sacerdotes.

Simile quid dicunt Chrysost. & Ambrosius.

iv Obsecro vos fratres per misericordia dei,

Roma.19.

DE ORDINIS.

ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem,
sanctam, deo placentem, rationabile obsequium
vestrum, hoc possunt etiam layci.

Respondent Catholici.

Ordinationes illas Ludderanas, solitas esse
apud hereticos, docuit ante mille trecentos an-
nos Tertull. faciunt enim ex sacerdotib^z laycos
et sacerdotalia munera laycis iniungunt. Conat^r
Ludder non alios facere sacerdotes, quam Pha-
rao, et gentiles, et sicut scriptura meminit de Hi-
2 Reg. 12. eroboam, qui ex nouissimis de plebe instituit sa-
cerdotes.

De p^rio. Liqt oēs fideles eē sacerdotes sicut sunt reges, est spiritualiter, q^a de^r regnat in eis p liberā cha-
ritatem, et ipsi per vunctionem sancti spiritus re-
gunt vires anime et sensus suos, ac pter istos re-
ges, etiam mendicos, sunt in ecclesia reges et pre-
sides externi. Sic omnes fideles, quia offerunt
deo fidem et orationes, sc. sunt sacerdotes spiri-
tales, et illud sacerdotium non eget ceremonijs,
sed preter hoc sacerdotium internum, est vnu
externum in ecclia certis personis affixum. Su-
me exemplum, quilibet fidelis est templum dei te-
plum dei sanctum estis vos, ait Paulus, sed pre-
1. Cori. 3. ter ista templa, est templum externū certo loco
affixum, in quo loco fideles congregantur.

Exod. 19. Es obduratus more hereticorum, iam facies
omnes etiam Judeos esse sacerdotes, eo quod
dicat^r Judeis. Si audieritis vocē meam et custo-
deritis pactum meum, eritis mibi in peculium

SACRAMENTO.

de cunctis populis, et in regnum sacerdotale, et
gens sancta, hec ad uniuersum Israel dicta sunt
sed reges fuerunt et sacerdotes modo prefato.

* Cum igitur beatus Petrus inductam hoc ex
loco desumpserit autoritate, sequitur idem de christi
anis, quod de Iudeis. Vnde beatus Augustin. Lib. 20 de
exponens illud Apoc. xx. Sed erunt sacerdotes ciuitatis dei.
dei et Christi, et regnabunt cum eo mille annis, ait
¶ utique de solis episcopis et presbyteris dictum
est, quod proprius iam in ecclesia vocatur sacerdotes
sed sicut omnes Christianos dicimus propter my
sticum chrisma, sic omnes sacerdotes, quoniam
membra sunt unius sacerdotis. De quibus apostolus
Petrus. Plebs, inquit, sancta regale sacerdotis
um. xc. Hieronymus contra Luciferianos qui
recepérunt laicum peccatorem qui errasse se con
fitebatur, non autem episcopum nisi deposito sa
cerdotio. Deponat igitur inquit laycus sacerdo
tium layci id est baptisma (ecce sacerdotium lay
cale) Et infra. Sine christinate et ipsa iniustia neque
presbyter neque diaconus ius habent baptisan
di. Quod frequenter (si tamen necessitas cogit)
scimus etiam licere laicis. Hec illi. Habes ita
que maximum inter sacerdotem et sacerdotium
laycum, et bierarchicum discriminem Peccant igitur
Ludderani decepti per Equinocationis so
phisma. ¶

E 6

DE CONFESSIONE.

De secūd.

De secundo similiter dicatur.

De tertō.

Torquent hunc locum heretici, nam etiam si omnes sumus vñū corpus in Christo. quomo-
do tam stupide infert, ergo oēs sum⁹ sacerdotes
ac si diceret, ergo omnes sumus manus, at om-
nes sumus pedes, cum etiam in ipsis mēbris sit
dīna: q̄re cū vnitate corporis stat mēbroz dīna.

Fatemur omnes Christianos etiam Laycos
posse offerre oblationes spiritales, & ita posse es-
se sacerdotes mysticos, erigētes se altare affect⁹
in deum, sed non est consecrariū, propterea eos
esse sacerdotes externos.

De confessione

Caput octauum.

COnfessionē esse necessariam pro sacramē-
to penitentie, ipsamque iure divino prece-
ptam.

Mth.16.

Christus dixit Petro. Tibi dabo claves
regni celorum, & quodcunque ligaueris super
terram, erit ligatum in celis, & quodcunque sol-
ueris super terrā erit & solutum in celis. Ne au-
tem claves sunt due, scientie sc̄z & potestatis. Cla-
uis scientie est facultas discernēdi inter lepram,
& lepram. Itē inter leprā, & non lepram .i. inter
peccatum & peccatum, & inter peccatū & non pec-
catum. Clavis vero potestatis est facultas solue-
di & ligādi. Nam post cause cognitionē in foro
iudicij penitētialis inter cōfessore & cōfitem-
entem, quod sit per clavem scientie, restat diffinire, seu

DE CONFESSIONE.

Si niam negocio ferre, quod est solnere vñ ligare, et
hoc fit p clauē potestatis. Negare igit̄ cōfessio
nem esse preceptam a Christo est negare potesta-
tem clavium traditam a Christo, quod ē mani-
feste contra Christi euangelium.

Insufflavit in eos dicens. Accipite spiritum
sanctum, quorum remiseritis peccata, remittunt̄
eis, et quorum retinueritis, retenta sunt. Ex hui⁹
auctoritatis vltima parte iterum liquet confessi
onem esse iuris diuini, vt pote hoc loco a Chro
deo preceptam. Nam retinere peccata nihil est
aliud qđ nō remittere. Sensus igitur verborum
Christi est, quorum sacerdos peccata retinuerit.
id est nō remiserit, retenta.i.nō remissa sunt i ce
lis. Cū ergo quilibet teneatur iure diuino se exu
ere a peccatis. sequitur manifeste, qđ pcepto dei
quisq; obligat sacerdotib; sua peccata cōfiteri

Semina p̄t̄as absoluendi et remittendi, qđ uti
deberet, nesciret sacerdos, nisi detegeret ei crimi
na. Ideo premisit, accipite spiritum sanctum. ac
si dixisset, directione spiritus sancti confitēti pec
cata soluatis, aut retineatis.

Confitemini alterutru peccata vestra, et ora
te pro innicem, vt saluemini.

Jacobus vt dei preco, annunciauit homini- Hu. de san
bus p̄ceptam dei de confitendis peccatis. et intel &to uict.li.
ligitur cum p̄cisione Mis̄i confiteamini, non sal- 2.de sc̄tis.
uabim̄: ē igit̄ cōfessio iure diuino p̄cepta, vero in
pascate singulānis fiat, in huāno seu ecclasticō
preceptum est. Ecclesie enim reliquit Christ⁹ sus

II. DE ORDINIS

Matt. 5. p̄cepta, rectore sp̄usān. ad certū tps determinādā.
¶ Habetur insup prefigurata p̄fessio, & facta a
postolis. Homines baptizabant a Jobanne in

Matt. 8. Jordane, p̄fitentes peccata sua.

Christus leproso mundato dixit. Vade ostend
de te sacerdotibus, & offer munus quod p̄cepit
Moïses in testimonium illis.

Luc. 17. Decē viris leprosis dixit. Ite ostendite vos sa
cerdotibus, qui quāvis nō essent noni testamen
ti sacerdotes, in eis tamen noni testamenti sacer
dotium figurabatur.

Lazaro suscitato, dixit apostolis, Solvite eū,
& finite abire

Multi credentium veniebant, confitentes &
annunciantes actus.

De propiciato peccato noli esse sine metu, ne
que adiicias peccatum super peccatum.

Et quod hec plane accipiunt de confessione
liquet quia praxis ecclesie optime interpretatur,
scripturas.

Si confiteamur peccata nostra, fidelis est et
iustus, ut remittat nobis peccata nostra, & emun
det nos ab omni iniquitate.

Prou. 18. Qui abscondit scelera sua, non dirigetur, qui
autem ea confessus fuerit, misericordiam conse
quentur.

Epist. Dionysius ad Demophilum, increpat eum,
quod peccatorem procidentem sacerdoti, con
tra discipline ordinem astas abiecerit, cū illeve
recū de fatore se ad pctōz remedia grēds venisse

DE CONFESSIO N E.

Origenes. *Tantummodo circumspice di- sup.psa.15*
ligentius cui debes confiteri peccatum tuum,
proba prius medicum, cui debeas causam lan-
guoris exponere, qui sciat infirmari cu*m* infirman-
te et cetera. ut ita demum, si quid ille dixerit, si qd
psilij dederit, facias et sequaris, infra.

Si preuiderit talēm esse languorem tuum,
qui in conuentu totius ecclesie exponi debeat et
curari, ex quo fortassis et ceteri edificari poten-
tūt et tu ipse facile sanari, multa hoc delibera-
tione, et satis perito medici illius consilio procu-
randū est.

Hec oīa auricularē probant confessionem.
Basilius de institutione monachorum, ne
cessarium, videtur ijs quibus dispensatio myste-
riorum committitur, confite&da esse peccata. **Hi-
eronymus.** aduersus Montanum dicit, hanc
Montanorum fuisse heresim, ut erubescant con-
fiteri peccata.

Basilius.

Hieronymus. Si quem serpens diabolus
occulte momo&derit, et nullo conscientia cum pecca-
ti veneno infecerit, si tacuerit qui percussus est,
et non egerit penitentiam, nec vulnus suum fra-
tri et magistro voluerit confiteri, magister qui lin-
guā habet ad curandū facile ei pdesse nō poterit.

Hierony.

Si enim erubescat egrotus, vulnus medico
confiteri, quod ignorat, medicina non curat.

Obijciunt Heretici.

Ioannes. xx. nibil precipitur de confessione
sed solum sacerdotibus, ut absoluant.

E. tij.

VIII. // D E C O N F E S.

iij.// **Jacobi**. v. loquitur de cōfessione fraterna,
nam nō dicit confitemini sacerdoti, & alterutū.
iij.// Adultere non dixit. Vade & cōfite te sacer-
doti, & vade & noli amplius peccare, ita de Ma-
gdalena.

// **Ambrosius** inquit. Petri lachrymas lego, cō-
fessionem non lego. In tripartita historia tradi-
tur abrogatam confessionem sub **Nectario** Co-
stantinopolitano.

De prio. // Respondent Catholici.

Cum Joan. xx. maxima illa potestas noscat
sacerdotibus tradita, magisterio spūsancti di-
dicit ecclesia usum illius potestatis ab ipsis apo-
stolis. Et ut Bern. inquit, sufficiebat ostendere
infirmo medicum, qui si vult sanus fieri, inqret

De secūd. medicum.

Verum est sc. Jacobum non cum precisione
determinasse, cui sit pfitendum, quia iā Christus
exp̄serat absoluētes peccatores, ideo sufficiebat
Jacobo exp̄mere illud quod erat necessariu; ad
absolutionem. scilicet confessionem, non specia-
tim indicans iudicem.

Non dum erat potestas illa absoluendi in ec-
clesia, ideo cum pfectio non esset instituta. Adul-
tera, Magdalena, ad pfectiōne non tenebantur.

Porro ea que fiebant speciali privilegio, non
sunt trahenda in consequentiam per communē
theoricam.

De quar. Similiter respondetur, licet argumentū a nō
legitur, etiam a pueris rideatur.

S I O N E.

Zoquitur de confessione penitentie solemnis, *de quinto.*
non priuata peccatorum confessione. Vide latius
de confessione librum nostrum.

D e E u c h a r i s t i a . s u b

vtracum specie. Cap. ix.

Sufficere laicos alteram speciem ostenditur.

Hec est panis q̄ de celo descendit, vt si quis manducauerit ex eo non moriatur. Panis verus est, qui de celo descendit, et dat vitam mundo. Ego sum panis viuus, qui de celo descendit. Et panis quem ego dabo, caro mea est, pro mundi vita. Ecce solius panis meminit

Euitibus discip. duobus in Emanu, sub sola specie panis dedit eis Christus sacramentū, secūdum Augustinum li. iij. de consensu euangelistarum, et Chrysostomus super Mattheum.

Panem nostrum super substantialem dñm nos Matth. 6. bis hodie, oramus quotidie.

Erant perseverantes in doctrina apostolorū, et cōmunicatione fractionis panis et orationibꝫ.

Pascha nostrum imolatus est Christus, itaque epulemur in azimis sinceritatis et veritatis.

Patet quod ubiq̄ solū fit metio panis, nulla vini. Ambrosius, Hieronymus, Euseb. Benedict. morituri cōmunicauerunt solum sub specie panis, et feria vi. sancta sacerdotes cōmunicat solum sub specie panis, in cuius figuram dominus predixit de posteris Hely, ut quicunque venerit

E v

IX DE EUCHARISTIA SVE

13.24.2. ad sacerdotem, ei dicat, dimitte me obsecro ad
vnā partē sacerdotalē vt p̄medā bucellā panis

1 Cori.10. **O**nus panis, vnū corpus, multi sumus, oēs

Ambrosi. qui ex eodē pane participamus. Et ita constitu

it sacra constantiensis synodus. Amrosi. loquēs
de communione laycorum libro de sacramentis
non meminit nisi panis. Ignatius in epistolam
ad Ephesios inquit. Obedieutes episcopo, et
presbytero in preuaricabili sensu, frangentes pa-
nem, qui est medicamentum immortalitatis, an-
tidotum non moriendi sed viviendi. Ecce non me
minit vini. Gregorius libr. tertio Dialogi refert
Gregori. de sancto Agapito quomodo mutum & claudū
porrectione dominici corporis sanavit nulla ha-
bita vini mentione.

De cōf.d. Concilium Reinense prohibet, ne Layci por-
t. c.s. pers tent sacramentum corporis ad infirmos, nulla
uen. cano. sit mentio specierum vini.

Presbyt. Sic precipitur de Eucharistia panis ut sacer-
dos semper habeat paratam, de vino nihil preci-
pitur. Et est concilij Guarmaniensis.

Ep̄us Cor duxon. In concilio Gardicensi Onus prohibet qui
busdam temerarijs, vt ne laycam communionē
percipient, nisi peniteant in fine, & que est layca
communio, nisi Eucharistie sub specie panis
sumptio? Simile constituitur in concilio Aga-
thensi, de sacerdote criminoso, qui trusus in mo-
nasterium Laycam tantum sumat communio-
nem.

Obijciunt heretici primo,

VTR AQUE SPECIE.

Christus instituit sub vtrah⁹ specie, ⁊ communicauit apłos sub vtrah⁹ specie, ⁊ mandatum dedit omnibus, dicens. bibite ex hoc omnes.

iiij. In p̄mitina ecclesia cōicabant sub vtrah⁹ specie, sicut probat per Cyprum tractatu de la pf, vbi diaconus sacrm calicis puelle infudit.

vij. Nisi manducaueritis carnem filij homis, ⁊ biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis.

viii. Sacramentū totū dʒ dari laicis, alioqñ q̄ rōne p̄uati sunt iam layci calice, ead iōne ecclia posset eos ab Eucharistia cohercere.

v. Omnes fatentur sacerdotem sub pena peccati debere cōicare sub vtrah⁹ specie, ⁊ cur non peccant laici id omittentes.

Respondent Catholici.

Christum p̄secrante instituisse sacramentū De primo
sub vtrah⁹ specie, ⁊ dedisse apostolis sib⁹ vtraque specie, q̄ iam erant sacerdotes, ideo bodie sacerdos celebrans sumit sub vtrah⁹ specie, sed quid bec ad laicos. Et bibite omnes, est dictum apostolis ⁊ sacerdotibus, qui hoc faciunt .i. conse-
crant in Christi commemorationem, nam alij non interfuerant nisi apostoli vt ex Euangelio li-
quet, idz Marcus ait, ⁊ biberunt ex eo omnes, Mart. 14.
quod de laycis falsum esset.

Fatetur hanc usq; fuisse in p̄mitiva ecclesia,

Descri

IX DE EUCHARISTIA SUB

nec tamen vniuersalis fuit usus, ut p; ex Actu, q; at ab ecclesia mutatum. Primo q; pensata multitudine populi, ybi sunt senes, iuuenes, debiles, si non adhiberent debitam cautionem, fieret iniuria sacramento, per effusionem liquidi. Seco in tanta multitudine, quo vase cōmode contineatur sacramentum vini, et sine effusione p̄miceret.

Tertio. Non facile sacramentum vini p̄ servari posset p̄ infirmis, q; accessit, putrescit, mouens nauseam vel vomitū sumentibus: Quarto sine periculo effusionis non facile posset deferri de loco in locum pro infirmis. Quinto. Contingeret alioquin, sacramento dignissimo, summam fieri irreuerentiam. Sexto. Rem miraculis testatam refert Alekand de Alles, qd cum religiosi instarent pro sumptione sub vtrac specie dum sacerdos esset in actiōe sacramenti, apparuit patena plena sanguine, quod videntes religiosi obstupuerunt, quo signo petitio eorum cessauit. Porro credend est a p̄mitita ecclesia incepisse laicos cōicare sub altera specie, et qd sit vnum, quod veniat ex traditione apostolor, quia initium huius monstrare nemo potest.

de tertio.
lib. 6.

Quia manducatio sacramentalis exigit spiritu talē, verba que ego locutus sum spiritus et vita sunt, vnde sub qualibet specie est totus Christus, corpore et sanguine: Ideo laycus sub specie panis, bibit etiam sanguinem, sed non sub specie propria, sed sub specie panis. Porro Christus solum agit de incorporatione nostra in ipsum, quod

VTRAQ VE SPECIE.

cōmūnio corporis satis indicat, ideo ad hoc sa-
cramentum hic oculus non est habendus.

Quod ex causa ecclesia non dñe alterā spēm
potuit ecclesia, quia nō minus est sub vtraqz spe-
cie, quam duabz, et tñ fructum p̄cipit de una spe-
cie sicut de alia, at ecclesia fideles non debet spo-
liare fructu sacramenti ex integro.

Consecrans vtramqz spēm p̄secat, quia agit
repr̄sentatio dñice passionis, ideo corpus et san-
guis simul sub vtraqz specie consecrant, et sacer-
dos in persona totius populi offert et sumit sub
vtraqz specie, in cuius persona totus populus
quadam spiritali sumptione sanguinem Ebulti
bibere, gaudenter debet credere.

De Matrimonio.

Caput X.

Matrimonium esse sacramentum
ostenditur.

Mulieres viris suis subdite sint, sicut dñ Ephē. 5:
mino, qm̄ vir est caput mulieris, sicut
Christus est caput ecclesie, ip̄e salvator
corpis sui, infra, prop̄t̄ hoc relinquet hō patrem
et matrem suaz, et adhærebit vxori sue, et erūt duo
in carne una, sacramentū hoc magnum est, ego
autem dico in Christo et ecclesia. Hic aperte
pronunciat sacramentū, quia coniunctionē viri
et uxoris, et ostendit, cuius rei sacre sit signum, qd̄
Christi et ecclesie. Et ne credas solum p̄ simili-

X. DE M A T R i.

Hebre. 13

tradinem adductum, ostendit verum esse sacramentum a pmo propheta pronunciatum. Honorable continuum in omnibus, thorus immaculatus. Macula non careret thorus, si nō esset gratia sacramenti.

I. Tim. 3.

Saluabitur autem p filiorū generationem, si manserit in fide et dilectione. Sine gratia generare filios esset plus damnatio, quam salutatio.

I. Cor. 7.

Si quis frater uxorem hz infidelem, et decō sentit habitare cum illo, non dimittat illam, et si qua mulier fidelis vir habet infidelem, et hic cō sentit habitare cum illa, non dimittat illum, sanctificatus est enim vir infidelis, p mulierem fidēlē, alioquin filii vestri immundi essent, nunc autem sancti s. per sacramentum:

Gen. 2.

Probabile est benedictionem quā dedit deus Ade et Eue, non fuisse sine gratia, Aug. Mōtū secunditas, cuius fructus in p'ole est, nec tantu' pudicitia, cuius vinculum est fides, vezetiam sacramentum nuptiarū, commendatur fidelibus.

CObijcunt heretici.

Ad Ephē. v. vbi apl's dicit matrimonium sacrum,
1. in Greco legit mysterium. Nec dicit absolute ma
2. trimoniū esse sacram magnū, s in Chro et ecclia.

CRespondet Christianus.

De priō.

Fatemur matrimonium esse mysterium, sed quia temeritate infert. Itaq; non est sacram, cum omnia sacramenta sint mysteria, et Greci appellant sacramenta in communī, mysteria.

de secund.

Matrimonium est magnum sacramentū, in

MONIO.

Christo & ecclesia, at per hoc non poterit probare hereticus, ut sic minus sit sacram, nam hic explicat apostolus, quomodo sit rei sacre signum, non solum gratie, sed etiam unionis Christi & ecclesie.

De extrema unctione

Cap. xi.

Vnctio extrema sacramentum est in ecclesia
dei, a s. iacobo promulgatum.

Infirmatur quis in vobis inducat presbytere
Iros ecclesie, & orent sup eum, vngentes eum
oleo in nomine domini, & oratio fidei saluabit in
firmum, & alleuiabit eum dominus, & si in peccatis sit
remittentur ei. Apostoli vngabant oleo inul-
tos egros, & sanabantur. Hic est materia s. vn-
ctio olei. s. oliue, quod prope oleum dicitur. Alij. n.
liquores ex similitudine ad ipsum oleum nomē ac-
cipiunt forma, quia cum oratione, & effectus sci-
licet remissio peccatorum. Est ergo sacramentū
quia signum sensibile, sacre rei signum. Nam
ad quid aliud fieret unctione? Dionysius deter-
minat eam ca. viij. de Ecclesiastica Hierarchia,
& Hugo de s. Victore.

Aug. lib. iiij. de visitatione infirmorum, docet in-
firmum debere confiteri, communicare & unctione Augu-
nem sumere, ait enim. Nec p̄termittend est illud
spli Jacobi p̄ceptu. Infirmaq; in vobis, &c.

X. DE EXTREMA VNCT.

Ergo sic roges de te et pro te fieri sicut dixit apostolus Jacobus, immo per apostolum suum dominum. Ipsa videlicet olei sacrati delibutio, intelligitur spiritus sancti typica unctio.

Augu.

Aug. de rectitudine catholice cōuersationis
D. Qui egrotat in sola dei misericordia perfidat,
et Eucharistiam cum fide et devotione accipiat,
oleumque benedictum fideliter ab ecclesia petat,
vnde corpus suum vngatur

Obijcit Hiereticus

i. Apostolus non potest sacramentum instituere.
ii. Porro dubitatur de authoritate illius epistles.

Respondet Catholicus

De primo. Non videtur absonum apostolumr autoritate
Christi et iussu spiritus sancti instituere sacramen
tum. At si etiam Christus illud instituit, tamen
Jacobus promulgauit.

de secundo. Et si aliquando dubitatuerit de illa episto
la, an ab alio fuerit prescripta quam Jacobo non
canonicam obtinuit autoritatem Hieronymo
teste, et prima ponitur in canoniceis ante Petri, Jo
annis et Iude epistles. Quod si ecclesiam non
audis banc epistolam approbatem, iam omnia
erunt incerta, quia huiusmodi temerarius, etiam
negaret epistles Pauli.

De humaniis constitutio

nibus. Cap. vii. probans apio
mata duo.

DE HUMANA CONSTITUT.

Axioma primum.

Humanae constitutio Conciliorum

& pacificum seruanda.

Qui vos audit me audit, & qui vos spernit, Luce dec.
me spernit, qui autem me spernit, spernit
eum qui me misit.

A* Ex hac autoritate luce clarius liquet, quod
Christum & eius euāgelium spernit, q̄ ecclesie p̄
atos & ecclesiasticas constitutiones contemnit. **I Thess. 4**
Hinc apostolus Thessalo.scribens ait. Scitis
que precepta dederim vobis per dominum Je-
Christum, & post. Itaq; qui hec spernit non ho-
minem spernit, sed deum qui etiam dedit spiritū
sanctum in nobis. **Vnde Moses cōtra se & Ila-** Exod. 16.
ron murmurati populo dixit. Audiri murmur
vestrum contra dominum. Et paucis iterictis
verbis, addidit. Mos enim quid sumus? Nec
cōtra nos est murmur vestrū, sed cōtra dominū.
Ita ex opposito, q̄ ecclasticis morē gerit rectos-
ribus, & ipsi deo obedit, iuxta illud dictum. **Qui** Iohann. 4
nouit deum audit nos, qui non est ex deo, non
audit nos. Per hoc cognoscimus spiritum ve-
ritatis & erroris. **C**onstitutiones igitur ecclae-
siastice non sunt tantū humane leges, sed etiam
divine, tñm quia auctoritate diuina a patrib⁹ con-
stitute, tñquia secundū scripturas diuinās, tum
quia ad diuinū honore, ecclesie dignitatem & de-
cūs, diuinęq; legis faciliorē impletionē & anima-
rum salutem. **Vnde ligant in foro cōscientie, ita**
ut earū contemptores & trāgressores obnoxios

F

XII DE HUMANIS

faciant eterne damnationis , iuxta illud Apo-
stoli Omnes anima potestatibus sublimioribus

Rom.13. subdita sit. Non enim est potestas nisi a deo. Que
autem sunt a deo ordinata sunt. Itaque quod resistit po-
testati, dei ordinatio resistit. Qui autem resistunt
ipsi sibi damnationem acquirunt. Idem intellige
de legibus siue constitutionibus ciuilibus iustis

Titum 3. Admone illos principibus et potestatibus subdi-
tos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum pa-

Petr.2. ratos esse. Subiecti estote omni creature, siue p-
gi quasi precelleti, siue ducibus tamquam ab eo mis-
sis, et post servii subditi estote in omni timore do-
minis non tam bonis et modestis, sed etiam disco-
lis quoniam sic est voluntas dei.

¶ State et tenete traditiones quas didicistis, si-
ne per sermonem, siue per epistolam nostram. Jubet
Paulus seruari traditiones non scriptas.

¶ Posse homines statuere, indicant apostoli pro-
hibentes ab imolatis idolorum sanguine, et suffoco-
to, indicat Paulus, qui tot leges dedit de comiti-
tuendis episcopis, de viduis, de mulieribus vel a-
dis, ut non predicent mulieres, de non deserendo coniu-
ge infideli. Et paulus homo fuit. Actuum xiiij.

¶ Itaque fratres state et tenete traditiones, quas
didicistis, siue per sermonem siue epistolam nostram.

Dentro.13. Imo semper licuit sacerdotibus et presbyte-
ris statuere.

¶ Dentro. xij. prohibet dominus ne erigatur alta-
re, nisi ubi sit archa federis, tam Samuel existet

3. Reg. 7. tet templo in Sylo, erexit lapidem in Masphat.

CONSTITUTIONIBVS.

Et Helias erexit in monte Carmelo. **D**entro^f. Si indicium ambiguū fuerit, supra loco. j. **M**ath. 23

Supra cathedram Moysi sederunt scribez **M**ath 18
pharisei, que dicunt facite. **S**i ecclesiam nō au-
dierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus. **P**hilipp. 3

Quicumq; perfecti sumus hoc sentiamus, et
si quid aliter sapitis, et hoc vobis reuelabit de:
Ecce quod ecclesia statuit in honore dei, hoc deo
reuelante facit.

Vando vos frates quod per omnia mei me- **I. Cor. II.**
mores estis, et sicut tradidi vobis precepta mea
tenetis, non autem tradidit eis omnia in scriptis,
ut supra. et huiusmodi precepta tradita in primis
trina ecclesia, scripta et non scripta, testatur Dio-
nysius j. de ecclesiast. bierarchia. **A**xioma. 5.
Ecclasiastice eo iustudines ritus et ceremonie,
eque sunt obseruande, atq; leges diuine. **M**anu-
testatur primo a simili.

Consuetudo in ciuilib; habet vim legis, cur **F. de legi.**
Non in usib; ecclesie: quia consuetudo ecclie vobis **l. diurna.**
contra contentiosos. **B**i quis videatur contetio-
sus esse, nos talen consuetudinem nō habemus **O l. Imo.**
neq; ecclia dei. **S**up quo ait Hiero. **A**póstolū Cor. I
cum precepisset mulierem orare velato capite, p
uenit obiectoꝝ, q; q̄ sp̄ia ei dixisset, vbi scripti ex
q; hoc q; allegat consuetudinē. **V**eniet in nouissi- **2. Petri. 5.**
mis tēpib; illusores iuxta p̄priās cōcupiscētias
abulātes: hoc faciūt heretici, q; nō s̄m statuta pa-
tr̄ viuit sed secundum propria desideria. **H**e-
retici sunt ab amite deridētes nuditatē matris.

f ü

XII. DE HUMANIS CON-

ecclesie, quia sine expresso textu scripture p̄cipiat;

fratres quecunq; sunt vera, quecunq; pudi-
ca, quecunq; sancta, quecunq; amabilia, quecun-
q; bonefame, si qua virtus, si qua laus disciplui-
ne, hec cogitate, que t̄ didicistis t̄ accepistis t̄ au-
distis t̄ vidistis in me, huiusmodi autem sunt cō-
stitutiones ecclesie, quare sunt seruande.

Actu.16 Cum pertransirent Paulus Silas, t̄ Timo-
theus ciuitates, tradebant eis custodire dogma-
ta, que erant decreta ab apostolis t̄ senioribus, q̄
erant Hierosolymis. Pondera decreta, quod
non erat solum decretum de cessatione legaliuz,

Christus non solum dedit potestatē plātan-
di ecclesiam per predicationem, sed etiam regen-
di t̄ gubernandi, modo illa includit potestatem
faciendi statuta pro salutari regimine, sine q̄bus
hic non vinitur, &c.

Actu.20 Attende igitur vobis t̄ vniuerso gregi, in
quo vos sp̄nis sanctis posuit episcopos, regere
ecclesiam dei.

Policarp. Policarpus ad Philippen. Subiecti estote
Hierony. presbyteris t̄ diaconis, sicut deo t̄ Christo. Hiero.
ad Lucinium. Traditiones ecclesiastice ob-
uande sunt, vt a maioribus tradite sunt, vnaque
q; prouincia sensu suo abundet, t̄ precepta maio-
rum, leges apostolicas arbitretur.

Aug. Extat multi canones in decretis sup̄ illa-
re ex verbis beati Aug. c. ecclesiasticay c. in his
c. catholica. cum similibus dist. xi.

Hebre. 13. Obedite prepositis vestris t̄ subiacete eis.

STITUTIONIBVS.

ipſi enim reddituri ſunt ratiōem pro animabus
veſtris.

Dīnna ſecundum ordinem fiant in vobis, or
do autem requirit legem. 1.Cor.14.

Paulus multas leges dedit preter Euangeli
um, de eligendo episcopo, de viuis, de mulieri- Ad Titū.
bus veſtis, vt taceant in ecclesia &c. etiam de Ad Timo.
rebus prophaniſ ad Thessal. & ſecularibus in- 1.Thess.4
dicijs ad Corinthios. 1.Cor.6.

C Objiciunt heretici.

- i. fruſtra me colunt docentes doctrinas & p̄ce Mar.7.
pta hominum.
- ii. Non addetis ad verbum quod loquor vo- Deu.4.12
bis, nec auferetis ex eo.
- iii. Empti eſtis precio, nolite fieri ſerui homīm. I.Cor.7
- iv. Si ſpiritu ducimini, non eſtis ſub lege. Gala.5
- v. Justo non eſt lex poſita. 1.Tim.1
- vi. Lex iram operatur.

Obi ſpiritus domini ibi libertas, ad Galat. . Cor.6
iij. qua libertate Christus non liberauit.

C Respondent Catholici.

Christus non improbaſe traditiones homi De primo
num ſimpliſciter, ſed quas faciebant contrariaſ Marc.7.
legi diuine, aut relinquebant legem diuinam, q̄a
vbi ſupra ſequitar. Relinquentes eī mandata
dei, tenetis traditiōes hominum & dicebat illis.
Bene iſritum feciſtis preceptum dei, vt tradi
tionem veſtrām ſuetis. Sicut ibi declarat & ap̄d Math.5.
Mattheum. Explicat Paulus. Non intenden ad Titū
teſ mandatiſ hominum auerſantiū veritatem.

f iij

DE HUMANA CONSTITVT.

Minc ve etne dñni traditiois cōminat dñs p̄dētib^p
bmōi traditiones. De inquit qui condūt leges
iniquas, et scribentes iniustias, scripserunt ut
opprimerent in iuditio pauperes, et vim face-
rent cause humiliū populi mei, ut essent vidue
prede eorum et pupilos deciperent etc.

Constitutiones vero ecclesie, angēt cultum
divinū, concupiscentiam carnis cohercent, et
ad seruanda divina precepta expeditiorem fa-

De secūd. ciunt, ac fraternalm charitatem augent.

Nihil addendum est scripture quod corrī-
pat aut deprauet ipsam, aut quod dicatur esse
de integritate sacre scripture, securus quādo pro-
mouet ea que in sacris litteris sunt mādata vel
consulta, nam constitutiones ecclesie si nō sunt
inscriptura in propria forma, tñ emanāt ex ea:
¶ Acutius soluitur quod ibi prohiben tur Ti-
kun Zořim et illam solutionem credo veram,

De tertō. vide in Procheto et Galatino.

a. quarto. Non debent fieri servi hominum, faciendo
et chylmata, ut vnas sit Lephe, alter Apollo.

de quinto. Qui aguntur perfecte spiritu, non sunt sub
lege Mosaica, aut coherciua, egent tamen le-
ge directiua: sicut Adam habuit legē in padiso
Galath. 5.

Justo perfecta charitate, qui totus regitur
spiritu divino, non est lex posita, pro ea parte
qua est iustus, sed quia caro concupiscit aduer-
sus spiritum, pro ea parte habet legem refor-
mantem. Vel dic ut de quarto.

De sexto: Lex Mosaica iram operatur, si non adiuva

T V T I O N I B V S.

umura gratia, gratia autem et veritas per Jesum Christum. De septi-

Rom.13.

Libertas euangelica sicut non excludit potest statem et obedientiam superioris, ita nec eius statuta, sed libertas illa opponitur servituti legis Mosaice. servituti peccati: Ideo est solum libertas in spiritu, quia non seruit peccatis, et quis ipsa libertas promouet bonum, non excludit constitutiones et ecclesie precepta, que similiter promouent bonum, testatur Paulus. Nos in libertatem vocati estis fratres, tantum ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per charitatem spiritus seruite iniucem. Et Petrus, Quasi liberi, et non quasi velamen habentes malicie libertatem, sed sicut servi dei.

Idem. Qui in errore conuersantur libertatem illis promittentes, cum ipsis servi sint corruptionis.

Hoc beati Petri verbū impletum videm⁹ in priapisticis ludderanis, omnis sparctie et immū-

seruitutem, libertatem euāgelicam mentientes.

Porro in sacris litteris sepe commendatur libertas ab onerosa illa lege Mosaica. Paulus. Non estis sub lege, sed sub gratia infra. Ro.6.7.

Lex in homine dominatur quanto tempore vivit, itaque fratres mortificati estis legi per corpus Christi. Non iustificatur homo ex operibus legis, lex pedagogus noster fuit in Christo Iesu. Et quicunque ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt.

XII

DE FESTIS

Iuste et nolite iterum iugo seruitutis contine-
ri. Si circumcidimini Chrus nihil vobis pderit.

G.lath.3. **I**deo ablatis sunt neomenie, sabbata, baptisma
ta. sc. Quomodo conuertimini iterum ad infir-
ma et regna elemeta: quibus denuo seruire vultis,
dies obseruatis et menses et tempora et annos

Ephes.2. et mediis parietem macerie soluens inimicitias
carne sua legem mandatorum decretis evanescens.

Colosse.2. **M**emo vos iudicet in vlo cibo aut potu, aut
in parte diei festi aut neomenie, aut sabbatorum q
sunt umbra futurorum. idem in epi. ad heb. et act. xv.

Rom.In.6 **E**st igitur Christiana seu evangelica libertas
non aliud q (ut Paulo placet) redemptio seu ab-
solutio a seruitute legis et peccati per Jesum Christum
7 & 8. sti facta, qua addicti deo et iusticie, filiorum adop-
Galat.4. ptionem recipimus. De hac libertate saluator dicit
Iudeis. Si filius vos liberaverit, vere liberi
eritis. Vide ibidem Augustinum.

De festis et ieiunis.

non esu carnini et gradibus con-
sanguinitatis. **C.a.xiiij**

Pria ppō de obseruatiōe festoz.

Exod.12. **V**nus diem in septimana deo consecratum,
est omnibus obuium.

In lege Moysi adhuc instituit deus alia festa
Tribus vicibus pro singulos annos mihi festa
celebrabitis, Azymorum Primituorum et fru-
gium.

ET I E I V N I S.

Ter in anno apparebit omne masculinum tu-
umcoram domino deo tuo scilicet Pasche, Pentecoste, et ^{Ibidem} Schenaphagiorum.

Habes hoc loco Iudeorum peginatiōem, et ex
eā et in ea fundatam peregrinationē Christianorū.

Mense septimo prima dies mēsis erit vobis ^{Leuiti. 23} sabbati memoriale clangētibus tubis et vocabit
sanctū, infra. Decimo die mēsis huius septimi di-
es expiationū erit celeberrim⁹, et vocabit sanct⁹,
infra. A quinto decimo die mēsis huius septimi,
erunt ferie tabernaculorum septem diebus.

In Calendis autem id est mensium exordijs, ^{Numc. 28}
offeretis holocaustum domino.

Et fecerunt dedicationem altaris dieb⁹ octo. ^{I Mac. 4.}

Expende Encenia a Machabeo instituta, ta ^{Iohann. 20.}
a Christo obseruata.

Colligamus festos dies indeorum preter sab-
bata, septem dies Azymorum Pasche, unū Pe-
ntecostes, unum tubarum, unum expiationis (q̄
erat in capite anni) septem tabernaculorum seu
Schenophagia, septem Enceniorum seu lumi-
nū aut dedicationis, Neomenias seu lunatiōes
habebant dies. xiiij. in Embolismali. xiiij. collecti
dies faciunt triginta quinque, vbi tantum tria
sabbata intercurrunt. Cum autem maiora re-
ceperimus beneficia a deo per Euangelium, q̄
Iudei sub lege, cur non plures etiam dies agen-
di gratias habemus? Sabbathum est multipli-
citer a deo pceptū, nec in Euāglio, nec in Paulo
definitum est cessasse sabbatum, attamen ecclesia

^{Genes. 2.}

^{Exo. 20.}

^{Num. 15.}

DE FESTIS ET IE.

Instituit diem dominicum, per traditiones apo-

Dicitur **Apoc. i.** stolorum sine scriptura. Dominice diei memori-
dies **Ignatius.** nit Johannes dicens. Fui in spiritu in domini-
Hierony. ca die. Deminuit et eiusdem diei sur discipulus

Ignatius ac Philip. in fine. Hierony. de dominica pasche, Universa sabbati gratia, et antiqua illa festivitas Iudeorum diei istius, solennitate mutata est.

I Mutatum est autem sabbatum

d. 12. q. 10 quod significat primam creationem in diem dominicum in quo commemoratur noua creatura in

s. 4. 3. 4. choata in resurrectione Christi.

August. Festum diem s. Laurentij celebrant Hypone,

tracta. xvij. supra Joan. evangelistam.

I Agustinus contra Faustum libro xix. Cum queris sabbati otium cur non obseruat Christianus? **I** Respondeo. Ino id propterea non obseruat Christianus, quia quod figura profitebatur, iam Christus implevit, plura de his Tertullianus, Cyprianus, Ambrosius, Gregorius ad Romanos.

Libris **Propo. 2.** **D**e ciborum delectu, secunda propositio.

Actuu. 15 Ecclesia licite prohibent certos cibos, certo tempore. **I** Abstineatis vos ab imolatis simuis lacrorum et sanguine et suffocato.

Roma. i. 4 **I** Que pacis sunt sectemur, et quae edificationis sunt inuicem custodiamus, noli propter escam destruere opus dei, oia quae munda sunt, sed malum est homini, quod offendiculum manducat. Bonum est non manducare carnem, et non bibere vinum, neque in quo frater tuus offendit, aut infirmatur, aut scandalizatur.

I V N I S.

¶ Si esca scandalizat fr̄strem meum, non man. I. Cor. 8.
ducabo carnē in eternū, ne fr̄strem meū scandalizē.

¶ Caro ⁊ vinū non introierunt in os meum. Dani. 10.

¶ Leo papa quartus dicit. Detustissimā esse consuetudinem abstinēdi a carnibus quarta ⁊ sexta ferijs. Et ex Hierony. colligitur sup episto. ad Galas. ⁊ Ignatius testa⁊ sancti Joannis euangeliste discipulus. Philip.

¶ De ieunio ⁊ rōne, tertia ppō.

¶ De ieunio idem liquet rem esse sanctā propter corporis maceratiōem, spūs pertinacis expulsionem, diuine gratie implorationem, ⁊ Christi seūnantis imitationem.

¶ Senia mea infirmata sunt a ieunio, ⁊ caro mea immutata est propter oleum. Psal. 108.

¶ Numquid possunt filij sponsi lugere, quā diu cum illis est sponsus? Matth. 9.

Luce. 5.

Actu. 13.

Actu. 14.

1. Corin. 6

Ione. 3

Matth. 6

XIII.

DE FESTIS ET

- I**dem de quadragesima.
- M**ath. 4. **I** Cum ieunasset Jesus quadraginta dieb' et quadraginta noctibus, postea esurit.
- D**eut. 9. **I** Moyses ieunauit. xl. diebus et xl. noctibus.
- S**er. 9. **I** Similiter Elias totidem diebus ieunauit.
- I**ohel. 2. **I** Sanctificate ieinium. **H**umiliabit in ieunio animam meam.
- P**salm. 54. **I** Si voverit mulier ut per ieinium affligat a-
- N**um. 30. **I** nimam suam, in arbitrio viri erit, si faciat sive non faciat. Si audiens vir tacuerit, et in alterum die distulerit sententiam, quicquid voverat atque promiserat reddat.
- T**hobi. 12. **I** Sacra scriptura ubique testatur ieinium deo acceptum, in Achab, Thobia, Judith, Hester, Daniele, Anna vidua.
- L**uc. 2 **I** Ignatius ad Philipp. Quadragesimam vero nolite pro nibilo habere, imitationem enim continet conuersationis dei.
- S**erm. 24. **I** Confirmauit Thelephorus papa vicinitem & sequentibus apostolorum. Item Ambro. in multis sermonibus. Concilia item Agathense et Aurelianum. Origenes homi. r. sup Levi. Mabemus dies quadragesime ieunijs consecratos. Hiero. aduersus Montanum. Nos quadragesimam secundum traditionem apostolorum, toto anno ieunamus.
- H**ireneus **I** Valentiniani heretici omni tpe carnes libere comedendas dixerunt Hirenus lib. i. ca. i.
- H**omi. 56. **I** Chrysosto. meminit de ieunijs monachorum, et quomodo dicant gratias.

I E I V N I I S.

¶ **Origenes** habemus quadragesime dies ie*n* Homil. 10
iunij consecratos, habemus quartum & sextu*m* sup. leuit.

septimane dies q*bis* solenniter celebramus. Est
certe libertas Christiana per omne tempus ie*n*
nandi, non obfuatione superstitione, sed virtute.

Nam quomodo apud eos castitas incorrupta
fuatur, nisi arctioribus primitie fulta sublidi*s*? Math. 15.

Quō sapientie & scientie student? Nonne p continentiam ventris & gutturis? Quō quis seip*m*
castrat propter regnum celo*r*, nisi cibo*r* afflu*m*
tiam resecet? nisi abstinentia utaris ministra?

Hec ergo Christianis ie*n*nandi ratio est. Hec
ille ita ad verbum.

¶ **Maximus ep*u*s.** Sacra*r* litera*r* exempla, p
tulimus, quibus approbamus hunc quadrages
narium numeru*m*, non esse ab hominibus p*st*itutu*m*
sed diuinitus p*sc*eratum, nec terrena cogitatio*e*
initiatum, sed celesti maiestate preceptu*m*. Et pau*lo* post subnectit. Hec autem non tam sacerdotum
precepta quā dei sunt. Atq*e* ideo, q*uod* ea spernit, nō
sacerdotem spernit, sed Christum q*uod* in suo loqui
tur sacerdote.

¶ **Ambro. ser. de ie*n*io.** Ut sciamus inquit non dist. 35. c.
esse nouellum ie*n*ium, p*ri*ma illuc (s. in paradi*s*)
Sexto die solegem constituit (s. p*mi*s p*sentibus*) de ie*n*
mo, &c. Gregor. Aug. & o*es* quotquot fuere do
ctores catholici. Ita senserūt & docuerunt de ie
iunij obseruand*u*.

¶ **Quarta prop*o* de gradibus
consanguinitatis.**

XIII // De FESTIS ET

// Gradus consanguinitatis impedit matrem
monium. // Gregorius episcopis Gallie, progeni
em suā vñūquēq; vsque ad septimam obseruare
decernimus generationem, et qđin se agnoscunt
affinitate propinquos, ad coniugalē accedere co-
pulā negamus, quod si fecerit separetur. // Co-
ciliū tamen generale reduxit ad quartū gradū.

// Ambrosius lib. viii. epistolaz docet, non om-
nes gradus illicitos a lege fuisse expressos, quia
pater non prohibetur ducere filiā, et tamen non
licet. Ante tēpā beati Gregorij dispēsabant etiā
ī secundo gradu, scribit enī Augustino Anglorū
episcopo. Nuedā lex Romana permitit, vt sine
fratris vel sororis, seu dñaz fr̄m germanorum, fi-
lius et filia misceantur, sed experimēto didicim⁹
ex tali coniugio sobolem non succrescere.

Math. 15

Non obijciunt Heretici.

i. // Non quod intrat in os, coinquinat homi-
nem, hunc locum torquebant et Manichei here-
tici contra delectum ciboz. Augustinus lib. de-
cimo setto contra faustum.

1. Tim. 4

ij. // Omnis creatura dei bona est, et nihil reūci-
endum, quod cum gratiarum actione percipit.
Et ibi vocat doctrinam demoniorum et menda-
cem, abstinere a cibis, quos deus creauit, ad per-
cipiendum cum gratiarum actione, fidelibus.

ad Titū. 1.

ij. // Omnia munda mundis, coinquinatis at-
tem et infidelibus nihil est mundum.

Coloſ. 2.

ijij. // Memo ergo vos iudicet ī cibo aut ī pota,
aut in parte diei festi, aut / Neomenie aut sabbos

De Jemmo qđ tuor ipm Sabes

// Etacharie electano: — per dñm
exercitū Jemmu qđm ī Jemmu qđm ī Jemmu
qđm ī Jemmu ī Jemmu ī Jemmu ī Jemmu

ET I E V N I S.

- torz que sunt ymbra futuroz. *Umbra futuroz*
v. / *Si spū facta carnis mortificaueritis, vīne, Roma. 6.*
tis, non dixit ieiunīs.
vi. / *Christus in euangelio non p̄cepit discretio-* *Actuū. 15*
nem ciboz, quid ergo imponitis hōnus fidelib'
vii. / *Libertas Christiana non patitur nec one-*
ra servitutis.

¶ Respondent Catholicī.

De priō:

M̄ibil h̄ dicere Christum de ieiunio, h̄ tollere
errore Judeoz, qui credebant cibos non lotis
manibus tactos fieri immundos, et comedente
hunc cibū fieri immundum. ut liquet ex Matth.
et Marco, hanc stultitiam reūcit Christus, cibos *Mat. 7.*
illotis manibus tactos non inquinare comeden-
tes. Alioquin comedēs suffocatum tempe apo-
stoloz, aut venenū scienter, nō fuissz coinqnat. *Sepm com*

* / Adverte igit̄, q̄ cib⁹ intrans in os, q̄a in ven-
trem vadit, et in secessu⁹ emittit nō coinqnat ho-
minē. h̄ bō ip̄e p̄tra dei et ecclie phibitionē que
etia ecclie p̄stetudinem sumens cibū seip̄z coinq-
nat. *Docem pcedit et malo corde. i. ex ptemptu* *qui mai*
dei et ecclie in suis p̄ceptis, qd̄ utiqz hoīem in co- *No qz lib. 8;*
scia hand pax coinqnat. Pz h̄ in p̄mis parētib⁹ *qz p̄tribuit*
ybi cib⁹. nō q̄a cib⁹. h̄ q̄a phibitus, in eoz intrās *Roman. 5,*
ora. nō solū ip̄os, h̄ etiā in ip̄is totū humanū ge- *lib. 1. q̄ide*
nus coinqnauit. Adeo vt in ip̄is oēs peccaueri *ciuit. dei.*
m̄us et moriamur. Dñ Aug. Non ideo d̄z quis
existimare leue ac paruum fuisse illud pctm com
missum in paradiso, quia in esca factum est, non ca. 12,
qdem mala ac noxia nisi q̄a prohibita. tc.

Ex domini Iude. In gaudiū et Lucta et In
Memorare gloriarus. ¶ *Zogdāk. 8.*

Hiere. 34. **I**ta vinum utiqz bonum in se/, Rechabitas conquinasset, si illud contra patris prohibitionem bibissent. **O**nde adhortari, positis coram eis cibis & calicibus vino plenis ut biberet, respondeunt. **N**on bibemus vinum, qd Jonadab filius Rechab pater noster pcepit nobis dicēs. **N**on bibetis vinum vos & filij vestri vscqz in sempernum. **O**bediuit ergo voci patris nostri, ut non biberemus vinum cunctis diebus nostris, nos & mulieres nostri, & filij & filie nostrae. **A**bstinere igitur a phibitis certis temporibus in ecclesia carnibus, lacticinijs, vino & hmoi, p; ibidem sequit em. **D**ec dicit dñs exercitium deus Israe. **P**ro eo quod obedistis pcepto Jonadab patris vestri, & custodistis omnia madata ei^r. **N**adeficiet vir de stirpe Jonadab filij Rechab stas in conspectu meo cunctis diebus.

Luce. 1.Muth. 3.Mar. 1.Luce. 31. Mach. 6Titum. 1.

Hinc de Johanne baptista predixit Gabriel angelus, vinum & siceram non bibat. Esca eius erat locuste & mel silvestre. **S**i a delicacionibus cibo & potu abstinere, ac carnem ieiunijs & abstinentijs domare salubre non esset, nequaquam in commendationem baptiste hec in euangelio cōscripta fuissent.

Hinc Machabei potius mori elegerunt quam nullis ptra divine legis prohibitionē vesci carni bus. **S**ed inobedientes Iuddeani vaniloqui & seductores, yniuersas domos subuertentes, docentes que non oportet, turpis lucri gratia, vt Cretenses semper mendaces, male bestie, yētres

I E I V N I I S.

pigri, nulla seruant ecclesie ieunia, sedentes sup
ollas carnium in egypto, naufragantes manna ce- Num. 16
lestè, granantes corda sua crapula. et ebrietate.
mentem habentes et conscientiam inquinatas. Luc. 21.
Gloriantur se euangelicos, factis autem negant, cum
sint abominabiles, et increduli, et ad omne opus Tit. 1.
bonum reprobi. Nec Apostoli verba verissime
quadrant in eos. I.

~~Mon~~ voluit apostolus iudaica obseruantia ali- De secunda
quos cibos esse perpetuo prohibitos, ut carnem su-
illam (deceptis decretis in concilio apostolorum) ac
ecclesia credit omnem creaturam dei bonam, licet per
tempore ad mortificandum veterem hominem pre-
cipiat, ab aliquibus abstinere.

~~Porro~~ hic non tractat apostolus de ieunio, vel
maceratione carnis, sed quia Tatiani et alii here-
ticidicebat certas esse res creatas a principio ma-
lo. Paulus hoc destruit, quia omnis creatura dei
sit bona, et cum gratiarum actione sumenda, quod fas-
cit catholicus, licet non pro omni tempore, nec
Paulus hoc precipit pro omni tempore. De tertia

~~In~~ lege aliqua animalia erant immunda per
significationem, Judei crediderunt per naturam,
destruit errore Paulus, quia fidelibus omnia sunt
munda, et pro tempore commendeda, at quod non
liceat abstinere pro tempore, hoc non prohibet apls.
Vnde s. Jacobus minor nunc est usus carnibus
vel vino antebore Egessippo. Jacobus m.

~~Similiter~~ dicatur, nam noluit fideles ritu De qua-
deico indicari in cibo et potu et festis. I.

XIII DE VENERATIONE

De quinto. **H** Spiritu facta carnis mortificantur, at spiritus iunatur, si caro ieunij crucifigat, sicut dicit Galath. 5. Paulus. Qui Christi sunt carnei suam cruciferunt.

I Corin. 9. **H** Castigo corpus meum et in servitute redigo.

De sexto. **E**tiam si Christus non docuit aliquando abstinentiam a carnis, hoc non refert, quia ipse docuit magis necessaria ad salutem. Sed quod expeditum est et promovent salutem, reliquit magisterio spiritus sancti et ecclesie, et illa non oia per se explicitum.

De septimo. **D**ic ut in puncto superiori de constitutionibus humanis argumento ultimo.

De veneratione sanctorum

ctoꝝ. Caput decimum quartum.

Sanctos esse honorandos atque iuocandos probatur quadrigariā scripturis scilicet rationibus, autoritatibus sanctorum et ecclesie consuetudine. Proba p̄mo p̄ scripturas sacras

Sancti ut amici dei sunt implorandi, ut per nobis intercedant; et licet sancti non sint ad orandi latitia, quia soli deo debet, tamen venerandi sunt sunt dulya.

Ioan. xii. **S**i quis mihi ministraverit, honorificabit eum pater meus qui in celis est. Si ergo deus honorificat sanctos, cur nos non honoremus sanctos?.

Psal. 138. **M**ibi autem nimis honorati sunt amici tui deorum, confortatus est princeps eorum.

Hiere. 15. **S**i steterint Moyses et Samuel coram me,

Genesis 18: Et in ore suo erit nomen meum et voca quod pars mea abrahā et iacob

S A N C T O R V M .

nō est anima mea ad populu istum. ¶ Quod exponens Grego dicit q.d. ne illos modo pro amicis audio quos magne virtutis merito, orare etiam pro inimicis scio. Hbi manifeste innuit Di cemias sanctos orare pro populo.

Voca ergo si quis est, qui tibi respondeat, et ad aliquem sanctorum conuertere, quidem ver 1ob. 5. ba quamvis Elephas themanites ad Job dix erit, non tamen ea Job reprobabit, sed ut sanū consilium amici acceptavit dicens. Ita et He lui dedit Gifuerit angelus pro eo loquens unus de milibus ut annuntient hominis equitatem ini serebitur eius sc̄dens, et dicet. Libera eum ut nō loc 53. Heliu. descendat in corruptionē, iunii q̄ ei propitier. ¶

¶ Ite ad seruum meum Job, et offeret holocau stum pro vobis, faciem eius suscipiam. ut nō im putetur vobis stultita Et infra. Dns q̄ puersus est ad pniam Job cum oraret ille p amicis suis. lab. 42.

Dixit Jacob, et inuocetur nomen meum su per eos, et nomina patrū meorum Abraham et

* Moyses dixit ad deum. Quiescat ira tua et esto placabilis super malitia populi tui. Recor dare Abraham Isaac et Israēl, quibus iurasti q̄ temet ipsum dicēs. Multiplicabo semen vīm, hinc et filios celi. Et seq̄tur. Placatus est dominus super iniuritate populi sui. Exod. 33.

Zarias in fornoare successa orabat dicēs. Re Dami. 3. q̄sum tradas nos i ppetu pp̄t nomē tuū et ne dissipes testimoniū regi auferas miām tuā a nob̄ proper. Abraham silentiū cum et Isaac sernum

titus Augustus q. lib. 3 de rebus adversis auct. pontificis
q. lib. 3 p. 2. In flagellis castigacione posito
mercede ipsius enim est cura in iusta a deo +

XIII DE VENERATIONE

cum, et Israel sanctum tuum, quibus loquuntur
es pollicens, quod multiplicares semen eorum,
sicut stellas celi, et sicut arenam, que est in littore
maris, Et liberatus est cum socijs suis a forma
ce ignis ardentis. Domine omnipotens Deus
us Israel, audi nunc orationem mortuorum Is-
rael et filiorum ipsorum quod peccauerunt ante te, etc.

Baruch. 3. 2. Ma. 15. Didit Judas Machabeus Onias manus pa-
tendentem orare pro omni populo Iudeorum,
post hoc vidit alium virum etate et gloria mirabi-
lem, de quo dixit Onias, hic est fratum amator
et populi Israel, hic est qui multum orat pro po-
pulo et universa sanctacitate, Hieremias pro
pheta dei.

Malch. 25. Nam diu fecistis vni de his fratribus meis
minimis, mihi fecistis, itaque honor exhibitus san-
ctis, exhibetur deo.

Psalm. 31. Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempo-
re oportuno. Hebrei legunt omnis misericors,
beati autem sunt sancti et misericordes.

2. Re. 14. Absolon reconciliatus patri, per biennium tamen
moratus Hierusalem non vidit faciem patris sui,
sic peccator reconciliatus deo non statim se presentat deo, sed per mediatores et intercessores.

3. Reg. 2. Salomon thronum matris sue iuxta thronum su-
um collocari precepit. Verus pacificus Salomon
Christus honorans matrem suam, idem facit. * At
impudicu[m] Ludderani putates nimium esse, quod pri
Christifideles deipare virginis cultores ipsum so-
lutantes dicant.

+ vel maxie, ut hōib⁹ vel dīversis manū b⁹ def̄sidunt
sunt multoq; sive ope p̄fāt t̄c. *Liturgia Nostrorum*

S A N C T O R V M. *psalmus* *Hymnus Iob*

Regina celi letare, Salve regina misericors m^{re} 55:
die/vita, dulcedo ⁊ spes nostra salve ⁊c. Et ob
id omnē cultū Christifere virginī bactenus im-
pensum/tanq; summā idololatriam (qua Christi
qui vita/dulcedo, spes nostra aduocat⁹ nō
apud patrē est, summa irroget iniuria) abhomi-
nates, vbi potuerunt, reiecerūt/ Attendant igit̄
ministri gloriose Virginis osores, nibil Christi deo-
gare dignitati, quod beatā virginem ita salutan-
do honoramus. Imo totum honorem quoniam
diue virginī impendimus, redundare in Christo
stum dei ac virginis filiū/virginem quippe ma-
trem honoramus in filio, ⁊ filium in virgine ma-
tre, Sicut qui filiū honorat/honorat ⁊ patrem, *Iohā. 12.*
⁊ econuerso. Deus pater misericordiarū/ *Cur 2.corin. 8.*
dei genitrix, non mater misericordie. Deus rex
celi ⁊ terre/cur dei mater non erit regina celi?

Christus/via veritas ⁊ vita. *Cur non hec eti- psal.*
am Christi mater, que gratiā apud deum inne- *Iohā. 14.*
nit ⁊ saluatorem nostrum dominū Jesum Christum salutis nostre auctōrē nobis edidit? *Christus* *Luc. 2.*
est lux vera illuminans omnem hominē ve- *Iohā. 1.*
mentem in hunc mundum.

Non autē Johannes baptista, quo maior in ter natos mulierum non surrexit. Non enim erat ille lux, sed vt testimonium perhiberet de lumine. Ecce negat̄ ille lux esse, de quo tamē Christus lux vera postea dixit iudeis. Ille erat lucer- *Math. II.*
Iohā. 1. *Iohā. 5.*
na ardens ⁊ lucens.

Christus ait Ego sum lux mundi, ⁊ tamē idē *Iohā. 8.9.12.*
O *ij.*

XIIII DE VENERAT.

Mathe.5. apostolis dixit. *Vos estis lux mundi.* Et pbi
philip. 2. lippen. apl's scribēs ait. *Inter h̄s lucetis sicut lu*
Math.19. minaria in mundo. Christus igit̄ solus est lux p
Mar.10. essentiam sicut et bonis, nō baptista neq; aposto
Luce.18. li, q tamen boni, lux et luminaria fuerunt in mun
do p participatione. Ita et dei genitrix virgo, re
gina celi, mater misericordie vita, dulcedo. et spes
nostra dicit, qā grām apud deum inuenit, chri
stumq; vite nostre reparatorem spūl sancto opam
Rom.8. te concepit et peperit. Et sicut Christum qui est
I. Iohann.2. ad dexteram patris et interpellat pro nobis, ad
uocatum apud eundem habemus. Ita huia
nostrī aduocati matrem, gaudemus nos habe
re apud patrem et filium aduocatam, dicentes.
Philip.4. Eya ergo aduocata nostra, et. *Vnde si Philip*
penses fuerunt dino *Paulo gaudium et corona.*
I. thessa.2. Et Thessaloniceen. spes gaudiū et corona glorie.
Cur non idem erit nobis gloriosa virgo mater
Maria? Non est igitur diva vgo mulier ut alie
mulieres nihil grē aut prōgatiue habens sup il
las id quod blaterant impij Ludderani. fate
mūr tamen ipam sexu qdem mulierem, sed vginē
incorruptam, gratia plenam, dei genitricem, re
ginam celi/mundi dominam, inter mulieres be
Judith.11. nedictam. Non est profecto inuenta talis muli
er super terram, nec vñquam sibi similis inuenie
tur. Nec sunt illa magna que fecit tibi domi
nus omnipotens o virgo beata, quare merito
beatam te dicent omnes generationes: /
Immittet angelus domini in circuitu timen

S A N C T O R V M .

cium eum & trahit eos.

Angelis suis mandauit de te, ut custodiat vias psal. 90.

Orat angelus pro populo Iudaico, (tuas. zacha. i.)
dñe exercituum, vsq; quo tu non misereberis Hierusalem, & urbium Iuda, quibus iratus es. Et respodit dominus angelo bona vba cōsolatoria,

Quatuor animalia & xxiij. seniores ceciderunt coram agno, habentes singuli citbaras & phialas aureas, plenas odoramentorum, que sunt orationes sanctorum. Apoca. 6

Angelus stetit ante altare habens turibulum aureum, & dato sunt illi incensa multa, ut daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum dei, & ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum, de manu angeli coram deo, Apoc. 8.

Omnis sunt administratorij spiritus, qui in Heb. 1: ministerium mittuntur propter eos, qui heredes erunt salutis. Angeli ergo suffragantur nobis, cur igit; eoz suffragia & mysteria nostri implorare

Hec superavit illum (Helisenum) vllum verbum, & mortuum prophetavit corpus eius, in vita sua fecit monstra, & in morte mirabilia operatus est. Eccle. 48

Secundo probatur secunda ratione.

Christus intercedit pro nobis secundum humanitatem ad deum patrem. Quia & Christus Jesus interpellat pro nobis. Jesus semper in hunc sacerdotium unde & saluare in perpetuum potest, accedentes pro semetipm ad deum semper viventes, ad interpellendum pro nobis. Sed & si quis peccaverit, aduoca

Iohn. 1. 2.

XIII. DE VENERAT.

tum habemus apud patrem Iesum Christum,
iustū, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris,
non pro nostris autē tñ, sed etiam totius mundi.

Si ergo caput Christus orat pro nobis, cur
non etiam membra eius, sancti cum eo rogates,
qui se conformant Christo?

2.º **Vini** orant pro innicem, & impetrant sepe.

Orate pro innicem ut saluemini, & adducite
orationem Helye iij. Regum xvij.

Moyses oravit Exo. xvij. 31. Mulier chana-
nea pro filia sua math. xv. Cetario pro filio suo.
Luce vij. Paulus p cōnauigātibus Actu. xxvij.

Si ergo vini orant pro innicem, cur etiam be-
ati mortui hoc non facerent, qui sunt in charita-
te perfectiores, & apud deum potentiores, & me-
te priores? Aut ergo sancti non orant pro no-
bis, sicut vini, quia est res eis indigna, itaque no-
conueniet Christo, aut quia est res tante excep-
tione, quod soli Christo & non alijs conueniet, er-
go non conuenit viatoribus.

Ezech. 22 Imo vult deus per sanctos innocari, Quesi-
ui inquit de eis virum qui interponeret sepem / &
staret oppositus contra me pro terra ne dissi-
parem eam, & non inneni.

Ro. 15.

Obsecro vos fratres per dominum nostrum
Iesum Christum & p charitatē sc̄ti vt adiuuetis me
in orationibus vestris pro me ad deum vt libe-
rer ab infidelibus qui sunt in iudea:

Tertio pro actibus sanctorum.

Cyprian ad **Corn. papā** li. j. epistola pma, pa-

S A N C T O R V M .

tit ut si quis eorum prior decesserit, pro fratribus et sororibus nostris non cesseret oratio.

Bernardus

Bern. sup.

sup Lanti. de hereticis sui tuis. Irridet nos quod cantum. Ho-
in fonte baptisamus et sanctorum suffragia postula mili. 66.
mus, atque Christum in utroque sexu tam in mortuis
quam viuis prescribere volunt, nam et mortuos viventium
fraudant suffragijs, et vincentes nihilominus san-
ctorum quod discesserunt auxilijs spoliant. Vigilatius
dixit, quod dum vivimus, mutuo per nobis orare possu-
mus, postquam autem mortui fuerimus, nullus sit per a-
lio exaudienda oratio, refert Hieronymus. et impro-
bat. Sic n. pugnat Hieron. contra Vigilatum. Hiero.
Apostoli et martyres adhuc in corpore constituti,
possent orare pro ceteris, quoniam per se adhuc debet esse
solliciti, quanto magis post coronas et triumphos.
* Aug. sup Johan. Beati martyres quorum memorias non inaniter celebramus. i. Ideo quippe
ad ipsam mensam. i. (altare) non sic eos prememus,
ramus, quemadmodum alios qui in pace requiescunt,
ut etiam pro eis oremus, sed magis ut orient ipsi per
nobis ut eorum vestigijs adhæreamus.]

Et est illa radix invicta, quia ex charitate tene-
mur orare pro invicem, sed sancti in celo habent
auctiorem charitatem ad nos, quam viatores.

Dionysius ca. viij. ecclesiast. hierarchie. Si quis
spernat sacrosanctam disciplinam; atque infelici es-
tione seductus, dignum se arbitretur diuina fa-
miliaritate, sanctosque despiciat etc. hic si intento

XIII DE VENERATIONE
carent desiderio, imperita postulatione p se nun
quam potietur.

CProbat quarto ecclesie p suetidine.
CAttestatur usus totius ecclesie, et patres sancti per omnia Christianorum secula, tot miracula euidentissima, et festinitates ab ecclesia de sanctis institute. S. Savinianus erexit ecclesiam s. Petri viuo, condidit et alias duas in honore sancti Stephani et s. Joannis baptiste.

CObijciunt heretici.

Solus inuocandus est Christus et deus, qui solus sufficit, solus est liberalissimus et misericordissimus, pl' nos amans quam sancti omnes.

Ioan.6. i. Si quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis.

Lucc.1. ii. Petite et accipietis, querite et inuenietis.

Math.21. iii. Omnia quecumq; petieritis in oratione credentes accipietis.

Hebrae.4 iv. Adeamus cum fiducia ad thronum gratiae eius, ut misericordiam psequamur, et gratiam inueniamus in auxilio oportuno.

2.cor.1. v. Igitur accedere debemus ipsum patrem misericordiarum, et deum totius consolationis ac fontem gratiarum, potius quam sanctos.

3.Tim.2. vi. unus est mediator dei et hominum, Christus Jesus, cur ergo nos volumus facere plures mediatores sanctos.

vii. Porro quod de Beruch et Machabeis

S A N C T O R V M .

factum adductum, dicunt illos libros non esse canonicos. Hiero. in prologo sup Proverbia, viii. Ad Hieremiam respondet Zwinglius hereticus. Si Moyses et Samuel ad huc in manus essent, ac pro populo isto intercederent, vinceret indignatio gratiam.

Divisa sunt ista per Catholicos.

Hereticos hic sophismatibus deceptos ex eo liquet, quod aliqua per eos inducta, eque tollunt intercessionem Christi et omnia tollunt, eque preces virorum sicut mortuorum, quorum tam intercessionem negare non audent, quantu*m*is impij et blasphemari.

Istam enim petentia in nomine Iesu De priori. su. petendum cum fiducia. at illa non excludunt sanctos, quia et per sanctos velut membra petimus in nomine Iesu eorum capitis.

Et licet deus sit optimus misericordissimus, tamen est ordinatissimus, disponit omnia suanter, et inferiora per media dicit ad superiora ait Dionysius, sic ad i.ij.ij.ij.

Omniu*m*o placet accedamus fontem gratie et d. quinuo. patrem misericordiarum, at commodius faciemus illud per sanctos, quia deus noster ignis consumens est, merito timemus, ne peream^a facie eius sicut fluit cera a facie ignis, ob hoc mediatores querimus et intercessores.

Deu. 4.

Heb. 13.

XIIII. DE VENERAT.

De secūd. **V**nus est mediator redēptionis **Iesu Chri-**
stus, quia ille solus redēmit genus humānū, non
Actuu. 4. est aliud nōmen sub celo in quo oporteat nos sal-
uari, & plures sunt intercessores. **E**t igit̄ vn⁹ me-
Deutr. 5. diator, p redēptionem: sicut & vnus saluator.
Sunt aut̄ plures mediatores per intercessionē/
Iudic. 3. sicut & plures tales scriptura cōmemorat salua-
tores. Moyses, sequester & medius fuit inter de-
Neomie 9 um & vos. Item suscitauit eis saluatorem **O**b-
Gen. 14 nielem. Et iterum. **E**t dedisti eis saluatores, qui
saluauerunt eos. Pharaō rex Egypti vocauit
De sc̄ptio Joseph saluatorem mundi.

Omnes canones ecclie de canoniciis scriptis
Augusti. ris enumerant Macabaeos, quare ostendat he-
lib. 8 de ci retici vbi indicatum sit libros canonicos esse, et
uita. dei. innuenient istos. Licet in synagoga non fuerit ca-
nonici, vt testis est Augustinus. Et cum canon
de libris sit editus in concilio Milenitano forte
nondum peruenit ad Hieronymum.

De octau. Hoc est hereticorum propriū torquere scri-
pturam, nā cū ipsi semper exigant claras scriptu-
ras & nullas admittant glossas, cur iā allata cla-
ra scriptura extrariam adfert glossam? Deus di-
cit si starent, non dicit si vinerent & starent, potissi
cum illa glossa, non sit fundata in scriptoribus in
concilijs, in sanctis patribus, sed somniata ex in-
docto & insano cerebro Zwingli beretici.

Aug. 0. Augusti. li. xx. ca. xxij. Populus christian⁹ me-
Faustum morias martyrum religiosa solēnitate celebrat &
ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum

S A N C T O R U M .

consocietur et orationibus adiuvetur ita tamen
ut nulli martyrum, sed ipsi deo martyrum, quam-
uis in memorias martyrum substituam altaria.
Vide sequentia, quia faustus hereticus etiam im-
pugnauit memorias martyrum.

D e i m a g i n i b u s c r u-

cifiri et Sanctorum. Cap. xv.

Lacet gens Iudea esset propensior in Idol-
olatriam, tamen imagines aliquas deus-
eis precepit.

Cuonos quoque Cherubim aureos et produc-
ctiles facies ex utraque parte oraculi. Cherubim
vnum sit in latere uno; et alter in altero. Exo. 25

Cloquitur est dominus ad Moysen, fac spem te Nm. 21.
eneum, pone eum pro signo.

CNon facietis vobis idolum et sculptile, Levit. 29.
nec titulos erigetis, nec insignem lapidem pone-
tis in terra vestra, ut adoretis eum. Et tamen Jo- Isus ult.
sue moriturus posuit lapidem per grandem subter-
quercum, que erat in sanctuario domini, simili Samuel, sic permisus est altare filii Ruben et Gad. I.Re.17:
Eusebius, Seth iustus, primus imagines dei Iosue. 12.
fecit, Hierony. de Hebraicis q. et Comastor su-
per Genesim, renarrat Iudeos et causam cur fe-
cit imagines.

Damascenus lib. iij. affirmat nos breue usum
imaginum ex traditione apostolorum.

Eusebius libri. iiij. ecclesiastice Historie, et Des-

XV DE IMAGINIBVS CRV.

Damasce. masenus referunt Christum misisse imaginē ha-
li. 4.c.17 cicisue Ab agro Edesenoy regi, afferuat Gentie
in ecclesia sancti Bartholomei.

I Faciem suam dñs linteo impressam dedit De-
ronice. Quis imagine sanatus Tyberius Cesar
q; ob id decrevit Christo honores diuinos. Verz
quod inscio senatu id fecerat, senatus prohibuit,
vt autor est Suetonius.

I S. Lucas virginem Mariam depinxit, vt ce-
lebris fama est per ecclesiam.

I Approbatus fuit imaginū vsus i cōcilio Mi-
teneo secūdo. I In Costātinopolitano sub Maxi-
reneo, in trib' cōcilijs Lateranen. sub Hre. ii. 7 in
Stephano 7 in cōcilio Franckfordēsi ad Me-
num Heresis feliciana fuit dānata, quā sputū
ecclesie suscitare nituntur. Greci appellant he-
reticos illos Iconoclastas.

I Greci imperatores. c. annis tyrānice ipugna-
runt usum imaginum, 7 fuit potior causa transfe-
rendi imperium in Germanos.

I Veda inquit imagines fieri in ecclia dei, nul-
la divina litera vetuit.

I ATTHIAS YOS scribit miraculum
quod contigit cū imagine crucifixi in Beritho,
fuerat hec crux sancti Nicodemi.

I Constat ergo Apostolorum tempore fuisse
imágenes in ecclesia.

I Eusebius lib. vii. scribit de imaginibus Petri
Pauli apostolorum, meminit imagis Christi,

ET SANCTORVM.

Facientis miracula in Cesarea, cuius miracula narrant etiam in tripartita histo. lib. vi. Cassiodorus.

¶ Carolus magnus quatuor libros scripsit contra volentes tollere imagines, unde Thuricenses fundatorem eorum & patronum Carolum potius sequi debent cum ecclesia catholica, quam hereticum & unitum.

¶ Utilitas imaginum est, quod instruunt simplices, admonent scientes, afficiunt omnes. Debet enim deum visibilem factum in humano habitu, visibili imagine presentari. Et Lutter vel in hac parte sapit quod Carlstadum imagines destruentem & delentem ex Saxonie curauit, p. scribi, & pro viribus, heresi feliciane resistit.

¶ Lutter contra Carlstadum sic inquit, i. images rememorativas aut testimoniales, sicut sunt imagines crucifixi & sanctorum, probatum est esse tolerandas, etiam in lege. Et non solum tolerandas, sed quam diu memoria & testimoniorum in eis durat, tunc sunt laudabiles & honorabiles, sicut statue Josue & Samuellis.

¶ Objiciunt heretici

¶ Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem que est in celo desuper, & que in terra deorsum, nec eorum que sunt in aqua sub terra. Simile dicit Exodi eodem in fine. Menteronius, iiiij. & v. & xxvij. & multis alijs scripturis veteris Testamenti.

Exod. 25

XV DE IMAGINIBVS.

4.Reg.18 iij Ezechias confregit serpetem eneum, quenq;
fecerat Moyses.

Iohan.4 iij Christus promisit venire, et nunc tempus est
quod veri adoratores adorent deum in spiritu et
veritate, spiritus autem non afficitur imaginib;.
iiiij Porro subest periculum Idolatrie sub ima-
ginibus et immundorum cogitatnum.

Viene co v Balthasar Hiebmair, q; se Fridberger iam
bustus nominat nouitus hereticus, hoc cornutum fa-
cit argumentum. Aut precepta sunt imagines, et
tunc ostendatur scriptura. Aut non sunt p;cepta
et tunc nihil valent.

Respondent Catholici.

Deprio. Deum precedentibus et sequentibus explicat
re mentem suam, nam sicut prohibuit venerari
deos alienos, ita prohibuit imagines illorum, at
quia nos sanctos non habemus pro diis, non pro
hibemur illoꝝ facere imagines. Nam ante ver-
ba citata inquit. Non habebis deos alienos co-
ram me. Non facietis sculptile et c. sequitur. Non
adorabis ea, neq; coles. Ecce in illum finem non
debent fieri. Et ita Luther met intelligit. Quod
si Leo Iud Thuricen. Judaico more littere af-
figitur, quod absolute facere imagines sit pro-
hibitum. Consectarium esset Salomonem pec-
2.para.5, easse, quando fecit. xij. leunculos in solio, peccas-
set sculpendo bones in mari fusili. Et leones,
3.Reg.17 et bones cherubin in basibus ereis, quis est tam
hebes, ut credat nullum fuisse pictorem, nullum
5.Reg.6. sculptorem in Iudea, quis tunc sculpsit cheru-

ET SANCTORVM.

bin? Et in moneta ait Christus, cui? est hec ima-
go? Aug.lib.xx.contra Faustum.c.xxiij. Et si
vñus quarundam rez similis nobis esse videat,
gentibus, longe tamen aliter vtitur his rebus, q
ad alium finem vñz eaz refert, sic dicio de ima-
ginibꝫ gentilium ⁊ Christianoꝫ.

Mar.12.

Quod Ezechias destruxit serpentem, fuit cā Descend.
huius abusus populi idolatrantis, nam in loco
eodem sequit. Siqdem vscq ad illud tempus fi-
lij Israel adolebant ei incensum. Unde si con-
staret de abuso alicui imaginis, illa deberet ab-
oleri, abstulit ergo serpentem, non quia imaginē
sed quia Iudei adorabant.

Adorandum de am dicimus potissimum in De tertio.
spū ⁊ veritate, qđ vt faciamus, imagines nos ad
monent, ⁊ ad memoriam reducant. Nam spiri-
tum non excludere signa sensibilia, inditū nobis
prestant sacramenta, que sunt insensibilibus sig-
nis instituta.

Nullum periculum subest idololatrie, quia sa- De quart.
cillime possunt instrui simplices ad rectificandā
corū intentionem, puta quod venerationem refe-
rant non ad imaginē ipam, sed vt Basili⁹ docet, Basilium.
ad prototypū, lascivia pictoribus inhibenda est.

Liquet ex punto primo ⁊ secundo ac quarto De quint.
quam vere cornutum sit hoc argumentū musce
illius Egyptiace. Non est hoc preceptū in scri-
pturis, ideo non obseruandū. Quinimo h̄ cor-
nu eum impetam⁹, aliquid esse in scripturis pre-
ceptum et tamen non obseruandū, vt de sabb̄o

12

XV IDE IMAGIN. CR.V.

ti sanctificatione, de non commendeudo sanguis
nē suffocatum. *rc.* Sufficiat catholico, quod ec-
clesia constituit imagines sanctorū, velut utiles &
expedientes, poni debere in ecclesia, & cornua pecc-
torū confringantur. Dicam ei dominicam diem
celebrare, aut est preceptum, & ostendatur scriptu-
ra, aut non est preceptum, ita & nihil valet, quod
nec hereticus dicet.

/ De missie sacrifici

cio. Caput xvij.

Diony. **Q**uoniam a columnis ecclesie instituta sit
Missie actio ceremoniosa (vt ita loqr) ex
sancto Dionysio apostolorū discipulo li-
quid. At qd heretici non inaudita in ecclesia dei
inuenierunt heresim missam nō esse sacrificium. *Lō*
Leur. 4.5. trarium ex scripturis probatur.

9. O. 14. // Temp fuit sacerdotum officiū offerre, p pec-
catis populi, & ignoratijs, pro delictis, pro mun-
datione.

Malac. I. // Non est nubi voluntas in vobis, nec munitis
accipi am de manu vestra. *As* solis enim ortu us
que ad occasum, magnum est nomen meum i gē-
ribus, & in omni loco sacrificatur & offertur nos-
mini meo oblatio munda. *P*redixit ppbeta hic
cessationem sacrificiorū legaliū & institutionē sa-
crificij nomine legis. *Nō* poteris illud dicere solū
fuisse in cruce quia dicit sacrificari in omni loco
et loquitur tamen de una oblatione, & non est ali-
ud sacrificium nisi corpus Christi toties in missione

Mj̄g & fin
Dys 12

Si vnde sit sacrificium Et si huius in mole xp̄g
Ad hoc dicit xp̄t vnde qd offeret & p̄stet a sacerdote
vocari sacrificium & oblatio. Quia mea est
vocari & representatio venienti xp̄t Et iste dicit in mo-
lario fidei maria reuicta te xp̄t sed mortuus in rubeis
Ibiq̄ immolatus est hoc se iner ipso & mortuus at
immolatus p̄sco Quia di p̄sco procedens fuit ipso
qd form est p̄sco

Vñ Aug⁹ certū Gabey, & xp⁹ Dic⁹ ex m⁹ ad⁹ mo
In Neobimistam⁹ s̄t fūm⁹ est in meora nra oī aīo
fir. M⁹ q̄ue⁹ DE MISSA SA tñ Amm⁹ p̄ma recor

repetitum. Quando dixit de aduentu messie, sub dñla. 3 dñcō
dit. Et purgabit filios Leui, & colabit eos quā rep̄fērat qđ
si aurum & quasi argento, & erunt domino oī. Olim fūm⁹ est
ferentes sacrificia in iustitia, & placebit domino t̄ s̄r, nos fūm⁹
sacrificiū Iuda & Hierusalem, sicut dies seculi monētū
& antiqui. Ecce saluator purificauit sacerdotes vñlē dñm
Euangelicos ut offerant sacrificia, nō in sanguī
ne, sed in iusticia, dicit glōsa ordina. id est eucha-
ristiam. Eligentur & dealbabuntur, & qđ si ignis p̄ Danie. 12.
babuntur multi, & impie agent impij, neq; intelli-
gent omnes impij. Porro docti intelligēt, & a tē
pore cum ablatum fuerit inge sacrificium, & posi-
ta fuerit abominatione in desolationem, dies mil-
le ducenti nonaginta. Illud esse implēdum testa Matb. 14.
tur Christus, inge sacrificium in aduentu abomi-
nationis, id est Antichristi, cessabit vniuersaliter
ferme per quatuor annos, cum desolate erunt ec-
clesie. Itaque qui in particularib⁹ eccles⁹ fa-
ciunt cessare inge sacrificium missi sunt precurs⁹
res Antichristi.

Omnis namque pontifex ex dominibus as-
sumptus, pro hominibus constituitur, in his qđ Ecbre. 5.
sunt ad deum, ut offerat dona & sacrificia p̄ pec-
catis, qui condolere possit his ignorant & errant
quoniam & ipse circumdat⁹ ē infirmitate, & p̄pte
rea debet, quemadmodum pro populo, ita etiā
pro seipso offerre, pro peccatis.

Dic apl⁹ diffinit p̄cipiū offcīm vñli pont. s.
offerre p̄ pctis. Et cū heretici negāt vñli posse of-
ferre p̄ alio pan. doc⁹ eū offerē p̄ pcis pp̄li & sui.

M⁹ ij

Ambrosij In xpo p[er] oblatam & iusta ad salutem potes
2 iudicato nos. Nomen p[er] omnes dies ostendit.

|| XVI. DE MISSAE q[uod] uide o[pt]erari ad

Inatius.

|| Ab apostolis traditam missam ostendit, q[uod] ~~est~~
Ignatius apostolorum discipulus, qui vidit Christum, ad Smyrnenses (inquit) propterea non licet sine epo neq[ue] sacrificium imolare, neq[ue] missas celebrare. Et quia nullum est sacrificium reale novi testamenti (qa cor p[re]tritus semper est sacrificium) nisi corpus Christi, et tamen in vet. Testamento plura fuerunt sacrificia, omnia Christi sacrificia representantia.

Hirene.

|| Chireneus Lugdunensis lib. iiiij. ca. xxxij. En q[uod] ex creatura panis est, accipit, et gratias egit dicens. Hoc est corpus meum. Et calicem similiter, q[uod] est ex ea creaturam nos, sanguinem confessus est, et noui testamenti nouam docuit oblationem, quam ecclesia ab apostolis accipiens, in uniuerso mundo offert deo, vir sanctus et temporibus apostolorum vicinus, non potuit clarius loqui. || Cyprianus martyris Cecilio fratri scribit. Admonitos autem nos scias, ut in calice offerendo dominica traditio seruet, neq[ue] aliud fiat a nobis, quam quod pro nobis dominus per fecit, ut calix qui in commemorationem eius offeratur, mixtus vino offeratur. Nec verba repetit bea. Augu. lib. iiiij de doctrina Christiana. Et ita missam dicit sacrificium Christostomus sup Matth. sup episto. iiij. ad Timo. sup epist. ad Hebre. Similiter b. Amb. August. sepissime Grego. et alij.

Cypri.

Augu.

Christo.

Irido. li. 1

* Ordino missae vel orationum ebus deo oblatione sacrificia preseverant per primo a sancto Petro est constitutus, cuius celebrationem uno eodemque modo recordando moris eis sit una est h[ab]itu no[m]i[n]e n[ost]ri domino nostro et no[m]i[n]e q[uod] sit oblatum est xpi hor autem sacrificium enim est illius voluntatis regis et ex his colliguntur diversorum et diversi q[uod] agi et in alius et xpi sit oblatum et q[uod] uide ostendit de aliis tunc aliis n[ost]ris tunc et q[uod] sit vires h[ab]ent potest ostendit

Permissio p^r3 p^r3 veritatis & p^r3 fidei virtutis

SACRIFICIO.

universus peragit orbis.

De cose.

¶ Et sexta synodo sic habet. Jacobus frater dis. i.c.
dñi fm carnem/cui pmū credita est Hierosolimana ecclesia, et Basilius Cesariensis epūs, cuius claritas p totum orbem resulsa in scripturis addiderunt nobis missē celebrationem.

¶ S. Andreas ad proconsulem dixit, se quotidiis de fide ad die offerre deo omnipotenti agnum immaculatum. Ita obseruant omnes Latini, Greci, Chaldei, etiam Schismatichi, Heretici, demptis nolis illis dogmatistis.

Vide latius libri nostrū de sacrificio missē.

¶ Objicunt heretici.

i / Una oblatione consumavit in sempiternum Heb. ii.
sanctificatos.

ii / Qui non habet necessitatem quotidie, quem admodum sacerdotes primum pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populo, hoc enim fecit semel seipsum offerendo.

iii / Christus per proprium sanguinem introiuit semel in sancta, eterna redemptione inuenta.

Manc autem semel in consumptione seculorum ad destinationem peccati p hostiā suā apparuit.

iv / In qua voluntate sanctificati sumus p oblationem corporis Iesu Christi semel.

v / Missa est testamentum, nō sacrificium, hic ē Mat. 24.
sanguis noui testamenti, referunt Matthēus, et Mar. 14.
Marcus. Dic est calix nouum testamentum in meo sanguine. Quomodo ergo potest fieri sacrificium ex testamento?

¶ ij

XVI.

DE MISSAE,

vi. // ~~Missa est bene recordatio sacrificij et oblationis, ideo Christus non dixit offerte, sed hoc facite in meam commemorationem.~~

4) Respondent Catholici.

*Gleminna
Ublacio*

// Textus apostoli expressos et manifestos torquent
hinc heretici, contra missas. Unde gemina est ob
latio Christi. Una qua corpus suum viuum et sanguine
num sub personis ipso et speciebus obtulit in arca crucis,
pro salute generis humani et omnibus pecca
tis, et de illa sentit apostolus in auctoritate adducta in
argumento, ostendens excellentiam huius sacrificij,
ultra sacrificia legis, quoniam sicut semel mortuus
est, ita semel oblatus est.

Ephes. 5.

Exod. 12.

Iohann. I.

1. Corin. 5 Etemus pascha nostrum immolatus est Christus.

Aura

// Allia est oblatio, qua fit representatio domini pas
choblationibus, ubi sacerdos in persona ecclesie presentat
deo pri oblatione fetam pro filio in arca crucis sub spe
ciebus panis et vini. Et ideo recte dicitur oblatio re
cordatia. Et ita sub sacramento quotidie offeratur re
cordatius sicut oblatus est semel in cruce.

Psalm. 109 // Advertebam quod Christus dicitur sacerdos ieiunii sum

Et oblatum hanc oblationem representat dicta m
issa quotannis dominum suum in pastore
Nec fuit eis die eucaristie presentis vestrum
presente predicari die eucaristie. Ne sine
dicta passione fenuit. No die munera
eruntur

SACRIFICIO.

ordinem Melchisedech q obtulit deo panem & Gen.14.
vinum in sacrificium.

Vnde Melchisedech fuit figura Chri sacerdos
tij & sacrificij. || At Chri seipm in cruce sub pa-
nis & vini non obtulit speciebus, sed corp & san-
guine suu sub sui ipsoz ppijs specieb. || Vnde
in cruce non fecit oblatione secundum ordinem
Melchisedech, sed paulo ante instituerat eam in
nonissima cena ab apostolis & eoru posteris fre-
quentandam usque ad consummationem seculi
sub speciebus panis & vini in memoriam sui.

Math. ult
Luc. 22.

|| Est itaque in ipsa misse celebratione immola-
tio corporis & sanguinis dominici sub forma pa-
nis & vini verum sacrificium & proprium sacer-
dotij ipsius Christi, secundum ordinem Melchi-
sedech, quo ipse per ministros ecclesie quotidie
offertur deo patri in expiationem peccatorum
nostrorum.

|| Hoc oblatio etiam significatur per iugesa-
crificium quo quotidie immolabatur agnus ve-
nus mane, & alter vespere.

Num. 28.
I. Cor. 10.

|| Et quia hec omnia in figura illis, Necesse est
& hanc figuram respondere alicui rei figuratae.
|| Non autem quotidiana illa duorum agnorum
oblatio, oblatione Christi semel in cruce fienda
referebat, qm hec semel tm erat exhibenda, & no
qtidiano vnu, ergo scat illa qtidiana imolatorem
christi sub panis vniqz spēb in misse celebratiōe
quā faciunt sacerdotes iussu chri di. Hoc facite
in meam pmemorationem. Nam hoc facere nō

¶ iiiij

XVI. DE MISSAE

Lac. 22 solum refertur ad sumptionem et oblationem, alio
quin per illa verba non dedisset eis potestatem co-
secreandi. Christus semel oblationem perfecit in
era crucis, et effectus eius quotidie deriuat ad
nos, cum sacerdos in persona ecclesie presentat deo
patri memoria huius oblationis. Hincfit ut dum
prima oblatio meriti fuerit infinita, secunda limi-
tata est et finita. Et est etia mere recordatina, que
Decōsec. fit in die parascenes. Ensebi⁹ Emissenus / Quia
dist. 2. ca. corpus assumptum ablaturus erat, ab oculis /
Quia cor et illaturis syderibus necesse erat, ut die cene sacra-
mentū nobis corporis et sanguinis consecra-
ret, ut coleret ingiter per misterium, quod semel of-
ferebatur in p̄cium et. Liquet iam p̄tra hereti-
cos missam non solum representare cenam dominicāz,
sed et passionem, mortem et oblationem.]

De. 2. 3. **Chrysost.** Similiter dicā ad quatuor sequētia, loquā-
tur enim de p̄ma oblatione, liquet ex Chrysosto. di-
cente de hostia Christi. Et quia semel oblata est
illa, oblata est in sancta sanctorū, hoc autem sa-
crificium exemplar est illius, id ipsum semp offe-
rimus, nec nunc quidem aliud agnum, crastina as-
gium, sed semper id ipsum, proinde unū est hoc sa-
crificiū, infra. Bicū enim quod vbiq̄ offertur unū
est corpus, non multa corpora, ita etiam et unū sa-
crificium, pontifex autem noster ille est, qui hostiā
mundantē nos obtulit, ipsam offerimus et nanc
que tunc oblata quidem, p̄sumi non pot. Hoc autē
quod nos facimus, in cōmemorationem quidē sic
eius quod factum est. Ecce quō quotidie offerim-

SACRIFICIO.

mus unam oblationem, que semel oblata est, licet modus offerendi, per recordationem et representationem, longe differat a prima reali oblatione.

De quinto.

¶ Missam esse testamentum Christi dicere non possumus, quis et corpus Christi ibi consecratur, et tamen non dicitur nouum testamentum. Igitur de sanguine quod dixit eum nouum testamētū, intelligat confirmatione, ut sicut Noeles vetus testamētū Hebr. 9. confirmatur accepit sanguinem vitulorum et hircorum. et aspersit oem pop. dices: Hic sanguis testamenti, quod mandauit ad vos deus. Ita Christus sanguine proprio confirmavit testamētū nouum et introiuit in sancta sanctorum. Porro multa sunt noui testamēti quoniam pertinenter ad missā, ut baptismus, clavis sacerdotalis. Preterea non sequitur, quia missa est testamētū, ideo non est sacrificium, ut proesse quitar rex Anglie. Et testamētū sum Apollin in Hebr. 9. uoluit mortem testatoris, et missa est testamentum tunc inuoluit mortem testatoris et ita oblationem.

De sexto.

¶ Missa est recordatio passionis Christi, non nude, sicut aliquis laicus simpliciter comunicat, sed est huiusmodi memoria, quod ibi est actio representativa totius passionis, et hoc dixit Christus facite. Non solum dixit Sumite, sed Facite, hoc est (consecrate, offerte, sumite). Ideo ea pars misse actio dicitur. Sicut igitur iudee fuit sacrificium in veteri testamento ita sit iudee sacrificium in Lege Gratiae. ¶ **III R. 3.** **S T O S** Jesus Salvator noster, nisi dum Antichristus aduenierit, tunc cessabit ad tempus;

III. v

XVII. DE VOTIS

De votis. Mū. 20. De votis.

Caput xvij. Duo p̄bae axiomata.
CPrimum axioma.

Vota eſſe reddenda ſcriptura docet, natura
dictat, et honestas imperat.

Gen. 88

Deut. 23.

Iacob voulit domino in Betbel.

Cum votum voueris dño deo tuo, nō tar-
deris reddere, quia requirit illud dñs dens-
tus, et si moratus fueris, reputabitur tibi in pec-
catum, si nolueris polliceri abſcqz peccato eris.

* Quod autem ſemel egressum eſt de labijs tuis
obſcuabis, et facies ſicut pmiſiſti dño deo tuo et
Léuit. 25. propa volūtate, et ore tuo loquuntuſ es. Animal
quod immolari potest, ſi quis vouerit, sanctū erit et mu-
tari non poterit, nec melius malo, nec peius bo-
no. Omne quod dño pſecratur, ſine hō fuerit ſine
animal, ſiue ager, non veniet nec redimi poterit,
Quicqđ ſemel fuerit pſecratum, sanctū ſancto-
rum erit domino.

Numc. 6. Ista eſt lex Nazarei, cum vouerit oblationem
ſua dño tpe pſecratioſ ſue, et ab initio. Vir ſine
mulier cum fecerint votū ut ſanctificent, et ſe vo-
luerint dño consecrare, a viño et omni quod in-
ebriare potest, abſtinebunt infra. Quas recentes
ſiccasqz non comedent et. Monacula non ascen-
dat ſuper caput eius.

Quando votum mulieris obliget, dominus
decreuit in Numeris.

Psalm. 57. Vouete et reddite dño veftro, oēs qui incip-
cuitu eius offertis manera.

Sum p̄to Regn̄ i ī tu orām amarō ad
Orām ad dñm flens larguer
Et votū voulit dñs re

Moz // *Voto Baptis* 49
DE VOTIS

Vota mea reddam in conspectu omnium.

Tibi reddam vota mea que distinxerunt. 7c.

Sapiens ait. Vota iustorum placabilia.

*Si qd vonisti deo, ne moreris reddere, disipli-
cet em ei infidelis et stulta promissio, si qd cunqz
voueris redde, multoqz melius est non vouere, qd
post votum promissa non reddere.*

*Esaias ait. In die illa s. Euangeli colent euz
in hostijs et maneribus, et vota voubunt dno et
soluent, et placabitur illis et sanabit eos.*

*Maledictus dolosus qd habz in grege suo ma-
sculum, et votum faciens, immolat debile dno.*

Quia rex magnus ego, dicit dñs.

*Adolescentiores vngnes deuita, cum enim lu-
guriate fuerint in Christo, nubere volunt, haben-
tes damnationem, qd pma fidem irritam fece-
runt. Si vidue iuniores damnationem habent,
qd pma fidem irritam fecerunt. qd tunc de Mo-
nachis fratribus et Monnis nostris Luddera-
nis sacrilegis fornicatoribus et adulteris.*

*Aquila totunderat sibi caput (s. more nazareo
rum) habebat enim votum.*

*Sunt nobis quattuor viri votum habentes su-
per se, his assumptis sanctifica te cu illis, ita hor-
tabant fratres paulum, quod et fecit.*

*Maria vonit castitatem. Quomodo fiet hoc
quoniam virum non cognosco? id est, virginita-
tem seruare propono.*

*Rechabite dixerunt. Non bibem vinum, qd Jo-
nadas fili Rechab pater noster pcepit nobis dices
Non bibetis vini vos et filii vestri usq in sempiter-*

Pro. 13. 21.

Eccle. 5.

Actu. 19.

Malach. 1.

Actu. 13.

I Tim. 5.

Actu. 21.

Luce. 1.

Hiere. 35.

XVII. DE VOTIS.

num, et domum non edificabitis, et seminarentem nos
seretis, vineas non plantabitis nec habebitis, sed
in tabernaculis habitabitis cunctis diebus yes-
stris tecum, et commendantur ibi a domino.

Sed etiam axioma:

Et vota perpetua esse meliora, propter per-
seuerantiam

Philipp. I. Fidelio in hoc ipsum, quia qui cepit opus bo-
num in vobis perficiet usque in die Jesu Christi;

Philip. 4. Omnia possim in eo qui me confortat.

Esa. 56 Hec dicit dominus eunuchis, qui custodierint sabbata mea, et elegerint que ego volui, et tenerentur
sedes meum, dabo eis in domo mea et in muris
meis locum et nomine melius a filiis et filiabus, nomine
sempiternum dabo eis, quod non peribit.

Matth. 19. Sunt eunuchi qui se ipsos castrarunt propter
regnum celorum, qui potest capere capiat.

I. Cor. 7. Dico autem non nuptis et viduis, bonum est
illis si sic permanerint sicut et ego, quod si se non
continent nubant, infra. De virginibus preceptum
domini non habeo, consilium autem do, tanquam mihi secutus a domino, ut sim fidelis. Constat istam iur-
re diuinum licitum esse vovere, et preceptum exinde
de continendo, de non bibendo vinum tecum.

Dionysius in epistola ad Gaium meminit clau-
stralium et appellat eos cultores et cultrices, the-
rapentas, similiter Ignatius in epistola ad Tar-
sen firmat.

Objicunt heretici.

Christus donavit nobis libertatem, votare

DE VOTIS.

digunt in servitatem.

ij. Christus voluit consilia esse libera, et votis
rufaciant illa precepta.

iii. Sunt adiumentiones humanae, et addunt ad
scripturam Deutro. xij. Non addas ad verbum
quod locutus sum, nec minnas. Apoca. xxii. Si
quis apposuerit ad hec, apponet deus super illum pla-
gas scriptas in hoc libro.

iv. Vota non renouant internum hominem, sed so-
lum exteriora opera, que magis hypocritas faci-
unt, quam sanctos, ideo dixit Paulus. Exerce te
ad pietatem, nam corporalis exercitatio ad mo-
dicum utilis est, pietas autem ad omnia valet.
1. Timo. 4.

v. Porro opera illa externa extinguunt fidem, en-
ervant spem cum illis fuditur, plus quam misere-
ricordie dei.

vi. Votarii traditioes suas pluris ducunt quam
mandata dei. Luce. xi. De vobis scribere et phari-
sei, qui decimatis mentam et rutam, et quodvis olus
et preteritis iudicium et charitatem dei.
Luce. II.

vii. Baptismo fidelis est astrictus ad regulam
Evangelicam, presumptuosum est se velle ad ma-
sorem regulam coartare, cum omni conatu non
possit plus prestare.

CRespondet votarius Christia-
nus.

Conta bene redigunt in fructum Christi, De pri-
ori hec fructus est summa libertas. Unde apost.
liberati a peccato, servi facti estis iusticie, et deo.
Imo fruire deo est regnare cum ipso. Unde obli-

XVII DE VOTIS:

gatio ad roti redditionē in nullo repugnat liber
tati christiane sicut neq; obligatio ad p̄ceptoriū
ad impletionē. Et sicut preceptorū transgressio,
2. Petr. 2. ita & votoz non obſuātia dñi in fruitū pec-
cati. **Vnde** Ludderani votoz suoꝝ transgresso-
res fui sunt corruptionis turpissimi.

Consilia sunt libera in cōi, h̄ accedente pmis-
De secū. sione fiunt obligatoria, de hominibus sit, preter
Co. de pa- pactuz fuabo, cur deo pacta nō fuaremus. **Io-**
ctas. I. pa- deus non precipit vota fieri, h̄ vota redi.
cta.

* **Ut** em̄ matrimonii ante ptractum liber est,
ybi aut̄ contractū fuerit firmum & indissolubile
est, adeoq; necessarium, vt citra grande piaculū
Matth. 19 (extra fuatoris casum) diuortium cogitari non
de uoto ei possit. Ita & de voto / vnde Innocen. tert. Licet
uoti redē vniuersit̄ sit liber arbitriuꝝ invonendo, vsq; adeo
ptica. 13. tamen solutio necessaria est post votum / vt sine
prope salutis dispendio, alicui non liceat resili-
re / vnde salvator. **Memo** mittens manum
Luc. 9 suam ad aratruꝝ, & respiciens retro, aptus est re-
Lucæ. 17. gno dei. **Et** memores estote erroris Loti, que re-
Gen. 19 tro respiciens, cōuersa est in statuam salis. **Qui**
Math. 10. autem perseveranter sq; in finem, hic salu^{er}erit.
C 24 **Et** apostolus. Tantum q̄ tenet ntinc, teneat / do
2. Thes. 2 nec de medio fiat, id est, vsq; ad mortem. **Ruina**
Prou. 20. em̄ est homini deuotare sanctos, & post vota re-
Math. 22. cractare. **Reddite** igitur oꝝ votarij, que sunt dei,
(h̄ est vota vestra) deo, vt salvi fieri mereamini.

Et si regule monachoz & fratrū ab homi-
De tert. nibus sint condite, flunt tamen & fundantur in

DE VOTIS.

sacris literis, nā in his nihil aliud habetur, quā
saluberrima monita euangeliū, & compendiarie
illius vie.

Quomodo nihil debeat addi sacris literis,
fuit dictum puncto duodecimo obiectione sc̄da

Opera externa a regulis dictata, nō renouat
hominem internum, tamen adiuvant spiritum,
ne nimium corpus agrauet animam. Que si fi-
ant solum ut videantur ab hominibus hypocri-
tice sunt; si ad gloriam dei, laudabilia. Apostol⁹
non vult nihil esse exercitationem corporeaz, sed
modicam esse si ad pietatem conferatur.

Adeo externa opera non exigunt fidem, vt il-
lis maxime nutriatur, quia fides sine operibus De quinto
mortua est. At si quis in operibus presumeret,
iam ille merito reus esset. Si feceritis omnia pro
precepta sunt vobis, dicite quia servi inutililes
sumus.

Qui negligunt precepta dei male faciunt, siue Luce 17.
sint religiosi, siue layci. De sexto.

Ut commodius religiosi perficiant precepta De septimo
enangelica, & quod i baptismo promiserunt, idē
ovonent regulas tanquam promouentia, vt ex-
pedite deo seruiant.

Lopiose de his in Schatzgero.

Chrysostomus in defensione monastices scri Chrysoste
psit tres libros. Vide eum Homilia quinque-
gesima sexta, quasi in fine, sup Matthaeum

XVIII DE COELIBATV.

¶ De celibatu clericis.

Matt. 19.

I. Corin. 7

Levit. 21.

Ibd em.

Ezec. 44.

Exod. 19.

Regn. 21.

rum Capit xvij.

CONINSUPERIORI PUNCTO Christus laudauerit se & castantes propter regnum dei, & Paulus virgines, sequitur improbantes celibatum, Christum & Paulum concubinare.

Scortum & vile prostibulum non ducet sacerdos uxorem, nec eam que repudiata est a marito, quia consecratus est a deo suo, & panes ppositiois offerat, sit ergo sanctus, quia & ego sanctus sum, dominus qui sanctifico vos. **L**et hodie offerentibus panem viuum, qui de celo descendit **L**udder permettit concubinas & scorta ducere.

De summo sacerdote, virginem ducet uxore, viduam autem & repudiatam & sordidam atque meretricem non accipiet.

Et viduam & repudiatam non accipiet uxores, sed virgines, de semine domini Israël. Sed & viduam que fuerit vidua a sacerdote, accipiet.

Deus Moysi non precepérat in preparando ad receptionem legis, ne appropinquarent uxoris suis, & tamen Moyses inhibuit eis dicens **E**stote parati in diem tertium, & ne appropinq̄tis uxoris vestris.

Dixit Abimelech ad David. Non habeo lacos panes ad manum, & tantum panem sanctum. Si mūdi sunt pueri, marime a mulieribus, mandūcent.

Dolo autem vos sine sollicitudine esse, q̄ sine

C L E R I C O R V M .

vxore est, sollicitus est que dñi sunt, quomodo placeat deo, qui autem cum vxore est, sollicitus est q̄ sunt mundi quomodo placeat uxori, et diuisus ē et mulier innupta et virgo, cogitat que domi sunt ut sit sancta corpore et spiritu.

1. Cori. 7.

Ranulphus monet coniugatos, ut aliquanto tempore abstineant ab usu coniugali, ut commodius vacet orationi, at sacerdotes perpetuo debent astare altaribus, perpetuo itaq; abstineant a coniugio.

Canon ap plorū. 17.

¶ Si quis post baptismis secundis nuptijs fuerit copulatus, aut concubinam habuerit, non potest esse nec episcopus, nec presbyter, at diaconus, at prouersus ex numero eorum, qui ministerio sacro deseruunt.

¶ Placet ut episcopi, presbyteri, et diaconi, vel q̄ sacramenta contrectant, pudicitie custodes, ab uxoriis se abstineant. In ti. iij dicitur, ut quod apostoli docuerunt, et ipsa seruanit antiquitas, nos quoq; custodiamus.

¶ Presbyter, qui uxorem duxerit, ab ordine suo illum deponi debere statuimus, quod si fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit, extra ecclesiam abiiciatur, et penitentiam agat. Presbyter si uxorem duxerit, ab ordine deponatur. Hieronymus contra Vigilantum, inuebit contra epis, qui non ordinabant diaconos, nisi prius duxissent uxores, nulli celibi credentes pudicitiam. Imo ostendentes q̄ sancte vinat, qui male de omnib; suscipiantur, et nisi pregnates uxores viderint xc. Christi sacramenta non tribunnt. Quid facient quen

Hiero.

XVIII DE CELIBATV

tis ecclesie? Quid Egypci et sedis apostolice? q
aut virgines clericos accipiunt, aut continentes
aut si uxores habuerint, mariti esse desinunt. Sa
lixtus papa statuit ante mille trecentos annos,
psbyteris, diaconis, et subdiaconis et monachis
concubinas habere seu matrimonia contrahere,
penitus interdicimus. Augusti. Sed forte dicat.

Aug. in q. si licet et bonum est nubere, cur sacerdotibus non
no. et uet. licet habere? Chrysosto. homilia. xxi. parte iiiij ad
test. q. ult. Theodorum Monachum, improbat votarioz
ad Philip. matrimonia. Dolicarpus, virgines i casta co
scientia ambulate. Ergo tunc erat perseverates
in virginitate, sicut Athenae Iphigeniam con
secravit. Origenes homil. xxiiij. super Numeri.

Dolicar.

Origen. Didetur mihi quod illius solius est offerre sacri
ficium indelinens, qui indelinenter et perpetue se
deuonerit castitati.

¶ Obiect hereticus.

i. Sacerdotes veteris legis habebant uxores.
ii. Greci in hunc diem et Calabri habent uxores.

Genese. 2. iiiij. Crescite et multiplicamini.

I. Tim. 4. iiiij. Paulus predicit, venturos attendentes spi
ritibus erroris, qui prohibent nubere.

Ad Tit. 5. v. Precepit Tito ut deligat viuis uxoris virum
episcopum. filios imberes Non facere
vi. Castitas est libera, traditiones faciunt ne
cessariam.

I. Cori. 4. viij. Melius est nubere quam viri.

viiij. Votum de virginitate est stultum, qd impos
sibile, et papa humanis traditionibus vult mo

XVIII DE COELIBATV.

ut sicare carnem, ubi deberet recurrer ad grām dei.
¶ In his est radix eorum que Jonas ille impur
rus contra fabrum nostrum effutivit.

¶ Num̄ diluit Ambrosius super epistolas ad De propria,
Timoth. Veteribus idcirco hoc concessum ē le
uitis et sacerdotibus uxores ad usum habere, q̄a
multū tempus otio vacabat a ministerio et sacer
dotio. multitudine enim erat sacerdotum, et unus
q̄sq; certo tempore seruiebat secundum institutū Da
uid, q̄ xxiij classes cōstituit sacerdotū, ifra Mūc
autem omnes a cōnētu femine abstinere debent,
q̄a necesse est eos quottidie in ecclesia presto esse,
nec habere dilationē. Et quia soli de tribu Levi
ministrabat, ideo ut p̄fueret q̄ propagationē non
poterat servare perpetuā castitatem, alioq defecisset
ministri tēpli. Porro aliq diebus abstinebat sa
crificaturi in vete. testa. Et sacerdotes vete. test.
tractabat panes p̄positiōis, carnes būcoꝝ, boꝝ
agnor. et nostri sacerdotes, corpus et sanguineꝝ
Christi tractant.

¶ Greci habent uxores, at nullus sacerdos ap̄d De secundū.
Grecos dicit uxorem, sed bñ qui duxit uxorem
virginem ordinatur in sacerdotem. Quod si ux
or moriatur, remanebit viduus. Coningatus
itaq efficitur sacerdos, sed sacerdos nūquām ef
ficitur coniugatus. Onde a morte DE ALIO.
ZORAS non est auditum, sacerdotem duxis
se uxorem, nisi quod iam temere attentant auda
culi Ludderani.

XVIII. DE COELIBATV

De tertio. ¶ Precepit hoc deus quando erat r̄plenda terra, et modo celum, tūc pauci erant prolificates, iam innumeri. Onde lex illa non est de permanentiis, quo ad singulos de multitudine, alioquin Joannes baptista peccasset, q̄ v̄go pmansit, peccasset Maria, que virginitatem p̄posuit, peccasset Paulus, qui consultisset virginitatem. Christus non laudasset eunuchos.

* ¶ Onde p̄ceptum illud etiam p̄firmatū a salvatore Math. xix. Quod deus p̄iunxit homo nō separat, datum est toti multitudini homin̄, nō sūt cuilibet de multitudine, sicut etiam p̄ceptum de agricultura. Non cū optet singulos homines, aliquos tamen necesse est esse agricolas. Ita etiā non oportet oēs et singulos homines vacare generationi, necesse tamen est aliquos hominuz p̄pagationi opam dare. Ita est de multis alijs, necessarijs qđem toti cōitati. Non tamē optet illam per oēs et singulos fieri, h̄ sufficit quod per aliquos fiant. ¶

De quart. ¶ Ecclesia non prohibet nuptias, h̄ qđn aliq̄ sunt voto alligati, prohibet votum violari, nam ante votum liberz erat nubere, sicut p̄ungatus est prohibitus contrahere, sic ecclesia non vult votum tradere potestatem sui corporis alteri, quod tradidit Christo. Tales aut̄ heretici, quos p̄dixit Paulus, fuerunt Marcion et Pantes qđa mmauerunt nuptias.

De quinto. ¶ Paulus non p̄cipit episcopū esse coniugatū, alioquin nec ipse, nec Titus fuissent epi, h̄ noluit

Marcion
Pantes

CLERICORVM

episcopum esse bigamū, ita Hieronymus & alij.
Dilectum digamum non admittit ecclesia hic edo-
cta a Paulo. Et ita hic mod̄ descripsit Paulus,
intra quem se contineat ep̄ūs, ne ducat secundā
yproxem.

• **A**nde quānis is qui multas habuerit
binas, ordinet in sacerdotem vel epūm, non ta-
men qui plures legitimas habuit vtores. **C**ui⁹
ratio est/quia hec institutio est non ppter incon-
tinentiam tantū, sed propter representationem sa-
cramenti. **S**pousus enim ecclesie (quem sacer-
dos representat) est **Christus**, et vna est ecclesia.
San.v **D**na est columba mea. **E**t ideo bigamū
ecclesia non admittit. **H**ec **A**ug. in sen.li. de bo-
no coniugali.]

¶ Castitas est libera, sed p̄cepta vouenti, nec tñ
repugnat libertati sp̄n̄, s̄ promouet. nam etiā de^o
libere producit spiritum sanctum & necessario.

¶ Melius est nubere quam viri, sed bonum est bo-
mini mulierem non tangere. Non vult Aposto-
lus illum viri, qui a carne tentatus, si ille viritur, q-
a concupiscentie flammis superaret, huic melius
esset nubere, quam perpetuo in sordibus voluntari,
dic contrarium, et donum facies nubentem, q-
a patiebatur stimulum.

Zen **I.** fateor difficile esse patinere, at regnum celorum
taw non patitur, et violenti rapiunt illud. **YT** cunctamur omnes a carne, at fidelis est deus, q[uod] non patitur nos tentari supra id quod possumus, si facit cu[m] tentatio[n]e prouetum, ut possim[us] sustinere. **Dicis** yo

Votū Aliud

Dīgīo^s

Nota

Sapien. 3.

In fine

Hominis

Vineae di-

CLERICORVM.

tum illud esse impossibile.

¶ Si respicis ad naturam, etiam multa alia sunt impossibilia nobis, si respicis gratias dei adiutricem, nihil est impossibile, quia possunt capere, quod hoc datum est. Ideo sapiens ait: Scio, quoniam aliter non possum esse continens, nisi deus datur, et hoc ipsum erat sapientia, scire cuius esset hoc donum. Non enim genus vincendi tentationes carnis, adfert nobis hereticus, ut sibi desideriis carnis obedias, contra totam scripturam.

De Cardinalibus & Lega-

tis Sedis apostolice. xix.

Cristus associavit sibi. xiiij. apostolos, et lxxij. duos discipulos, illos mittebat ubi opus erat.

Marti. 6. ¶ Et fecit ut essent duodecim cum illo, et ut mitteret eos predicate.

Luce. 10. ¶ Post hec designauit dominus et alios. lxxij. et misit illos binos ante faciem suam in oem ciuitatem. Sic papa sibi adhibet assistentes Cardinales, et forte plus in re discipuli fuerunt Cardinales quam apostoli. ¶ Bernardus ad Eugenium, hicque tibi continuo assistunt, seniores populi, orbis iudei

Bernard. Isidorus. ces, collaterales, coadiutores. Isidorus testatur s. Petru in urbe Roma deleguisse sibi assistentes sacerdotes et diaconos. In sui enim adiutorium asumpsit Linum, Cletum et Clementem. Linus cre scente ecclesia, presbyteros. x. et epos. xi. consecravit, sic Cletus, sic Clemens, sic Anacletus fecerunt.

Evaristus

DE CAR. ET LEG. SEDIS A.P.

En Evaristus p̄m' titulos.i.ecclesiis cū plebi-
bus in vrbe Roma p̄sbyteris diuīsit, septem dia-
conos instituit, q̄ Ro.pon. obſuarent. // **M**ar-
cellus aucto iam numero titulos q̄inq; 2. xx. in vi-
be constituit, vt baptismo & sepulture oportune
prospicerent. Ju p̄mitius ecclesia non diceban-
tur nisi p̄sbyteri & diaconi vrbis Rom. tñ postea
inditū fuit eis nomen Cardinaliū, vt aliique hi-
storie volunt sub P̄tiano papa, aliique sub Mar-
cello, aliique sub Siluestro, aliique adhuc recenti-
us nomen existimant. // **H**inc solent b. Miero.
p̄sbyterum vrbis Rome appellare, nō Cardina-
lem: licet Donatio Constantini indicet antiquis
fuisse Cardinalium nomen, tñ reiçī non potest,
quān Stephanus papa nomine illo vsus sit, q̄n
constituit nullum eligi pontificem, nisi ex Cardi-
nalibus. Inuenio autem tempe Symachi pape
& Gregorij secūdi. lxiiij. fuisse titulos in vrbe Ro-
ma, puta Laurēti, Cecilie, Sixti, Marcelli, Su-
sanne, Anastasie, Marie trans Tyberim, Joan-
nis & Pauli &c. Ad concilium Nicensi: Sil-
vester misit Lordubēsem ep̄m, Victorem & Win-
centium presbyteros vrbis Rome. In causa ap-
pellationis sūg depōne ep̄i decrevit concilium Ni-
cenum, papam committere causam ep̄is vicinis,
aut e latere suo presbyterz mittat. Ecce legatos a Legati
latere tempore concilij Niceni, ante M.cc. atq; latere.
nos. Silvester misit ad concilium Arlatense Glan-
dum & Mabitum p̄sbyteros, Eugenius & Qui-
natum diaconos ecclesie Romane.

XIX. DE CARDI. ET LEG.

Apochri- Tempemartyrū solebat legatos appellare apo-
sarij. chrisarios, sicut sanct⁹ fabian⁹ papa ⁊ sanctus
Zepherinus miserunt apochrisarios suos in or-
ientem. Leo papa misit ad concilium Calcedo-
nense Paschasiūm ⁊ Lucelem episcopos, ⁊ Bo-
nifacium presbyterum Rom. ecclesie. Sub Aga-
tione papa legati ad vi. synodum fuerunt Theo-
dorus ⁊ Gregorius presbyteri, Joannes diaco-
nus. In septima synodo legati fuerunt Petrus,
Petrus presbyteri. ⁊ abbas monasterij. Sabi-
ne. In octava synodo missi sunt Donat⁹ Hosti-
entis, Stephanus Ephesinus episcopi, Mari-
nus diaconus ecclesie Romane ⁊ Anastasius
famosissimus bybliothecarius. Missi fuerant a
Leone ad secundam synodum Ephesinam, Ju-
lius episcopus, Hylarius diaconus ⁊ Dulciti-
us protonotarius, licet nō voluerint adire syno-
dum, intelligentes dolos Dioscori. In Gardi-
ensi concilio missus fuit Osi⁹ Cordubensis (idē
qui in concilio Niceno) cū fortunatiano Aq-
legiensi ⁊ Dicentio de Capua. In cōcilio frāck-
fordensi ad Menum, legati sedis apostolice pre-
sidentes, fuerunt Theophilactus ⁊ Stephanus
episcopi, quādo heresis Feliciana fuit damnata,
que usum imaginum in ecclesia prohibebat. Fu-
sis ista reperies in libro nostro de primatu Pe-
tri libro tertio capite decimo nono.

**De excommunicatio-
nibus Caput xx.**

DE EXCOMMUNICANDO.

Protestatem excommunicandi instituit Christus *Math. 18.*
loquens de fraterna correctione, post alia
inquit, Dic ecclesie. Si autem ecclesiam non
audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus.

* Patet hic manifeste excommunicationem fieri auctoritate Christi, maxime ex his que subiungit dicens, Amen dico vobis quaecumque alligueritis super terram, (glosa. i. vinculo anathema tis) erunt ligata et in celo. Obi Christost. Vide *Christost.*
Quiter duplicitibus colligavit necessitatibus, et pena que hic est, scilicet proiectione ab ecclesia. Sit tibi sicut ethnicus et publicanus, et suppicio futuro quod est esse ligatum in celo.

Augustinus sup *Johan.* Nihil sic debet fieri *Aug. habet*
midare Christianus, quam separari a corpe Christi *tur II. q. 5*
Si enim separatur a corpore Christi, non est membrum eius *c. Nihil.*
Si non est membrum eius, non vegetatur spiritu eius. Quisquis autem, inquit apostolus *Roman. 8.*
Iustus, spiritum dei non habet hic non est eius.

Hieronymus, Quorum remiseritis peccata *Hiero. habet*
. ac retenta erunt, id est quibus interdixeritis eccliam, nisi reconciliati per satisfactionem fuerint, et ipsi ianua regni celestis clausa erit.] *betur ibi.*

Ego quidem absens corpore, presens autem *I. Cor. 5:*
spiritu, iam iudicavi ut presens, eum qui sic operatus est, in nomine domini Iesu Christi, congregatis vobis et meo spiritu, cum virtute domini IESU, tradere huiusmodi Satane in infernum carnis, ut spiritus saluus sit in die domini nostri Iesu Christi.

- Quidā circa fidē naufragauerūt, ex q̄bus est**
- I. Tim. 2.** **Hymeneus & Alexander**, quos tradidi satiane,
vt discāt nō blasphemare. **M'** ptātis meminit
- I. Cor. 4.** **Paul⁹.** In virga veniā ad vos, an in charitate &
- 2. Cor. 13.** spū mansuetudinis? **Joh** absens scribo, vt non
pñs durius agam fīm ptātem, quā de dīt mībi in
edificationē. Si q̄s non amat dñm nīm Jesūz
- I. cor. 16.** **Chri**m sit anathema maranatha .i. in aduentu
- 2. Thes. 3.** **dñi** Qd si quis non obedierit vbo nostro p̄ ep̄la
būc notare, & nō cōmisceamini cū illo vt p̄fūdaē
- Agu. q. 39** **Augu.** in questionib. ve test. **Hoc iā in ecclia**
dei agit excommunicatio, quod in veteri lege fu
isse legitur interfectio.
- Lucū hor**
mul. 2. **Mon** solū p̄ apost. suos de⁹ tradidit delinquē
tes in manus inimicorū, s̄ & per eos, q̄ ecclēsē p̄
sident, & ptātem hñt non solū soluendi, s̄ & ligan
di, tradūt pctōres in iteritū carnis, cū p̄ delictis
suis a corpē ch̄isti se varant, psequit̄ postea, quō
hoies duplī tradun̄t in ptātēz zabuli. **Amb.** sup
'Psal. cxvij. Loqñēs de excōicatiōe shdit. **Recte**
ergo & sacerdos vuln⁹, ne lat⁹ sp̄at, a toto corpē
ecclē, q̄si bon⁹ medicus, debet abscindere, & pro
dere virus criminis quod latet.
- 2. Ioan.** **Si quis venit ad vos, & hanc doctrinā non af**
ca. unico. fert, ne recipiat̄s eū i domū, nec aue ei dixeritis,
q̄ em̄ dt illi, aue cōicat opibus eius malignis,
- I. Cor. 5.** **Scripsi vobis nō p̄misceri fornicarijs, anario**
aut rapacijs, aut idolis fūientib⁹, infra cū eius
modi nec cibum sumere, ecce excōicatio. **¶** **He**
reticū hoiem post vñā & secundā monitionē da
vita. **Hic habes hereticos fore excōicatos.**
- i.** **Excōicatio non est pena, s̄vna declaratio, q̄s**

q̄libet p̄ pctm excōicat seipm, 2 postea index de-
ñ. Excōicatio est clarat illū esse excōicatū.
medicinalli. vi. de sen. excō. ca. cū medicinal'. Jo-
nō est timēda, s̄ amanda.

Cūndet Cath.

De prio.

* Pro b̄ argumēti solutiōis intellectu scit, q̄ ex
cōicatio est separatio a cōione ecclē q̄ adfructum 2
suffragia ḡnalia. Triplex at ē fidelū cōio. Una
extriseca in sil' orādo in ecclia, in missis 2 offic. di-
uinis, 2 in b̄ cōionis p̄uatiōe nō solū p̄sistit excōi-
catio. Alia est intrinseca p̄ charitatē vniuentē ch̄ri
mēbra p̄ fidē formata capiti ch̄ro 2 reliqs ei' mē-
bris, de q̄ dī ps. Particeps ego suz oim timentiū
te. Et hāc tollit pctm, 2 nō excōicatio. Itia ē cōio
extrinseca sil' 2 intrinseca s̄m cōia suffragia q̄ in
ecclia ab institutōe ecclie fiūt, vt in missis 2 alijs
orōib̄ de q̄ dī in symbolo sctōz cōionē. Et hanc
tollit excōicatio 2 supponit oblatā cōionē sctōz
p̄ charitatē. His p̄missis dī ad argumētu q̄ lex
cōicatio est pena inflictav'l a iure v'l ab hoie, 2 nō
solū declaratio pene, nā clare b. Paul. idicat Lorū
thiū non traditū diabolo, s̄ tradent. Porro qd̄
enqt̄, quēlibet p̄ pctm seipm excōicare, vez est ex-
cōicatiōe minori, s̄ illa lz p̄uet hoiem grā divina,
tñ adhuc manz pctōr vnitus ecclie, 2 mistico cor-
pori ecclie piunct̄, tanq̄ mēbz aridū, at in excōi-
catiōe maiori p̄scindit̄ de corp̄e. Non q̄ omnino
nonsit de ecclia, q̄a q̄diu tenet verā fidē, est in ec-
clia, s̄ q̄a p̄uac p̄ticipio suffragiorē ecclē, qd̄ p̄petit
hoi, v'l ex vi charitatis, v'l ex intentiōe ecclie, ḡna-
lit volētis sua merita om̄ib̄ membris non p̄cisis-

Et illius gemine excōicatōis me- Cuenire,
winit Digenes, in illa homilia secūda Judicū.

XX. DE EXCOMMUNICANTI

Preterea si etiam per peccatum quis se traduceret,
diabolo, tamen per sententiam ab homine, vel s
in re latam, diabolus ad hunc maiorem in eo acci
Luce 22. pit potestate, liquet de Iuda, quem primo inus
sit diabolus cum iam cogitasset tradere Christum.
Intrauit autem satanas in Iudam (ait Lucas)
et abiit et loquuntur est cum principibus sacerdos
Ioan. 14. tum tecum. Et Ioan. ait, Cum diabolus misisset in
cor, ut traderet eum Iudas Symonis Iscarioth
te, tamen postea ad hunc magis intrauit et posse
dit eum diabolus, eodem Ioan. dicente. Et cum
intinxisset panem dedit Iude Symonis Iscar
ioth, et post buccellam introiit in eum satanas.

De secund. Excommunicatio est medicinalis, verum si non
contemnatur, nam ex fine dicitur medicinalis,
quia ordinatur in hunc finem, quod ille resipiscat,
et peniteat, ac satisfaciat ecclesie, nullus an
tem amabit excommunicationem, nisi qui obsti
natus magis vult tradi Sathanam, quam seruire
Christo, et ab ecclesia vult haberi, sicut ethnicus
et publicanus.

De bello in Turcas. XXI.

Sed existente rationabili causa, belligerare
possunt Christiani, in Turcas et hereticos:
Luce 3. Interrogabant Ioannem et milites dicentes,
quid faciemus et nos? et ait illis, Meminem con
cutiatis, neque columniam faciatis, et contenti es

Sote stipendijs vestris.

Liquet quia bellū non prohibuit, sed bellanti
bus modum imposuit.

Omnis anima potestatibus sublimioribus Rom.13.
subjecta sit, non enim est potestas nisi a deo, in-
fra. Si autē malū feceris, time, non enim sine can-
sa gladium portat, dei enim minister est, vindicta
in iram ei qui male agit.

* **Vnde** filij Isrāel a deo sibi datā terrā pro-
missionis non nisi bellando obtinuerūt, vt patet
in libris Josue, Iudicū & regū, Imo voluit deo
minus dēns cōtinuū eos habere bellum contra
infideles, vnde dicit Iudicū iij. Ne sunt gentes
quas dñs dereliquit vt erudiret in eis Isrāelē,
& oēs qui non nouerant bella cbananeoz & po-
stea discerent filij eoz certare cū hostibus, & ha-
bere consuetudinē p̄liandi.

Maledict⁹ q̄ prohibet gladiū suū a sanguine.] Hier.43.

Totum vetus testamentū plenū est, quomo-
do iussu & auxilio dei Iudei nō modo restiterūt
infidelibus, sed etiam eos inuaserūt. Abraham,
Moyses, Josue.

Hec dicit dñs exercituū (ait Samuel ad Sa-
ul) Recensui quecunq; fecit Amalech, Isrāel,
quomodo restitit ei in via cum ascēderet de E-
gypto, nunc ergo vade, & persecute Amalech & de-
molire vniuersa eius, non parcas ei, & non cōcu-
pisca ex rebus ipsius aliquid, sed interfice a vi-
ro vscq; ad mulierē, & parvulum atq; lactantem,
bonem & onem, camelum & asinū. Quis iā fu-

I.Reg.15.

XXI DE BELLO IN

ut consiliarius domini, aut quis non sit sensu eius
quando sit tempus, ut velit puniri Thurcas per
Lbrianos, sic punit Amalechitas p Judeos

I. Mach. 2. ¶ Mortabat Machabei sciuncē dicentes ¶ Si
oēs fecerim⁹, sic frēs nr̄i fecerūt, ⁊ non pugnaue
rimus aduersus gentes, pro animabus nostris ⁊
iustificationibus nr̄is, citius dispendent nos a ter-
ra. Ita ⁊ nos Christiani, nisi aduersus Thurca
crucis Christi hostem ferocissimum, citius dispe-
det nos deglubitq; Christi nomen a terra, qd op-
tare videntur isti rabule, mentiētes pugnare con-
tra Thurcam esse contra Lbri Euangelium.

I. Mac. 20. ¶ Surrexit Judas Machabeus ⁊ adiuuabanc
eum frēe eius, ⁊ universi qui cōuxerāt s p̄i ei⁹,
⁊ prelabantur prelūm Isr̄ael cum letitia, ⁊ di-
latanit gloriam populo suo. Ex quo patet licitū
bellare pro reipublice defensione.

Ibidem. ¶ Nos pugnabimus pro animabus nostris ⁊
legib⁹ nostris, ⁊ ipse dominus conteret eos, scz
gentiles, ante faciem nostram.

I. Mac. 5. ¶ Abiit Simon in Galileam ⁊ commisit prelis
multa cum gentibus.

I. Mac. 13. ¶ Dixit Simō vos scitis q̄nta ego ⁊ frēs mei ⁊
dom⁹ p̄is mei fecerim⁹ p legib⁹ ⁊ p sc̄tis prelia.
Sctissimū igit̄ ē atq; instiss. pliari p̄tra infideles
Thurcas ⁊ hereticos Thurcis sp̄is impiores p
fidei, ecclie, diuiniq; cult⁹ p̄seruatiōe. Accigim⁹,
I. Mac. 3. igit̄ o christiani principes ⁊ estote filii potentes,
estoteq; pati vt pugnetis aduers⁹ natiōes h̄s ipi-
os, q̄ puenerūt dispendere nos, ⁊ sc̄ta nr̄a, q̄m mēs

DE BELLO IN THVR.

est nos mori in belo, quā videre mala gentis nrō
z sanctorum.

CAug. ad Bonifacium Comitem, utile tibi
tuisqz dabo cōsilium, arripe manibus arms, ora
tio aures pulsanthoris.

IEt contra Iustum. **O**rdo naturalis morta
lium paci acconocatus hoc poscit, vt suscipien
di belli autorias atqz psilū penes p̄ncipes sit
Principib⁹ s. **E**ripite pauperem. z egenuz de **P**sal⁹. 81.
manu peccatis liberate. **C**ur tunc non libera
rent de manu Thurce. **M**axime attento eo, qđ
vi magnificat extollit cultum **M**achumeti sui,
vt iniuriam creatoris nostri, z quod tertiam p
lem sibi placentem auferat, in ritu **M**achumeti
co nutrit in ppetuam fuitntem, hinc glorioſiſſi
mus **K**arolus, **W**otfridus, **A**lphonsi, **F**erdinan
di, z alij infidelium deſtructores, per orbē **C**hi
ſtianum celebri fama laudantur.

IObicit hereticus.

L Bellare contra Thurcas, est repugnare vo
luntati spūs, visitati iniquitates nostras p illos.
q. Abchristiantis orōne pugnet, non gladio.
iiij. **M**ath. v. prohibetur defensio, ne nos op
ponamus angariantibus nos.

IRespondet Catholicus

Colures heretici iam, ſicut z Decolam
padius, negant omnino Abchristianis licere

XXI. DE BELLO IN
bellare, que fuit heresis Malicheorū, vt Augu-
sti, cōtra faustum docet, et sermo. in monte. sed
respōdeamus.

De prio. ¶ Etiam si deus visitet iniqūtates nostras per
Thurcā, tamen per hoc nō inhibet nobis defen-
sionem, alioquin cum nos visite per famem, pe-
stem, ignē, bella, morbos, non congrueret nobis
ylla prouisio contra famem, ylli medicina p̄tra
Psalm. 88 morbos, ylla fuga contra pestem. Ita em̄ de-
visitat suos, vt non derelinquit. Visitabo inq̄t,
in yga iniqtates eorum, et in verberibus pecca-
ta eorum, misericordiam aut̄ meam non disp̄gaz
ab eo, neq̄z nocebo in veritate mea.

De secū. ¶ Fateor iustum bellatorem pulsare deū oratio-
nibus, attamen arma in manu capiat cum Ma-
Exod. 17. chabeo, nam Moysē orante in monte, Amalech
vincitur gladio Josue. Rerent qui domi manēt,
alij arma in Thurcas ferant.

De tertio. ¶ Ex consilījs et operibus prefectorum Luddera-
m̄ faciunt p̄cepta, et cum adeo amari sint, vt nec
verba possint pati catholicorū, etiam pia, sūi ini-
qtatis volunt, vt ybera patiamur Thurcarum,
desolationem templorū, violationem yginum,
et. Que em̄ ibi docet; p̄cipit in p̄paratione cor-
dis, non in ostensione opis, ait Aug. Speran-
dum est potius post tot erumnas et calamitates
Psal. 136. Christianitatis, amissis duob⁹ imperijs et xxxvi.
regnis. Deus tandem misereat nostri, et decante-
mus gaudenter. Filia Thurce misera, beatus q̄
retribuet tibi retributionē quā tribuisti nobis.

¶ De immunitate ¶ vi

uitis ecclesiarum. Cap. xij.

Nolite tangere Christos meos.

Nec extendet manum suam in Christi
stum domini, hoc dixit de unctione regis, qdⁱ Psal. 104.
de unctione sacerdotis. 1. Re. 26.

Ignatius ad Philadelphien. Principes Ioan. euā.
Subditi estote Cesari, milites principibus, diaconi discipul.
presbyteris, ut sacrorū administratoribus, pres-
byteri vero et diaconi atq; omnis clerus simul, cū
omni populo et militibus atq; principibus, sed et
Cesares obedient epo, Epus autem Christo, si-
cunt patri Christus, et itavitas per omnia suatur.

Ignatius ad Smyrnenses. Sacerdotium Ignatius.
summa est omnī bonorū, que in hominibus p̄stat,
qd si quis in honore suerit, deum in honorat, et p̄-
mogenitum totius creature.

Pharaoh gentilis immunitatem sacerdotibus
suauit. **A**mit Joseph oēm terrā Egypti et. sub-
iecitq; eam pharaoh, et cunctos populos eius, p̄
ter terram sacerdotum, que a rege eis tradita fue-
rat, qbus et statuta cibaria ex horaeis publi, pre-
bebantur, et sic circa non sunt expulsi vendere pos-
sessiones suas, infra. **E**x eo tempore usq; in pñtem
diem in universa terra, Egypti regibus quanta ps
soluitur, et factum est quasi in legem, absq; terra
sacerotali, que libera ab hac conditione fuit.
Minc patz libertatem ecclesiasticam, et sacerdo-
tum immunitatem a gressu et alijs oneribus

Gene. 47

K

XXII. DE MMVNITA. ET DI-
esse de iure naturali. Pharaon. dictante ratio-
ne naturali ita quo ad idolorum suorum sacerdotes
(q[ui] etiam apud omnes gentiles fuit) seruari insi-
tuunt et voluit.

Iosue. 21 Josue dimisit sacerdotibus et levitis xlviij. ci-
Numc. 35 nitates ad habitandum, et ut Hieron. ad Fabiolam
ait. Octo milia levitarum alenda in singulos dies.

4. Reg. 12 Omnes in pecuniam sanctorum, que illata fuerat
in templum domini, a p[ro]ptereuntibus, que offertur p[er]
precio anime, et quam sponte et arbitrio cordis sui
inserunt in templum domini, accipiant illam sacerdo-
tes iuxta ordinem suum.

Levit. 27. In vet. testa. habuerunt decimas, primogenita,
Numc. 18. primicias, p[ro]tes de victimis, oblationibus et sacri-
ficiis ordinante ac percipiente deo per ministerio, q[ui]
sibi in tabernaculo testimonij sivebat quotidie.
Vnde constat libertatem ecclesiasticam immu-
nitatemque sacerdotum esse de iure divino.

2. Par. 31. Ezechias precepit populo habitantium hierusa-
lem ut darent p[ro]tes sacerdotibus et levitis, ut pos-
sent vacare legi domini. Quod et populus fecit adeo
habundantem, ut preciperet rex fieri horrea in do-
mo domini ubi reciperent fructus, etc.

1. Esdr. 7. Artaxerxes rex persarum precepit filios Israhel
reuersus ad terram permissionis post captivitatem
babyloniam in hanc formam. Vobis notum fa-
cimus de universis sacerdotibus et levitis, et can-
toribus et ianitoribus, nathimeis et ministris do-
mus dei huius, ut vectigal et tributum et annona
non babeatis pretium imponendi super eos, etc.

VITII S ECCLESIA R V M.

Christus habuit procuratorem Iudā, q locū Iohan. 13.
los habebat, et portabat ea que mittebantur.

Joanna vxor Chuse procuratoris Herodis,
et Susanna, et alie multe, que ministrabāt ei de fa-
cultatibus suis.

Immunitatem sacerdotum docuit Christus. Math. 27
Reges terre a quibus accipiunt tributa, a filijs
suis, an ab alienis? Dicit illi Petr⁹. Ab alienis.
Dixit illi Christus, ergo liberi sunt filij. Est ita-
qz hec libertas de iure diuino, ut pote a Christo
deo in suo euangelio edocta.

* Quis militat suis stipendijs vnqnā, qz plan-
tat vineam, et de fructibus eius non edit. Infra.
Scriptum est in lege Moysi. Non alligabis os
boui trituranti. Infra. Si nos robis spiritualia
seminamus, magnum est, si nos carnalia vestra
metamus. Infra. Nescitis qm qui in sacrario
opantur, que de sacrario sunt, edunt? Et qui al-
tariorum definiunt, cum alterio participant. Ita et
dñs ordinavit his qui euangelium annunciant,
de euangelio vivere.]

Oportet episcopū irreprehensibilem esse, vni 1. Thmo. 3
us vxoris virum sobrium, ornatum, prudentem,
pudicum, hospitalem, et cetera, et quomodo posset
esse hospitalis si nihil haberet?

Quotquot em̄ possessores agroꝝ aut domoꝝ
erant, vendentes afferebant p̄tia eoz que vende-
bant, et ponebant ante pedes apostoloꝝ. Unde
in p̄mitiua ecclesia fiebant collecte pro sustenta-
tione cleri, qbus deficientibꝝ successerūt bñficia.
Gregorius Lyrisco Constantinopolitano.

XXIII DE IMMUNITA. ET DI

Quisqz in loco regiminis ē, aliquādo necesse ha
bet etiam terrena cogitare, ⁊ exteriorum quoqz
curam gerere, vt grec commissus valeat, ad ea q̄
sibi sunt explenda, subsistere. A pastorib⁹ lex cre
uit in regalem maiestatem. A p̄statoribus Euā
gelium creuit in imperialem maiestatem. Et in
registro Gregorij passim reperiuntur epistole de
administratione tēporalium, vnde etiam illo tē
pore habuit prefectos erarios in Sicilia ⁊ pro
vincia, vt manifestum sit etiam tempore Grego
rij fuisse patrimonium s. Petri. In epistola Cle
mentis. Si qui ex patribus negotia habent iter
se, apd cognitiones seculi non iudicētur, sed apd
presbyteros ecclesie, quicquid est dirimāt, ⁊ om
nino obedient statutis eorum. Concilium Lar
thaginēse. Placuit, vt quicunqz clericus ab ipa
tore cognitionem puplicorum iudiciorum peti
erit, honore proprio priuetur. Hanc papa mar
tyr statuit. Ne layci sacris initiatos, corā secula
ri indice conueniant. Dionysius ad Demophi
lum de Correctione episcopi. At si quis forte ⁊
inter ipsos a recto tramite deviauerit, is ab eq̄
libus atque sui ordinis sanctis corrīgāt, vt non
ordo in ordinem rūes cūcta pmisceat, sed vnuſ
quisqz in suo ordine, suoqz officio maneat. Ori
genes q̄ tēpe martyrum vixit, vbi adbuc erāt im
peratores gentiles sup Lucā explicat subiectio
nē presbyteri ad ep̄m, sicqz Ies⁹ fuit subdit⁹ p̄tib⁹
Julian⁹ apostata, Christo aduersaris, cleri
cis subtraxit oīa p̄uilegia ⁊ honores. Que p̄fisi

Homi. 20.

VITIIS ECCLESIA RVM.

mi imperatores catholici Constantinus, Theo Constant.
dosius, Marcianus, Valentinian^o, talij religio
si animi principes decreuerunt, quia sunt omib^o Imperato.
obvia L. de sacrosanctis ecclesijs, et de clericis et
episcopis. Ideo referre postponim^o. Constantiⁿ
imperator in cōcilio Niceno voluit accipe libellos
contra episcopos, et dixit. Vos dij estis a ve
ro deo constituti, ite et inter vos causā disponite,
quia dignum non est, ut vos indicemus deos.

Petrus princeps apostolorum nō refutauit
sumptus Ambros. sup prima ad Corinth. ix.

Constitutio friderici Imperatoris L. de epis
co. et cleri. Statuimus ut nullus ecclasticā plo
na in criminali questione vel ciuili, trahere ad iu
diciū seculare psumat, cōtra cōstitutiones imp
iales et canonicas sanctiōes, qđ si fecerit actor,
a iure suo cadat, iudicatum non teneat, et iudex
sic ex tunc officio indicandi sit priuatus. Adver
tite inique cleruz ad tribunal secularepellentes.

Patet igit̄ instissimas eē excōmunicatiōes la
cas i offēdetes libertatē ecclasticā suis iiqs sta
tutis grauātes, et exactionātes cleruz, ut pote i eos
q̄ peccāt et cōtra nature ius, in legē diuinā vtrius
qz testam̄ti, et ptra ius hūant̄ ciuile et canoniciū.

Obiicit hereticus,

Christus passus est se indicari a iudice layco
Pylato, et testimoniu phibuit ei, qđa habet sup
enam p̄tātē, desup. Itaqz christiani sacerdotes nō
debent refugere iudices laycos.

Respondet catholicus.

K ij

XXII. DE IMMUNIT. ET DI.
Egregia rem moliris, ut oes iudices Christiani
sint Pilati et Herodes. Christus manifeste ob-
iecit peccatum Pilato, quia is qui tradiderat eum
maiis peccatum habebat. Quod autem dixit Pilat
tum habere potestatem desuper. Si ad deum re-
feratur, accipitur permissio, permisit deus hoc
Pilato, oblatus est enim quia voluit, si ad Iesum
rem, non habet intentum hereticus.

De Indulgentijs.

*Quia indulgentiae sunt dumtaxat satisfactoriae, pœ-
ne pro peccatis debite, ostendamus aliud esse merita-
tum, aliud satisfactionem.*

Philip. 1. *D*e merito Christi dicitur. Propter hoc de-
us exaltavit illum, et donavit illi nomen,
quod est super omne nomen. Ecce quid me-
ruit sibi.

*De satisfactione eius dicitur, hic est calix noui
Luce. 22. testamenti in sanguine meo, qui pro vobis effun-*
Math. 26 def. in remissionem peccatorum, ecce quod meruit nobis.

Leuiti. 4. *De offerente hostias pro peccatis domini. Et ro-
gante pro eis sacerdote, propitiatus erit ei dominus. Mo-
de culpa, sed de pena, nisi per intercessionem.*

* *Scito hic thesanus indulgentiarum fieri ex super-
abundantia meritorum (quatenus satisfactoriae
erant) Christi et sanctorum. De superabundantia pas-
sionum Christi per nos. Ipse est propitiatio pro
peccatis nostris, non nostris tantum sed totius mun-
di. Ex qua auctoritate per passionem Christi suffici-*

I. Iohann. 2

DE INDVLGENTIIS.

cienter satisfacere pro toto mundo , ac per hoc
quum exequitiae pro paucis tñ satisfaciat, insi-
nitum thesanx satisfactionū Christi supesse in
sacramentis, qbus eadem Christi passio satisfa-
cit. De sanctoz aut̄ passionū meritorzq; supha-
bundantia, quo ad officium satisfacieđi pro no-
bis p; ex Job dicente. Utinā apprehenderen̄ Ioh 6.
peccata mea, qbus iram merui, & calamitas quā
patior in statera, quasi arena maris hec grauior
appareret. Ex his Job verbis claret ipm plus
passum fuisse, quā pro peccatis suis debuerit pa-
ti. In suphabundantia aut̄ passionum , p̄sistit su
perhabundantia satisfactionum. Et idē de mul-
tis sanctis apertissimum est. De sanctoz vero in
tentione, qd scz voluerint pati passiq; sint liben-
ter non solum pro se , sed etiam pro nobis taſtač
apostolus.]

Munc enim gandeo in passiōibus meis pro
vobis , & adimpleo ea, que desunt passionū Chri-
sti in carne mea , pro corpore eius qd est ecclesia.

Ecpende catholice, quia miserie sanctorū ad
iungende sunt pressuris Christi, ad communē ec-
clesie vtilitatem, Et est iste thesaurus meritorū,
de quo dicit ecclesia , precibus & meritis sancto-
rum. Nam quod Paulus adimplevit, quis ne-
gabit de alijs sanctis, crucem Christi portantibz
& eum sequentibus. Quod papa hunc thesaurū Coloſ. i.
dispensat p; ex apostolo. Sic nos existimet ho-
mo vt ministros Christi, & dispensatores ministe-
riorum ei'. Dispensatio mibi credita est.

XXIII.

DE INDVL.

2.COR.2.

*Lui donastis aliquid et ego. Non donauit cul-
pam sed penam. Nam et ego quod donavi, si quid
donaui propter vos in persona Christi.*

*Certum est Gregorium magni deditisse in-
dulgentias ante.m.cccc.annos, et ita postea obse-
uatum per omnem ecclesiam. Mirantur hereti-
ci, quia papa remittit tertiam aut mediâ partem
penarum, aut plenarie indulget. Cum ipi non ve-
recundenter assenseret, quemlibet sacerdotem a cul-
pa et pena absoluere, ipsi remittunt totam penam
et nolunt papam remittere partem.*

Leu.25.

*Indulgentiarum euangelij figura fuerunt Iubi-
lei in veteri testamento.*

*De his sumus contenti, eo quod habeamus
solidum fundamētum in s. Paulo, ne credamur
diligentiores in causa lucrosa. Porro quod uni-
uersa recepit, credit et tenuit ecclesia, quod posset
esse in fide erronetum: at uniuersitas ecclesie to-
to orbite terrarum diffusa, recepit indulgentias a
tempore Gregorii magni (nisi quod in paucis her-
eticorum angulis alicubi inceperunt reiūcere.)
Et concilia generalia approbauerunt, sicut sacrum
concilium Lateranense celeberrimum sub Inno-
centio 3. in quo et saluberrima constitutio. Dis-
vtriusq[ue] edita est, limitauit autoritatem minorum
prelatorum in concessione indulgentiarum. Et sa-
crum concilium Viennense approbanit indulgen-
tias Orbani quarti, pro venerabilis Eucharisticie
veneratione. Et omnis ecclesia ex Germanis,
Gallis, Hispanis, Italies, Anglis, Hungarie,*

GENT I I S.

Polonis, Dacis, Scotis &c. reuerenter suscepit
Jubileos, in Roma a pontificibus, cum plena
rīs indulgentijs, celebratos.

* **C**onsunt etiam indulgentie animabus in pur-
gatorio, q̄a non est aliqua rō, quare ecclesia trans-
ferre possit cōia merita Christi & sanctorum, qb̄
indulgentie innitantur in viros & nō in mortuos;
q̄ in charitate decedentes, obstaculis a regni ce-
lestis ingressu impedientibus nondum amotis,
in purgatorio detinentur. Applicat autē papa
eis indulgentias non auctoritatue absoluendo,
s̄ per modum suffragij. Quare neq̄ pro libito
potest animos a purgatorio liberare, aut purga-
torium evacuare.

Ro. 8.

TObijcunt aduersarij inter alia argumenta
hoc Achillicum (vt putant innincibile) Et si me-
rita christi sunt infinita, nequaq̄ tñ merita san-
ctorum que sunt plenissime remanerata, imo ul/
tra pdignam, qm̄ non sunt cōdigne passiones hu-
iustip̄ ad supuenturam gloriam que reuelabit̄
in nobis. Sanctorū igit̄ merita p indulgentiarū
thesaurum nobis applicari non possunt

Mdm, q̄ sicut Christi opera simul erant meri-
toria & satisfactoria, meruit siqdem sibi & nobis,
sibi qđem, quia per humilitatem passionis, glori-
am meruit resurrectiōis iuxta illud, humilianiit
semetipsum, factus obediens usq; ad mortē cru-
cis, ppter quod deus exaltauit illum, &c. Nobis
vero qm̄ si vnius delicto mortui multi sunt, mul-
to magis grā dei, & donum in grā vnius homis Rom. 5

philip. 2.

v R

XXIII. DE INDULGENTIIS.

Rom. 5. Iesu ch̄ri in plures habundauit. Et infra. Iḡe
Eod. ca. sicut p̄nus delictū in oēs homines in condēna
tionem, sic ⁊ per vnius iustitiam in om̄es hoies
in iustificationem vite. rc. Satisfecit autem non
pro suis, quia peccatum non fecit, nec inuentus
est dolus in ore eius, sed pro nostris peccatis, vt
patet ex multis sacre scripture locis. Ipse enim
vulneratus est propter iniquitates nras, attrit⁹
est propter scelera nra. Et paulo post. Omnes
nos quasi oues errauimus, ⁊ posuit dñs in eo in
iqtatē om̄iū nostrorum. Ch̄rus tradidit semet-
ipsum pro nobis hostiā ⁊ oblationē deo in odo-
rem suavitatis. Peccata nostra pertulit in corpe
suo super lignum. Ipse est propitiatio pro pecca-
tis nostris. rc. Ita ⁊ de sc̄toꝝ opib⁹ ⁊ passionib⁹.
setiēdū ē. Que q̄tenus meritoria erāt, vltra p̄di-
gnū remūerata cū aplo fatemur, q̄tenus vō satis-
factoria, at pena, ac innūeros sc̄tos p̄stet lōge
pl⁹ satisfecisse at passos eē, q̄ p̄ suis petis debue-
rūt, vt pat̄ de Job ⁊ aplo, ⁊ hoc nō solū pro se,
h̄etia p̄ corpe ch̄ri, qđ ē ecclia, residū sactissimati-
onis, ⁊ passiois p̄ indulgētiaz thesaurz nobis ap-
plicat, qđ ad maximā gl̄iā cedit sc̄toꝝ Hnde quū
cōtigit (exempli grā) supfluā satisfactōez Laureti⁹
soluere p̄ pena debita Ioāni penitēti, gaudium
quoddā accītale Laureti⁹ i celo babebit de hoc
q̄ satisfactio sua soluit pro Johanne Et ita op̄
sc̄toꝝ q̄ten⁹ satisfactoria, ⁊ pena remūerat ip-
sis sc̄tis etiā bis qb⁹ p̄ indulgētiss applicatur,

De offerto funero habes
Genes. 23: a:

De purgatorio. *Cumq; surrexisse*
Caput xxxiiij. *Et q; abrahā d' ab*

Purgatorium esse satis constat ex offerto funero
scriptura, ecclesia, et patribus. *I. Cor. 9. LXXX*

Si quis superedificat super fundamētū hoc au-
srū, argētū, lapides p̄ciosos, ligna, stipulam
vniuersitatisq; op' manifestū erit, dies enim
domini declarabit, qui in igne reuelabitur, et vni-
uersitatisq; opus quale sit, ignis probabit. Si cui'
opus arserit, detrimentum patietur, ipse autē sal-
uus eyit, sic quasi per ignem. Liquet faciētem eti-
am opera cremabilia, sicut patz in die iudicij pti-
cularis vniuersitatisq; cum tamē saluum fieri per
ignē, non inferni, qd ibi nulla ē redēptio. Sic in-
tellecerunt illū locum Pauli b. Ambros. b. Hie
ronymus, b. Augustinus, b. Gregor. Altuin. *Matth. 5.*

Judeo tradat te ministro, et in carcerē mittas. *Luca 14.*
Amē dico tibi, non exies inde, donec reddes in fine.
nouissimum quadrantem. Hunc carcerem bea-
tus Ambrosius intelligit purgatorium.

Qui dixerit verbum contra spiritum sanctū, nō Mat. 12.
remitte ei, neq; in hoc seculo, neque in futuro.

Beatissimus Gregorius illa verba pōderat et di-
cit. De quibusdā culpis ante iudiciis purgādis *4. dial. e8*
ignis credend' est, pro eo quod veritas dicit, qui *habedisti.*
dixerit verbum contra spiritum sanctum. ec. in *25. c. qua-*
qua sententia datur intelligi, quasdam culpas in *lis. Idem*
boc seculo, quasdam in futuro relaxari. *An8. li. 28*
dec' u. dei

l. 5. in primis S. Petrus de magis: c. 35.
S. Petrus (Ged qd v. inquit) dicit. nulla ne inveni supplicia post
defuncti morte corporis relunguntur. Epistola post
p̄ficiū m̄gna quidē (magis) ipsius alia penitenti-
arbitrat. alia vero purgatoria claustra p̄tio

XXIII. DE PURGA.

Sermo. 66 ¶ Ita etiam intellexit beatus Bernardus sis
Luc. 8. per Lant.

Tobie. 4. ¶ Antiquitus prouocabant viuentes per ins-
trumenta musica ad lamentum et passionem super
mortuos, ut attente orarent pro eis. Alias enim luge-
re non esset nisi insanire. ¶ Panem tuum et viuin-
tium super sepulturam iusti constitue, ut si paupe-
res inde refecti, pro defunctis salute deum depre-
centur.

L.M. 12. ¶ Judas Machabens facta
collatione, duodecim milia drachmas argenti mi-
fit Hierosolymam, offerri pro peccatis mortuo-
rum sacrificium. Bene et religiose de resurrectione
cogitans, nisi enim eos, qui ceciderat resurrecti-
ros speraret, vanum videtur et superfluum orare pro
mortuis et ceteris. Sancta ergo et salubris est cogitatio,
pro defunctis orare, ut a peccatis soluantur. Iesu liber
est in canone ecclesie, ut testatur plogus ei pre-
fixus, et b. Ang. xvij. lib. de cunctate dei, et canon
concilij Cartaginensis. licet non fuerit inter cano-
nicos libros habitus apud Judeos, ut testatur be.
Hieron. in galeato prologo. Sequitur negationem
libros Machabeorum esse canonicos non esse fili-
um ecclesie, sed spurium synagoge. Et Unde metu-
fatur se scire esse purgatorium, in disputacione Li-
psica quomodo ergo rem tanti momenti, sicut est
purgatorium, spiritus sanctus non revelauit in
scripturis.

Philip. 2. ¶ Greci hanc heresim recognoverunt et abu-
raverunt, in concilio florentino.

In nomine Iesu omne genu flectetur, celestium

T O R I O .

terrestrialium & infernorum. Nam est sicut quan-
tum ad hos attinet) q̄ subtus terram in gehen-
na sunt, q̄ nec genus flectant nomini Iesu, qui in
contra potius ipm iugiter blasphemant

*Et omnem creaturam, que in celo est, & super Apoca. 9.
terram, & subtus terraz, & mare & que in eo sunt,
omnes audiui dicentes: Benedictio sedenti in
throne & agno, benedictio & honor, & gloria, & po-
testas in secula seculorum. Triplicem hic ponit
ordinem laudantium deum, scilicet in celo beato-
rum, in terra iustorum, sub terra purgandorum,
quia damnati non laudant deum nec benedicunt
sedentem in throno.*

*August. in lib. de cura pro mortuis agēda, ap-
probat suffragia pro mortuis facienda autorita-
tē ecclesie. Ita inquiens, In seculo Machabeo-
rum libro legim⁹ oblatum p̄ mortuis sacrificiū,
h̄ si nusquam in scripturis veteribus omnino lege-
ret, non parua est vniuersitate ecclesie (que in hac cō-
suetudine claret) act⁹s. vbi in p̄cibus sacerdotuz
que dño deo ad eius altare funduntur, locū sunz
habet etiam p̄mendatio animarum. Hec suf-
fragia petiit Monica mater Augustini, ex alta-
ris sacrificio.*

*Beatus Ambro. de obitu Theodosij me fessionum
minit, cur in ecclesia dei peragatur, p̄mus, septi- in fine.
mus, tricesimus, defunctorum.*

*Damascenus affirmat morem orandi p̄ de-
functis ab apostolorum traditionib⁹ manasse.*

August. q.i. de Dulcitij questionibus testa

Li. 9. con

XXIIII De PURGATORIO.
tur purgatorium.

Chrysostomus proprio sermone agit, suffragia prodesse mortuis. Dionysius inquit. Qd autem iustoz p̄ces etiam in vita ista, et ne dām p̄ mortem, ihs solis prosint qui digni sunt, scripturē nos edocet sacrosancta traditio. * Accedens deinde (celato sc̄ funere intra templum) venerādus antistes p̄cem suam super mortem peragit, postq̄ precem et ipse presul eū salutat, et suo dein ceps ordine, qui astant omnes. Prebat oratio illa diuinā clemētiā, ut cūcta dimittat p̄ infirmitatē hūanā admissa p̄ctā, defuncto, cūq̄in luce statuat et regione viuoz, in finibus Abrahe, Isaac, et Jacob, in loco vnde effugit dolor, tristitia, et gemitus. Hec Dionysius ap̄li Pauli discipulus. Ita docuit et tenuit sc̄tā m̄r ecclia et d̄es orthodori. Patet igit̄ ex dictis diuinaz scripturarum sctōrz pat̄z auctoritatib̄, non solū purgatoriū esse, ver̄ etiā defunctoz aīas suffragijs cb̄ifideliū viuentium oratiōibus nempe eleemosinis, ie iunij, et potissimū missis sacrificio inde liberari, ob id quoq; interdum viuentibus apparere. Et proinde b̄moi apparitioēs haudq; eē vlt̄ dia-
bolicas illusiones, id quod mentitur Ludderus cum sua cohorte.

2. Mac. 15. Onias enim sūm⁹ sacerdos et Hieremias p̄pheta appuerūt diu p̄ mortē suā Jude Machabeo inituro pugnam aduers⁹ Micanorem, tradi-
ditq; Hieremias eidē gladiū aureū, tāq; future
victorie pignus dices. Accipe sanctū gladiū mi-
n⁹s deo, in q̄ decipies aduersarios ppl̄i mei isti.

Transfigurato domino in monte coram Pe
tro Iacobo & Johanne apparuerunt illis Mo
yses & Elias loquentes cum Iesu.

Math. 17.

Discipuli apparente eis post resurrectionem
sunt Christo ianuis clausis, putabant se spiritum
videre. Quod nequaquam putauissent, nisi sciuissent
defunctorum spiritus nonnunquam videntibus
apparere.

Mar. 9.

Luc. 9.

C. 24.

Sp. b.

No. de

Vide libros. iiiij. Ecclij Purgatorio.

Defuncto y

De annatis

XV

Anatas id appellant in curia Ro. qd
ordinarij locorum nominant, medios seu p
mos fructus, & pro confirmatione episco
pi, solent appllare, redēptionem pallij, cū tamen
proprius solus episcopus Bambergensis in Ger
mania habeat pallium, & archiepiscopi.

Filijs autem Levi dedi omnes decimas Israel in
possessionem pro ministerio, quo fuissent mibi in Nume. 18
tabernaculo federis.

Et infra. Precipe Levitis atque denuncia cum
accepteris a filiis Israel decimas quas dedi vo
bis, pmitias eorum offerte domino, id est, decimam
partem decime, ut reputetur vobis in oblationem
pmitionum, tam de areis, quas de torcularibus, &
vniuersitatem, quas accipitis pmitionis offerte domino, &
date ea Aaron sacerdoti.

In veteri igitur testamento Levite & sacerdo
tes accipiebant decimas, & Aaron summus sa
cerdos accipiebat decimam decimarum.

Descendant ergo annate de iure diuino, quas suc
cedunt in locum decime decimarum.

XXV. DE ANNATIS

Neemii.10 Et lenite offerent decimam ptem decimesue
in domo dei nostri , ad gazophilacium domini
dei nostri.

Annatarum meminit Joan. Andree in ca.
inter cetera, de offi. ordinarij post Hostien, quē
citat in huiusmodi sententia, dicit hic hostiens,
quod Romana ecclesiam in annatis exigendis,
vbi alioquin nullum ius haberet, excusat necessi-
tas, q̄a nec de suo posset omnibus prouidere. Et
infra. Id iam est de antiquissima consuetudine
obtentum. Postea refert quomodo pluries cla-
maverit, in tantum, quod super eo fuit sermo in
concilio Viennensi, cui presedit Clemens.v.

Seqtur errasse Platinem & Blondum, & q̄d
dam consarcinatores grauaminum Germanie,
nam inuentum annatarum tribuunt, vel. Joan.
xxij. vel Bonifacio.ix. vel consilio Lōstantiensi,
quod Germani faciunt. Quia Clemens.v. pre-
cessit Joan. xxij. & Bonifacium.ix. Et is tamen
non inuenit annatas, s̄ inuentas approbavit ex
antiqua pruetudine. Et certe isti duo testes Ho-
stien. & Joannes Andree frangūt mendacia oso-
rum ecclesiastici status.

In Constantiensi concilio non fuerunt insti-
tute annate, vt nugantur cētones Lutteranorū,
s̄ quia aliisque ecclesie decreuerunt in temporali-
bus, fuit constitutum, vt ille ecclesie sic depaupe-
rate reducerent ad instam taxam, secundum va-
lorem ecclesie currentem. Ideo magis confirma-
uit annatas. Unde nullus adhuc publicanic ve-

DE ANNATIS.

re, quando annate fuerint inuenient, ideo bene dicunt prefati, annatas rem esse antiquissimam.

Sequitur si sacerdotes et episcopi vellent negare annatas summo pontifici, tunc eadam facilitate layci negarent decimas sacerdotibus, et sacerdotes recusarent medios fructus dare episcopis, unde ex ecclesia facheremus Babylonem. Id quod strenue contendunt heretici, et eorum adherentes, diuina humanaq; omnia cōmiscentes

De hereticis comburē

dis Caput xvij: Probat axi
omata duo. Primum axioma,
Prima pena hereticorum in novo
testamento fuit excōmunicatio.

Hereticum hominem post unam et secundam correptionem, deuita, sciens quia subuersus est, qui huiusmodi est, et delinquit cum sit proprio iudicio condemnatus. Ad Tit. 3.

Pernuersi difficile corrigitur. Paulus nonnit he Ecclesi. I. reticos esse incorrigibiles, ideo non vincuntur scripturis, non persuadentur rationibus.

Joannes evangelista cum in balneis Lherin Euse. li. 4. thum hereticū reperisset, mox exiliit ad discipulos dicens. Fugiamus hinc, ne et balnee ipse corruant, in quibus est Lherinthus veritatis inimicus.

Qui superbierit nolēs obedire sacerdotis impi, quod eo tempore ministrat domino deo tuo, ex decreto iudicis moriat, et auferes malū de israel: hec rō legis abhuc militat ut auferam? malū de medio ecclie Deut. 14

C O M B V R E N D I S.

Roma, 16. // Rogo vos fratres, ut obseruetis eos, q̄ dis-
sensionem & offendicula, preter doctrinam quaz
vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis, huius
cetodi enim Christo domino non fuunt, s̄ suo
ventri, & per dulces sermones & benedictiones se
ducunt corda innocentium.

Secundum axioma

Apollonij // Heretici obstinati aut relapsi iuste per
Actu[m] Iudaei mortem e medio tolluntur.

Z. Pe 18 // Lupus bene arceri debet, sed si aliter non pot̄
cōsuli saluti gregis, Inpus etiam intermēd⁹ est,
Math. 7. heretici autem sunt lapi, dicente Christo. Atten-
dite a falsis prophetis, qui veniūt ad vos i vesti-
mentis ouium, intus vero sunt lupi rapaces.

De Genesi 11. 7. & popl. // Et Paulus, Scio quoniam intrabunt p̄ disces-
sionem meā lupi rapaces in vos, non parcentes
gregi.]

Exo. Baal // Deutro. xiij. Si surrexerit in medio tui, prophetes
Ezra &cetera, propheta autem ille aut fictor somniorum,
interficietur.

Iohannis 2. // Jesus cū fecisset quasi flagellum de funiculis,
omnes eiecit de templo, oves q̄ & boves, & num-
mulariorū es effudit, & mēsas subuertit. Si hoc
nummularijs quid tunc hereticis faceret?

I. Timo. 2. // Doctrina hereticorum noxia viciniis, quia ser-
mo illorum velut cancer serpit.

Actu. 5 // Saphyra & Ananias a principio nascentis ec-
clesie, p̄ p̄ pusilli pecunie, a Petro morte mulcta-
ti sunt, q̄nto magis heretici animas defraudan-
tes a successore Petri morte mulctentur.

XXVI DE HERETICIS

Augusti de pena hereticorum. Logunt multas invenire medicinas, multorum expimeta in orborum Aliqñ lib. mathematicorum et hereticorum fuerūt cōbusti, sicut August. sup Joā. dicit factum suo tē pore, cōbussit Gelasius papa anno dñi cccc. lxix. Et tēpe aploꝝ cōburebat libri curiosi quāto magis heretici: Inqt em Lucas Multi ex eis q̄fue Actuū 19. rātcuriosa sectati, cōtulerit libros et cōbussérūt eos coram omnibus, et computatis preth̄s illoꝝ inuenerunt pecuniam denariorum quinquaginta milium. Aliquando ubi nulla potestas Christi nis erat aniaduertendi in corpora hereticorum pena erat excommunicatio, ut supra, ex Paulo et Cypriano monet cum hereticis non loquendum.

Ad Boni.

Augustinus refert singulos hereticos decem libris aurum multari.

Gelasius papa exiliodamnauit hereticos. Li. I. defi. Hiero. docet resecadas eē putridas carnes, ita inqens Resecāde sunt putride carnes et sca ouis a caulis repellēda, ne tota dom⁹ massa et cor p⁹ et pecora ardeant, corrūpāt, putrescat intere- ant. Birri⁹ i Alexād. vna scitilla fuit. h̄ qm̄ nō sta tim oppressus est totum orbem eius flamma po pulata est.

ca. 4.24.
q.3.c. reſe
cande.

Et beatus Ambrosius. Heresis velut qdam hydra fabulaz vuluerib. suis crenit, etdū sepe recidit pullulavit, igni debite, incēdioꝝ pitura

August. li. ii. 2ta ep̄la; Saudē. de heret. inqt Hoc boīm gen⁹ p̄ impatoria curā corrigi debet

L ii

XXVI DE HERETICIS

Et sup Joan. ad lōgum docet imperatores & principes catholicos bene facere, quod vtantur gladio contra hereticos, debent enim heretici affligi & ejici a principibus, sicut Agar fuit afflita a Sara quando Ismael ludit cum Isaac.

I. Cor. 10. In prop̄tu habētes vlcisci oēm inobedietiā.

Galat. 4. Utinam abscindantur, qui vos conturbant.

Ecce quam feruide optat eos abscindi, quod si principes tūc fuissent Ebriani, sine dubio obediſſent desiderio Pauli.

Super Ioā. Augustinus inquit. Nullus nostrū vult aliquem hereticum perire, sed aliter non meruit habere pacē domus David, nisi Absolō filius eius in bello esset extinctus, sic ecclesia, si aliquorū perditione ceteros colligit, dolore matni sanat cordis, tantorum liberatione populorum.

2. Reg. 18. Educ blasphemum extra castra, & lapidet eū omnis populus, cur non & hereticum?

Eusebius. Constantinus imperator Arrium cum ad hērentibus, damnauit in exilium, quia nolebat ad berere Concilio Niceno.

C. de hære. Theodosi⁹ impator puniuit hereticos Manicheos omnium honorum possessione, & omni successione priuauit, admisit de super inquisitio-

I. Manich. nem fieri post mortem. Idem decernit cum Valentianino, ne Manichei in solo Romano conueniendi morandiꝝ habeant facultatem, decreuit quoque eos ultimo suppicio tradendos,

L. Arridni. I. quicūq. Idem statuit libros hereticorum diligenti stu-
para.ulti. dio inquiri, ac publice comburi. Valentianus

CONBVENDIS.

¶ Martianus omnes damnauerūt hereticos, et perpetua deportatione damnauerunt, tenentes libros contra calcedonense concilium. Ultimo supplitio coercere mandarunt illicita docētes, et denuo libros mandant comburi.

* Falsarij pecunie aut alijs malefactores per seculares principes iuste morti traduntur, cur nō he sa moneta retici falsarij sacre scripture? l.si. qs nū.

Obijciunt Heretici.

i Apostoli nunquam petierunt a principibus terre, ut vim inferrent hereticis.

Euangelium et Paul. nihil huiusmodi docēt.
iiij Disputandum est hereticis, et gladio spiritus vincendi sunt, quod est verbum dei.

iiiij* Dominus mandauit seruis suis, ut zizani Mat.13, om permitterent crescereisque ad messem, que ē finis seculi. Per zizaniam autem significant heretici. Ergo. &c.

Diluuntur per Catholicos.

Hanc obiectionem mouerūt Donatiste contra Catholicos, ut testatur Augustinus sup Jo bannem et alijs pluribus locis, et respōdet. Quis tunc in Christum crediderat Imperator, quod ergo non fuit petitum ab apostolis, nō fuit quia heretici non merentur, sed quia gladius gentiliū principum et imperatorū non dū seruiebat euangelio, at mox Constantinum baptisatum implorabant Catholicī contra hereticos.

Mā si ipatores puniūt furta, hoīcidia, rapiñas, adulteria, piuria, cur nō punirent hereses et

L iiij

XXVI DE HERETICIS.

sacrilegia: Decuit fidē euāgelij, sicut nascēdo nō inniti hūane sapiētie, ita nec humane potentie, vñqz quo diademata regum, se inclinarent salua- torū: attamen Paulus desiderabat abscindi eos, qui conturbabant fideles.

De tertio **Q**uoniam Petri authoritate docemur, esse parati

I. Petri. 2 reddere rationem omni poscenti de ea, que in no-
bis est fide, tamen Paulus satis indicat post al-

Tito. 3 teram correptionem deuitandū hereticum, non
cum eo disputandum, et assignat claram rationē
huius, quia subuersus sit. Huius rei pītus Ter-
tulianus latissime ostendit, non disputandum cū
hereticis, quia potius sit standum fidei antiquo

De p̄e- rūm, quam disputandum descripturis. Et pluri-
scriptiōe bus hanc rem agit, omnino depingens **Luddeꝝ**,
heretico. quomodo tractet sacras literas.

CHereticos eradicare p̄ mortem non est cōtra
mandatum dñi, quod est in eo casu intelligendū,
qñ non possunt extirpari zizania sine extirpatiōe
tritici, ynde addidit. Ne forte colligentes zizani
am, eradicetis simul cum eis et triticum. Quā me-
tus igitur iste non subest. i. qñ ita crimen cuiuscū
qz notum est, et omnibus execrabile appetet, vt
vel nullos pr̄sus, vel nō tales habeat defensores
per qz possit scisma ptingere, non dormiat seni-
ritas discipline. Nec Aug. ptra ep̄lam pmeniā.
At latius h̄ agam, cum heretico nō disputand.

ANon disputandum
cum Hereticis. xxvij.

CVM HERETICIS.

Quamvis de Auddero et Audderaniis non sit dubium, quoniam sint heretici damnati, et per talibus habendi, quia ipsi reuocant heres sepe damnatas, Arij, Manichei, Iouiniani, Herij, Vigilatij, Euticetis felicis, Albigentii, Haldemini, Ioan. Quickeff, Joa. Hulsi, et alio nonum hereticorum, ideo contra eos non est disputandum.

Clam Selaus papa inquit. Maiores nostri ^{ca. maius} diuina inspiratione cernentes necessario preceas res 24.q.1. uerunt, ut quod contra unamquamque heresim, coacta semel synodus, pro fide, communione et veritate catholica atque apostolica promulgasset, non siuerent nouis post hac retractationibus mutilari, ne prauis occasio preberetur, que medicinaliter fuerant statuta pulsandi, et ea que sequuntur. ^{L. nemo. C}

Cidem voluit Martianus Imp. In iuriam factum iudicio reuerendissime synodi, si quis semel in ^{desum. cri} dicata aerecete disposita, renoluerit et publice di ^{ni. Et pace} Catholicos, sputare contenderit.

* **V**nde in septima actione Calcedonen. con cilij idem Martianus infra cetera dixit. Nos ad fidem confirmandas, non ad potentiam ostendendas, exemplo religiosissimi principis Constantini, synodo interesse voluimus, ut veritate inuenta, non ultra multitudine doctrinis prauis attractanda discordet.] ^{Des. 96.c.} ^{Nos ad fi.}

Creterea heretici non erunt disputatione, nisi multis malitiis involutae. Nam plerique eorum adeo pertinaces sunt, ut libere promittant se articulos usque ad mortem defensuros, quare liquet eos esse in

XXVII. NON DISPUTAND.

corrigibiles, obstinatos, et pertinaces, et qui non
sint docibiles dei, sed innitanter proprie prudentie,
et ponant obstaculum spiritui sancto.

Citerum patet de Ludderanis hereticis, quod
fraudulentem attendunt disputationem, nam que-
runt disputare, non coram doctis et litteratis ac
in theologia exercitatis, sed coram indoctis, vul-
garibus laycis, quorum capacitas se nullo modo
extendit ad indicanda huiusmodi mysteria fidei.

Mam quomodo heretici venirent ad dispu-
tationem coram doctis, cum sciant theologos stu-
diorum generalium Gallie, Hispanie, et Anglie
contra eos conclusisse, et studia generalia Ger-
manie, que fuerunt famata in theologia, ante or-
tum huius heresis, similiē damnasse Lutherum.

Addatur his, quod in disputando finē inten-
dunt peruersum, scilicet quod ad se trabant lay-
cos aliquin clericis oppido infestos, et illos in
odium cleri amplius accendant.

Preterea articuli Ludderani sunt huiusmo-
di, ut si in disputatione proponant iam mysteria
fidei nostre, authoritas ecclesie et concilioꝝ ludi-
brio exponatur. Mam quod scandalum oritur non
modo apud simplices fideles, sed apud Iude-
os et infideles. Si audierint ea in fide nostra in
dubium vocari, que a sanctis patribus et conciliorum
ante M. annos, ante M. et cc. ante M. et ccc. fu-
erunt constituta et decreta, et ab ipso apostolorum
tempore obseruata, quis vel micam habens fi-
dei, vel prudentie, ista poterit indicare disputan-

CVM HERETICIS.

da, coram frigidis et male sentientibus laycis. Et quia dum constat de eorum subuersione et pertinacia (nolant enim admittere alium iudicem quam scripturam, quam volunt interpretari suum propria capita) clare apostolus Paulus interdixit disputandum cum his.

Moli verbis contendere, ad nihil enim utile 2. Tim. 2.
est, nisi ad subversionem audientium.

Stultas et sine disciplina questiones devita; ibidem.
sciens quia generant lites.

Stultas autem questiones et contentiones et Tito. 5.
pugnas legis devita, sunt enim inutiles et vane.

Clamauit perdit, congregauit que non peperit, faciens divitias suas non cum iudicio. Aug.
lib. xiiij. contra Faustum ca. xij. pulchre applicat.
Perdit nimis contentiosum est animal. Non enim disputare amant heretici, sed quoquo modo supare impudentissima perniciacia, ut congregent, que non pepererunt. Nam Christianos quos maxime Christi nomine seducunt, iam per ipsius Euangelium natos inueniunt, hos colligunt ad eos insaniam. Ideo pro prouerbio usurpat August. protra hereticos, perdit congregat que non peperit. Quo fit ut si non idoneus iudex detur, nunquam sit finis disputandi, idoneum autem iudicem non recipit hereticus, quia proprium est hereticorum ait August. contra Faustum, fugere disputationem. Nam semper reperiuntur temerarij, pertinaces et proterui, qui nullam satisfactio nem solutionis recipiant. Sicut Moysi restite 2. Tim. 5.

XXVII. N O N D I S . C V M H E
runt Jannes et Mambres. Ita heretici resistunt
veritati, homines corrupti, mente reprobi circa
fidem, sed ultra non proficient.

3. Esdr. 5.

Gelasius *Luni quibus erat synod*ū* incunda, catholici
pontifices fuerunt vindic*ū* iā depulsi, soli reman
papa. 24. serant soci*ū* perfido*ū*, cum quibus nec iā licebat
q*ū*. c. Cū babere conuentum, dicente psal. Non sedi cum
quibus concilio vanitatis et cum iniqua gerentibus nō
introibo. Nec ecelesiastici moris ē cū bis q*ū* pol
lutam hñt p*ū*nionē p*ū*mīxtāq*ū* cū pfidis misce
ri consilium, et cetera.]

Prou. 20. Catholici ergo debent vitare disputationē cū
huiusmodi, quia honor est, ait sapiens, homini, q*ū*
separat se a contentionibus, nisi vbi idonei, da
ren*ū* iudices, tunc enim, vt manifestaretur glo
ria dei, tueretur veritas catholica, et heretici per
fidi confundarentur, esse omnino disputandum,
sicut Paulus disputauit Actu. xvij. et xx. Et vbi
disputationis sententiam suscipere et pati volunt
heretici, tot ad huc sunt catholici viri quorum
vniuersitatis gladium habet accinctū super femur
suum q*ū* adoriantur hereticos, sicut David Soli
am, in nomine domini exercitu*ū*, dei agminum
Israel. Et veritas sub iusto iudice vincet.

Quoniam noui morbi, occasionem dant no
ne querende medicine, ea propter cum alias lo
cos edidissemus cōes p*ū*tra Ludderanos, verissi
mum p*ū*perimus, viam et iannam p*ū* Luddex ap
tam omnibus quidlibet audēdi. Susculit enim
Ludd (quantū in ipso fuit) sacro*ū* p*ū*cilio*ū* sniam

A V C T A R I V M.

Romanorū pontificum iudicium, Sanctorū &
deo amabilium patrum rūsa, sc studiorū genera
lium condemnationes. Ut iam vnicuiqz freneti
co, vel melancolico, Saturnino, bis stulto cere-
bro, peruum sit omnia insana capitīs sui phan-
tasmata, sacris mysterijs immiscere. O deus O
tempora. Logimur ergo illorum impietate, quā
nis inuitissimi, hos adiūcere locos.

Sub Eucharistia esse verus

Corpus Christi.

Capit xviii.

Cenanib[us] autem eis, accepit Ies[us] pa- Matth. 26
nem, & benedixit, ac fregit, deditque disci-
pulis suis, & ait. Accipite & comedite, hoc
est corpus meum, & accipiens calicem gratias es-
git, & dedit illis dicens. Bibite ex hoc omnes, h[oc]
enim sanguis meus noui testamenti, qui p[ro] mul-
tis effundetur in remissionem peccatorum. Si-
gnificantissime Christus dixit, hoc est corp[us] me-
um, & hic est sanguis meus, quis ergo clarissimis Marc. 14.
verbis & Christo repugnat?

Manducantibus illis accepit Ies[us] panem
& benedicens fregit, & dedit eis, & ait, sumite, hoc
est corpus meum, & accepto calice gratias a-
gens dedit eis, & biberunt ex illo omnes, & ait il-
lis, hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro
multis effundetur.

XVIII. DE EUCHA.

Luca. 22. ¶ Et accepto pane gratias egit et fregit et dedit eis dicens. Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem postquam cenavit dicens. Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur. Ecce quanta concordia euangeliste indicent, corpus et sanguinem Christi tradita discipulis.

Iohan. 6 ¶ Panis quem ego dabo, caro mea est pro munere vita. Christus dicit, panem quem daturus sit esse carnem, heretici negant.

I.Cor. II. ¶ Ego accepi a domino quod et tradidi vobis, quoniam dominus Jesus in qua nocte tradebatur, accepit panem et gratias agens fregit et dixit. Accipite et manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem postquam cenavit dicens, hic calix nouum testamentum est in meo sanguine. ¶ Ecce quomodo Paulus expresse dicit, oblatum discipulis fuisse corpus et sanguinem Christi.

I.Cor. IO. ¶ Calix benedictionis cui benedicimus, nonne coicatio sanguinis Christi est? Et panis quem frangimus, nonne principatio corporis domini est? quoniam unus panis et unus corpus multis sumus, oportet quod de uno pane et uno calice participemus. Hic clare Paulus ostendit in qualibet particula panis preservari, participari corpus Christi, lapidens est quod hec alio torquet, quam ad corpus Christi;

¶ Probet autem se ipsum homo, et sic de pane illo

R I S T I A

edat, et de calice bibat, qui enim manducat et bibit
indigne, iudicium sibi manducat et bibit, non di-
iudicans corpus domini. **¶** Clare liquet quod propter pa-
sentiam corporis Christi, peccatum ab indigne su-
mente pertinet ad corpus Christi, nemo enim, ni-
si insanus, negat indigne manducantem eius res-
um esse quod manducat. Instruit enim Paulus
Corinth. ne credant esse simplicem cibum in
altari, sed corpus Christi, quod quod indigne mandu-
cat, reus sit eius, ideo signatissime addidit. **¶** Non
iudicans corpus domini, id est, non discernens ab
alijs cibis. Hoc omnium etatum omnes sancti
patres in ecclesia tenuerunt, unde protra tot claris-
simos sacre scripture textus desipe extreme teme-
ritatis est, et aliorum hereticorum insaniam transce-
dit. **Hanc** heresim aliquem docuerat Berengarius
us sancti Mauriti Andgauensis ecclesie diaconus,
sed Rome coram Nicolao papa et xiiij. ar-
chiepiscopis et centum epis abiuravit ea, ego Be-
rengarius de cons. dist. ij.

Berengarius
renovat suam
heresim

Obijcunt Heretici La-

pharnaite,

i Christus inquit, pauperes semper habebitis vos.
biscum, me autem non semper habebitis, at si esset
in eucharistia semper eum haberemus. **Math. 26.**

ii Spus est qui iuificat, caro non proficit quic-
quam. Si ergo non proficit, quod tantope contendi-
tur esse sub Eucharistia. **Ioan. 6.**

iii **¶** Aug. sup psal. iij. Donec finiat seculum, sur-
sum est dominus. **¶** Andreas Bodenstein Karlsta-

XXVIII. // DE // E V C H A.

dius, p̄mis resuscitator huius heret sepulte, ad ducit illa pro errore suo.

i. // Si Christi corpus et sanguis esset in sacro, se queretur panem, p̄ nobis esse crucifixum.

ii. // Christus non dixit, accipite corpus meum, sed accipite panem.

iii. // Panis non fit melior p̄ hoc murmur et ambelare sacerdotum, quis enim dedit potestatem hanc sacerdotibus?

iv. // Alioquin cum in cena Christus habuerit corpus mortale et iam immortale, iam non ver̄ esset de illo dici, qđ pro vobis tradetur.

v. // Christus ait. Si quis vobis dixerit, hic aut ē est Christus, nolite credere, ergo non credam, si dicunt in ista hostia est Ēbris, aut in ista hostia.

vi. // Increpat catholicos qđ appellant eucharistiam sacram, nam apostoli non sic nominaverunt, deus dat creaturis suis nomina non hoies. Paulus autem appellat cenam dñi, panem domini, calicem, et c.

1. // Cena dñica sufficienter his v̄bis est instituta. Jesus accepit panem, gr̄as egit et fregit et dedit discip. suis et dixit, accipite, et manducate, hoc facite in meam commemorationem. Et ista verba, hoc est corpus meum, sunt impletientia, et quasi p̄ parenthesim interiecta.

2. // Verba Pauli. i. Cor. x. vitare nititur, quia ibi Apostolus Paulus non loquatur de communione, id est sumptione sacramenti, sed de cōmunione passionis Christi, que fiat eiusdem reme-

RISTIA

9.

moratione.

ix. Sic verba. i. Cor. xi. existimat locum habere in indigne commemorantibus.

Zwing. & Decolamp. duo vasa erroris pellen Ecce hætitia, Carlstadij sententiam amplexi sunt, fundat retico in se Zwinglius in illo Ioan. vi. Caro non prodest cōstātiā. quicquam. Tum ut claros euangelij textus elius zuuig. in dant, aiunt. Est sumi in actu signato, non exerci suo cano. to, vt sophiste in Cathégorijs dicunt. Didentes dix. corp. em absurdissimam esse Carlstadij torsionem, sic Christi cē euadere nituntur. Hoc est. i. scat, corpus meū, in eucha- vel hoc est corpus. i. figura corporis mei. ristia, s.m.

1 Repellant illa a Catholicis.

1 Christum nos semp habituz, fatetur veritas Decol. in Matth. ultimo. Ero vobiscum usq; ad consuma duob. ser. tione seculi. Ideo cum ait, me non semper habetis, accipiendum est secundum presentiam cor uenerit in pore humanae conuersationis, neque enim iam vngityr, lanatur, tergitur &c.

1 Profecto si caro non proderit catholicis, nec De prio. panis proderit hereticis. 1 Porro nec hereticus dicturus est carnem Christi non profuisse in De secud. cruce. 1 Adde quod non sequitur, non prodest, ergo non est in sacramento, nisi & hanc admittas illatione, ergo non est in celo. Et si accutus inspiciam, heretici sensum Christi non affequitur. Non loquitur Christus de carne sua, non enim ait, caro mea non prodest quicquam, hanc habebat Iudei, qui abierunt retro, existimantes carnem Christi visibiliter, sub specie carnis dentib; direptam dilaniari,

XXVIII. DE EVCHA.

De tertio. // Fatemur sursum esse dominum in celo, sed enim ad dexteram patris, in forma visibili et quantitatibus, qui tamen sub specie panis latet inuisibilis sacramentaliter

De Primo Que Carlstadius ex Saxonie relegatus, odio Lutheri, effudit, omnia sunt tam impia et obtusa ut responsionem non mereantur dicamus tamen // Forte Ludder haberet concedere, panem esse crucifixum, communicatiōem p̄ ideomatum, at quia catholici lōge absumus ab illa heresi, quod panis maneat in Eucharistia, ideo illatio Carlstadij non admittit. Et panem trāsubstantiari in sacramento afferuit Ambrosius, Augustinus, Gregorius Nyssenus, quibus additum Chrysostomum homilia sexagesima, ubi dicit deum sanctificare et transmutare panem.

De secundo // Non est verum quod assūmit Carlstat, nō enim inquit accipite panem, sed pane porrecto assit, accipite et commedite, hoc est corpus meum. Quid autem interest dicere, accipite corpus meum, et porrecta manu dicere. Accipite, hoc ē corpus meum.

De tertio // Memo dicit quod per sufflare, aut anhelare, seu murmurare, panis fiat melior, sed quando sacerdos secundum institutiōem Christi, dicit verba diuina, omnipotentia, quibus deus sua virtute assistit, et substantiam panis in corpus suū conuertit. Hanc autem potestatem a Christo accepit apostoli, eo dicente, hoc facite in meā cōmemorationem, Ideo Paulus ait. Ego accepi

U R I S T I A.

a domino quod et tradidi vobis, &c.

¶ Et si corpus Christi iam sit impassibile, neqz de quarto
sacerdos dicit illud esse tradendum, qd non it qd
Christus ultra non moritur, s renarrat Christu
talib dixisse in cena, quod est verum, tunc em(no
modo) corpus Christi tradendum erat, et san
guis fundendus.

¶ Quod Christus dicit de regno suo fidei, here De quinto.
ticus accipit de corpe Christi, preuidit salvator
futurum, ut Hussite dicerent Christum stare p
eis. Lutterani his aduersi, asserunt Christum p
eis esse, Carlstatini excludentes. Lutterani de
Christo se iactitat, Rebaptizatores soli Christu
sibi vendicat, ab his hereticis monuit nos dñs.

¶ Mana est Carlstadij iactatia, nam cū constat De sexta.
de re, frustra certat de nomine, nec deus creatu
ris nomina dedit, sed Adam, neqz sacramentū
est falsum signum, ut ille iudaicens nebulo eccles
iam irridet, q sit sekerment, nā ab apostolis ad
nos usque deuenisse sacramentoz appellationē
ex Dionysio liquet, qui libro de ecclesiastica hie
rarchia appellat eucharistiam sacratissimam sy
naxim, et iuxta inclytū pceptorem suum ait, eam
esse sacramentoz plummationem, sacrosancta et
augustissima illius dicit mysteria et diuina mune
ra, et in communi dicit sacramenta.

Quod ipse dicit, negamus, nam hoc est corp
meum, in medio connectit punctissime alijs ver
bis, et puerile est, accipere extrema ad cenam, et
media ppris autoritate excludere, pbet ipse hac

¶

XXVII DE EVCHA-

dissolutionem ex scriptura, nam nec stulto satis-
faceret, quod inquit punctum prefigi orationi et
a magna litera principiare.

Hoc, Hui hoc est theologū prestare, ex magnis
literis et pūctis certare, explodantur sophiste ex
theologia, et assumātur pūctiste cū illis magnis
literis capitalib⁹ Puerilia sunt q̄ garrit de tutto
naturalis consequentia verborum non pati, ni-
si quod demonstrauerit porrectum panē in ma-
nu, ideo significantius additum est hoc. Et expē
de que Luther hic dicit p̄tra Carlstat, expugnant
Lutterum in sua torsione istorum verborū. Tu
es Petrus et super hanc petram edificabo ecclē
siam meam.

De octavo

Lacerat Carlstat Paulum, nam cum solis in-
tendit allegorijs, litteram et spiritum una amittit,
certum est Paulum loqui de communione et
participatione eucharistie, nō passiois, porro cō-
municatio passionis est solum bonorum, p̄ticipa-
tio eucharistie est communis dignis et indignis,
bonis et malis.

De nono.

Similiter lacerat Paulum, nam Paulus loq̄
de manducantibus indigne, iste torquet ad com-
memorantes indigne, quim illa sint diversa, licet
vterq; peccat, sc̄ indigne cōmunicās et indigne
commemorans.

De quinto *

Zwingl. et Decolampad. hui⁹ errois cōsol-
p̄cipali. tes viderunt Carlstadij expositionē ad illa vbs,
hoc est corp⁹ mēli, eē violēta, durā et audacē, atq;
plurimū a yo aberratē, placuit tñ eis impietas,

R T S T : A,

Vnde expositionē cōmetū sunt nugacissimam, &
pl^r q^s sophisticaꝝ. Est accipitur p significat. Ita
addebet nouos euangelicos puram literam scri-
pture sequi, id est lacerare. Vnde etiā a Lutherō
& Bugēbagio irridentur. Et eorum impietate
sic funditus destruas.

i Primo insanit Hauschein dū ait, hoc ē corp^r Occolam.
meū.i.forma corporis mei, q̄a & sibi & catholicis cō-
tradicit, oīm em̄ sūia ibi ē forma panis, etiam si a
pad catholicos credat esse corp^r Chrī tñ sub for-
ma panisvisibili. Vide Aug. de sententijs Prosp.

ii Secundo dephendit iſcitia Zwingli & Decolamp. dū in locutione metaphorica existimat Zwingli.
EST valere significat. Vnde in hanc impieta-
tem ex ignorātia dialectice reverunt, vñ postea in
symbolica errant theologia, & vt videant non p-
gredi eoz doctrinam intueant illud tritū. Lup^r
est in fabula, an est hic exponant Bardī illi pro-
significat. Item in illis symbolis Joan. decimo
immittant suum significat. Mercenarii, cuius
non sunt oves proprie, videt lupum. Ego suū pa-
stor bonus, id est ego significo bonum pastorem
& cognosco oves meas. Stupidi insensati & in-
doctissimi heretici.

iii Tertio sophismata Decolampad. torquen-
tis sententias patrum, maxime Augustini facile
vitabimus, si aduertem^r encharistiā signū dici.

Primo rōe specierum sensibiliū panis & vini.

Secundo q̄a etiam corpus Christi verum est
signum corporis Christi mystici.

XXIX. DE EUCHA.

Tertio, quia eucharistia sumpta est signum gratie sumenti collate.

Et quarto, cum corpus Christi sit ibi non modo circumscriptione, sed suus modus essendi insit spiritualior, etiam signi aut formie nomine designat, licet nibilominus abhuc vere ibi sit corpus Christi.

Quarto quia tres euangeliste et Paulus nullam indicant metaphoram, sed idemtice enuntiant, hoc est corpus meum. Et toties repetuntur, neque alibi ex scriptura docebunt hic esse metaphoram, neque fide docemur hic esse metaphoram, quare in sensu proprio est accipiendum. Hoc est corpus meum. Delirat enim Zwinglius, est alicubi in sacris literis accipi pro significat. Sed omne delirium superat. Si alicubi est accipere per significat, ergo hic accipitur, sed deceptus fuit ex ignorantia logice. Cum enim Christus dicit se vitam esse non ponitur pro significat, nam obtusitas eius agnosceretur, ponendo in textu. Ego sum vita vera, id est significo vitam veram, hoc secundum Zwinglium, cum tamen Christus non significet vitam, sed significet per vitam.

Porro quinto clarissimo textui en angelico ac cedit consensus totius ecclesie catholice, et potentissima miracula in hoc venerabilissimo sacramento divinitus monstrata, pereant igitur heretico rum nugatio sophismata, delire ipietas, indoctissime torsiones, ac violente sacre scripture expositiones. Cum unus Lucas omnia eorum somnia excludat, cum narret Christum dixisse. Hic calix no-

R I S T I A.

num testamentum in sanguine meo. Amant enim heretici greca, in quibus non legitur est. Et tamen id est, calix noui testamenti domini, non certe in vino, sed in meo sanguine, non enim est testamentum sine sanguine. Vide Paulum ad Hebreos nono.

Attende quomodo hereticis moti sunt sicut ebrios, et omnis sapientia eorum denorata est. Deco- psal. 108.
lumpadius anno M. ccccc. xxxij. mense Jul. in dignabatur sanguinem Christi denegatam fidelibus in synagi et anno non dum euoluto ipse cum complicibus hereticis denegat fidelibus, et corpus et sanguinem Christi. Similiter Enningli. Carlstadins postquam tam incendiū de sacramēto sufflavit iam palinodiam cecinut, non proposuisse se ista ut credenda, neque ista fore asserta ex spū at sacris literis, sed certius indagāda ex proprio capite ab eo esse proposita. Vide quō stultus ut lumen Eccle. 27. na mutatur.

De baptismo puerorum

Caput xxix.

Hoc est pactū meū quod obseruabitis infra me Hene. 28.
Hec vos. etc. Infans viij diez circūdetur vobis. etc. Masculi cuius prout caro circūcisa non facerit, delebitur aī illa de populo suo, quia pactū meū irritū fecit. Non hoc videtur baptismus in ecclesia, quod circumcisio in synagoga. Sicut enim per circumcisōem pauli Iudeorum includuntur cum pacto diuino, sic et pauli christianoꝝ non sunt exclusi de pacto dei, quare pueri sunt baptisati, p̄t̄ re

baptizatores, et puer non baptizatus damna^t legem communem, contra Zwinglii, qui dum unam heresim rebaptisatorum vellet destruere, alias decem docet deteriores protra expressas scripturas.

I Mar. 10

Venite parvulos venire ad me, et ne prohibitis eis, talium est enim regnum dei tecum. et complexans eos et imponens manus super illos, benedicebat eos, malefaciunt ergo rebaptizatores,

Math. 18. Prohibe^ttes pueros per baptismum venire ad Christum,

I Cor. 10. Baptizate omnes getes, ergo etiam parvulos.

Vnon patres nostri deos sub nube fuerunt, et omnes baptisati sunt in mari et nube, Certum autem est, quod etiam parvuli fuerunt sub nube et ita figuraliter baptisati.

Hebre. 6. Baptismus non est reiterabilis sine sacrilegio, unde Paulus. Impossibile est eos qui semel

sunt illuminati, gustauerunt etiam donum celeste tecum, et prolapsi sunt, rursus renouari ad penitentiam. Non negat reiterationem penitentie ut Monatianus, sed renouationis. i. baptismi

VAccedit usus et authoritas totius ecclesie ab ipso apostolorum tempore, cui merito omnes filii deuoti debent parere.

Diony. ca Dionysius de ecclesiastica hierarchia, cum dicitisset pueros qui nec dum possent intelligere divina, scribaptismatis fieri participes subdit.

Istud cum proximis ducibus nostris (ita solet apellare apostolus) in mentem venisset, visum est admittere infantes hoc modo, ut naturales oblati parvuli parentes, pueri et rur ex fidelibus tradant preclaro divinorum rerum magistro, in hunc

P V E R C R V M.

presul spondentem puerū iuxta sanctam educatā vitam, reqrit ut ab renunciationem profiteat̄, fidē que fateatur. Ecce pueros baptisatos ab aposto lis sub sponsione patrinorum.

Cyprian.

Cyprianus et totum concilium Aſſricanū ad fidum, q̄ opinabat̄ pueros intra ſim et tertium di em constitutos, non debere baptisari. Respon det Cyprianus. Longe aliud in cōcilio nostro o mnibus viſum est. In hoc em quod tu putabas faciendum, nemo conſenſit, ſed univerſi iudica vimus nulli hominum nato misericordiam dei et gratiam denegandam.

Augusti.

Aug. sup Gene. li. r. ca. xxij. Conſuetudo ma tris ecclesie in baptiſandis paruulis nequaquam ſpernenda eſt, neq; ullo modo ſupfluia deputanda, nec omnino credenda, niſi apostolica eſſet tra ditio. Egit hanc cauſam duobus libris ad Marcellinum, ſub titulo, de peccatorum meritis et remiſſione, hos libros vidit Hiero. et laudauit.

Hiero. lib. 5. aduersus Pelagianos affirmat paruulos baptizari, ut eis peccata in baptisma te dimittantur. Hicrony.

Concilium Milenitanum contra Pelagianos hereticos canone. lxxvij. Item placuit, ut q̄cunq; paruulos recentes ab uteris matr̄ baptiſandos negat, aut d̄t in remiſſione qdē peccatorū eos baptizari, ſi nihil ex Adā trahere originalis peccati, qd̄ lauacro regeneratiōis expietur, vñ fie cōſeqns, ut in eis forma baptiſmatis in remiſſio nem peccatorū non vera, ſi falſa intelligat̄, ana-

M. iiiij

XXIX. IDE BAPTISMO

thema sit, hic a sacro concilio anathemate pertinetur Baldasar Hiebmair cum suis rebaptisatoribus, negantes baptismum parvulorum.

q. 11 Ipse Zwinglius qui negat peccatum originale in pueris. Ideo non deleatur in baptismo, vñ volens heresim de pueris nō baptizadis destruere, decem alias affert hereses, quaz tilla una est, pueros catholicorum ac non baptizatos saluari, adde August. ubi supra capite. 33. similiter Hieronymus.

Novell
century

iiij. 11 Tertio qdam nonellus hereticus Eberhardus Niedense Canonicus regularis, apostatus Hilberstaten. q concedit qdem peccatum originale, tamen ait incertum an puer baptizatus mōries saluet, qd nescimus an recipiat fidē, et sic si nō recipiat fidē remanet filius ire et damnatois. Ecce in qd capita scindunt heretici, contra apostolum. Non id ipsum dicentes omnes. Ratio id evincit in fidē defundata, habent enim peccatum originale aliena purificatione contractum, cur ergo pater misericordia dñs non instituisset eis remedium, ut et aliena voluntate cooptante sanarent. Qd antē peccatum contrahant pueri, liquet ex August. et

Psalm. 50 Hierony. ubi supra contra heresim Pelagianorum, et probatur. Ecce enim in iniqtatibus concessus sum, et in peccatis concepit me mater mea.

Ephe. 1. 1 Erasmus natura filii ire sicut et ceteri.

Rom. 5. Omnes enim peccauerunt et egent gloria dei.

P. om. 5. Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mōris, et ita in

P V E R O R V M .

omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt, hic apostolus dicit, in quo omnes peccauerunt, et Pelagiani et winglius audet dicere, parvulos non peccasse.

Et infra. Si unius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia dei, et donum in gratia unius hominis Iesu Christi in plures habundauit. Roma. 5:6 Et infra. Si in unius delicto mors regnauit per unum, multo magis abundantiam gratie et donacionis et iusticie accipientes invita regnabunt (etiam parvuli in Christo regenerati) per unum Iesum Christum.

Et infra. Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi et ceteri.

E Gratias ago deo meo, quod neminem vestrum baptizauit nisi Crispum et Caium ne quis dicat quod in nomine meo baptisati sitis. Baptizauit autem et Stephane dominum. Si totam dominum baptizauit, ergo et parvulos huius domus.

Sic in adam omnes moriuntur (etiam parvuli) ita et in Christo omnes vivificabuntur, etiam parvuli. I.cor. 15:45

Contra rebaptisatoes, pro baptismō puerorum Decolampadius.

i. Rebaptisatoes contemnunt usum Christiane communitalis.

ii. Inductio est illa sententia sectarum scismatum et seditionum.

iii. Quis ita docuit hactenus, aut quis consuetudinem hanc obseruavit?

XXIX DE BAPTISMO

iiiij. Quando tamen inceptum est in ecclesia pueros baptisari, si aliquando non baptisabant.

v. Si pueri non sint baptizandi, hoc probene prohibitum ex scripturis.

vi. A tempore apostolorum baptismus non fuit prohibitus pueris.

vij. Vultis tot centena milia baptisatorum infantium non acceptare pro christianis fratribus?

Zwinglius inuenitur in eos, quod non obtinebunt victoriam, quia etiam ante mille annos hoc attentantes succubuerunt.

Indignatur eorum nouitati. Si eo res pugna esset, inquit, q[uod] quodlibet caput obliquum (quam primum aliquid novi et rari in phantasiam veniret) mor sectam adherentem excitaret, tot futurae essent secte et scismata, ut Christus in multa pertiretur. Et infra, quodlibet caput melancholicum, Saturnum, et singulare nitidum propriam sectam erigeret. Licet baptismus puerorum non sit clarus ex scripturis sacris, sicut et alia multa, tamen quia non sunt contra deum, sed cum deo ideo suscipienda

Antithe
sis.

Hoc recensimus, ut intelligant Catholicci, quomodo heretici nequeunt se defendere contra hereticos, nisi armis ecclesie. Nam quod Cyprianum, Augustinum, et concilium Milevitanum inducunt, quando Catholicci id facerent, clamarent, patres patres Ponamus rem ante oculos.

i. Et Lutter et Decolampadius regunt usum Ecclesie in baptismo, missa et omnibus.

j. Et heresis Lutteri multas iactulit sectas,

XXIXI DE BAPTIMO

et seditiones tam cruentas, quales non sensit ante Germania. Onde plus quam centena milia hominum perire.

ij. Quis ita docuit, ut lingua Germanica baptisaretis?, ut sacerdos Zwinglius uxorem duceret? et Decolampadius pp[ro] votum ordinem regeret apostata?

iiij. Si aliquando non fuit Quadragesima in Ecclesia, quando ergo incepit?, aut si olim non erat confessio Ecclesiastica (quam auricularem vocant) quando incepit?

v. Probant heretici. Non exorcisandum puerum, non habendos patrinos. Matrimonium non esse sacramentum, confessionem non facieū faciendam sacerdoti et mille huius modi, que prohibent, probent inquam prohibita in scripturis.

vi. At tempore apostolorum non fuit prohibitus celibatus, benedictio cereorum. &c.

vij. Vultis tot cetera milia profiteri, i missa offerentium, eucaristiā adoratiū, vota religiōis suātū nō acceptarē p[ro] catholicā agustiss. erit via ad chrm

viii. Nec tu obtinebis victoriā p[re]a imagines sc̄tōꝝ, p[re]a eoz filiās, cōtra p[re]m originale, quia Feliciani, Meluidia, Pelagia. an m. annos hoc

attentantes succubuerunt.

IX. Indignat̄ oēs catholicis p[ro] tot heresiz nouitate q[ui] qlibz p[ro] suo capite mutat et cōfudit missā baptissimū communionem, et omnia officia

x. Dolēt cathol. p[ro]mitti hereticis, tot sectaz nouitates, sunt Lutterani Larstatini, Zwingiani Decolampadij, Rebaptizatores, Capbaraite,

XXIX. DE BAPTISMO.

Cur ergo Luther, Pillicanus Carlstat, et tu ipse, nihil admittebatis, nisi quod claris script. sac. probaretur. Existimantes validum esse argumentum in theologia. A non legit ergo non est, cur iam traditiones hominum capessitis, que vertigo cerebrum vestrum dementauit. Obi est; vngli argumentum cornutum tui fratris Baldasaris fridbergers. Supra. tit. xv.

Obijciunt Heretici.

Mar. ult. Euntes in mundum uniuersum, predicate euangelium omni creature, qui crediderit et baptizatus fuerit saluus erit.

Math. ult Euntes docete omnes gentes, baptisantes eos in nomine patris et filij et spiritus sancti, docentes eos suare omnia quecunque mandaui vobis.

Actuū 8. Eunuchus nunciabat ne prius euangelium ante quam baptizaretur, sicut Cornelio.

Cur dumtaxat ter baptisabant in anno antiquus, si pueri nati mox baptisandi sunt?

Nicolaus papa incepit baptizare pueros, sed scriptura baptismum pueroꝝ ignorat.

Respondent Catholici.

Christus loquitur de adultis, tam apud Marcum quam Mattheum:

Motent tamen Lutherani ex verbis Christi, non sufficere, credere et baptizari, sed oportet learnedre omnia que mandauit Christus.

* Docentur etiam et credant parvuli in ecclesia salvatoris per alios, sicut ex alijs que in baptismō remittuntur peccata traxerunt. Idem

P V E R O R V M

Mater ecclesia, os maternum pueris prebet, ut
sacris mysterijs imbuantur, quia nondum pos-
sunt corde proprio credere ad iustitiam, nec ore p-
riu confiteri ad salutem. Si autem propterea
recte fideles vocant, qm fidem per verbagessan-
tium quodammodo profitentur, cur etiam non
penitentes habeant cum per eorum verba ge-
stantiū, diabolos & huic seculo abrenunciare mon-
strentur. Hec ille. Quis assignatur ratio, quia
regeneratio spiritualis, est quodammodo simi-
lis nativitati carnali, quantū ad hoc, qd sicut pue-
ri in maternis vteris constituti, non per seipso
nutrimentum accipiunt, sed ex nutrimento ma-
tris sustentantur. Ita etiam pueri nondum ha-
bentes usum rōnis, quasi in utero matris ecclae-
sie constituti, non per seipso s; per ortum ecclae-
sie salutem suscipiunt. Et ita fides aliena / puta
ecclie parentum & patrinorū offerentum puer-
los ad baptismum sufficit eis ad salutem, sicut fi-
des offerentum paraliticum, qm fidem vi-
dens Jesus, ait illi. Confide, ego mittuntur tibi
peccata tua. Ita fides centurionis obtinuit Matth. 8.
puero suo salutem. Et fides mulieris chananee Matth. 15.
imperavit filie sue a demonio possesse liberatio-
nem, &c.]

¶ Eunuchus fuit adultus & sibi Cornel.

¶ Illud fuit pro adultis nō pro pueris, & bis
tantum fiebat solemnis baptismus adultorum
in Pascha & Penthecoste. Non ter ut Deco-
lampadius somniat. Velut ex Spiritu, Leone,

XXIX. DE BAPTISMO

Gelasio & Gerundinensis concilio liquet.

Mon esse Nicolai pape inuentum, ex Hieronymo, Augustino & Lypano liquet, qui. cccc.
aut. Dc. annis Nicolau pcesserunt. Nulla vi
discripta rebaptisatorum, audio esse pleriqz ho
mines indoctos, temerarios, & qui latinam lin
guam non calleant, uno dēpto Baldasare Hise
bmair fridbergerio, qui narratur esse autor hu
iis perdite secte, is d.i.m communionem sedis
apostolice haberet, doctoratus honore fun
gebatur. Det ei deus ut possit lu
men cernere verum.

I finis.

Curritus dñs vñ d. ca. Non ego vos
traham sed
lito. l. ad fine
de assmu
 rponde
dico am. vñm) engere : - cap 30

¶ De Libero arbitrio.

Caput .xxx.

Eretici hic resuscitarunt olim extin-
ctam heresim Manichei, primo q-
dem negarunt lib. arb. se habere a-
ctiue ad bonum opus, quia illud to
rum ^{heretica} infaa
ter insanus factus negavit omnino liberum ar-
bitrium, quia omnia de necessitate absoluta eue-
niunt, quod olim stupidi Stoici, Empedocles,
Crito laus, Diodorus, et alij errantes dixerint.

¶ Dixit dominus ad Iacob. Nonne si bene ege-
ris, recipies, sin autem male, statim in forib[us] pec-
catum tuum erit, si sub te erit appetitus eius,
et tu dominaberis illius, hic deus facit liberū ar-
bitrium dominum. Litter in ignominiam crea-
toris facit illud seruum.

¶ Mandatum quod ego precipio tibi, non est Deut. 30.
Iupra te, sed iuxta te est sermo valde in corde tuo
ut facias illum. Consyders quod hodie propon-
suerim in conspectu tuo vitam et bonum, et econ-
trario mortem et malum, infra, testes inuoco ho-
die celum et terram, quod proposuerim robis vi-
tam et bonum, benedictionem et maledictionem,
elige ergo vitam, et tu viuas et semen tuum.
Electio pertinet ad liberum arbitrium, concor-
dat sapiens.

DE LIBERO ARBITRIO.

Esd. si. 13. Deus ab initio constituit hominem, et reliquit illum in manu consilii sui, adiecit mandata et precepta. Si volueris mandata perseverare per nobis te, apposuit tibi aquam et ignem, ad quodcumque volueris porrige manum tuam. Ante hominem vita et mors, bonus et malum, quod placuerit ei, debitur ei, nihil expressius dici poterat pro liberio arbitrio.

Hiere. 5. Et eligent magis mortem, quam vitam, oes quae residenzi fuerint de hac cognatione pessima.

Iob. 5. Saluabitur innocens, saluabitur autem in misericordia manuum suarum.

Iosu. utli. Optio data est Iudeis an deum sequi velint.

2. Re. 24. Optio data David eligendi plagam ex tribus.

Nume. 30 Optio data est viro in voto uxoris. Modo optio non est sine libero arbitrio.

Eccl. 31. Qui potuit transgredi et non est transgressor facere mala et non fecit.

Esaï. 56. Fecistis mala, quoniam potuistis.

psalm. 50 Voluntarie sacrificabo tibi.

Sapien. 16 Substantia tua dulcedinem tuam quam in filios habes ostendebat, et deseruiens vivencias voluntati, ad quodquisque volebat convertebatur.

Matth. 25 Ait serinus. Domine quinque talenta tradidisti mihi, ecce alii quinque lucratur sum, lucra actine, alioquin diceret se decem talenta accipisse. Concordat Paulus.

I. Eor. 15. Abundatius omnibus laborani, non ego, sed gratia dei mecum, simul ergo operatur liberum

Mars. 16 Secundum vero propositum Dicit quod vult post me vere abneget et dico opulentum dicit ac vult ut ostendar liberum arbitrium et no roactam virtutem

ARBITRIO

arbitrium et gratia, ut ait Hieronym. et Bernar.
dicit Apostolum suisse socium operationis.

Audiantur prophete. Anima mea in manib⁹
meis semper. Paratum cor meum deus, paratu⁹ *psal. 118.*
cor meum. Si volueritis et audieritis me, bona *psal. 107.*
terre comedetis, quod si nolueritis, et me adira *Esa. 1.*
cundiam prouocaueritis, gladi⁹ devorabit vos

Redite preuaricatores ad cor *Esa. 46.*

Ecce locuta es et fecisti mala, et potuisti. *Hiere. 3.*

Proiecile a vobis omnes iniuriantes vestras *Ezech. II.*
in quib⁹ preuaricati estis, et facite vobis cor no-
num, et spiritum novum, et quare moriemini do-
mus Israel, quia nolo mortem morientis, dicit
dominus deus. Reuertimini et viuite. Et antea
dixerat. Si impius egerit penitentiam ab omni-
bus peccatis suis. et in iustitia sua quam opat⁹
est, viuet. Optatur ergo non solū recipit iustitiam.

Conuertemini ad me et ego conuertar ad vos, *Zach. II.*
ait dominus exercituum.

Hierusalem quoties volui congregare filios
tuos, quemadmodum gallina cōgregat pullos
suos sub alas, et noluiti. Deo volente homo nō
vult per liberum arbitrium. *Matth. 23.*

Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. *Lū Matth. 19*
multis similibus.

Spiritus prophetarum prophetis subiectus *I. Cor. 14.*
est.

Qui statuit in corde suo firmus, non habens
necessitatem, potestatem autem habens sue vo-
lantatis. *I. Cor. 7.*

Insanus Lutter imponit ne-

M

XXX. DE LIBERO

cessitatem, Paulus negat, cui credemus.

Rcm. 7

Unusquisq; prout destinauit in corde suo, nō ex tristitia aut necessitate.

I. Ioan. 3

Omnis qui habet spem hanc in ipso (deo) sanctificat se, sicut ille sanctus est, ecce lib. ar. 7 eius actuitatem, et August. ibi videte, quomodo nō abstulit lib. ar. infra, quia agis aliquid voluntate, id est tibi aliquid tributum est, ut dicas sicut psal. Ad iutor meus es, aliquid agis, nam si nihil agis, quod ille adiuvat?

Simile dicit s. Petrus. Animas vestras castificantes in obedientia charitatis, in fraternitate amore, simplici ex corde innicez diligite. Si ergo debemus nos sanctificare, animas nostras castificare, id non fiet sine libero arb. neq; sine actione liberi arbitrij.

i. Ioan. 3

Et in conspectu eius suadebimus corda nostra, quomodo aut suaderet sine libero arbitrio aut que utilitas suasionis, si omnia necessario evenint, ut insanit Luther?

Ad Philemonem.

Sine consilio tuo nihil volui facere, uti ne velet ex necessitate bonum tuum esset, ex voluntariis. Luther bruto, omnia de necessitate fiunt.

Porro si libero caremus arbitrio, et oia absoluta necessitate eveniunt, nihil relinquit preibus, consiliis, regiminibus publ. deliberationib; nulla debentur pmis statibus, nulle pene ritibus, perirent leges, iura, statuta, precepta, lessant admonitiones, persuasions, illices, et c. nam hec omnia

A R B I T R I O.

libertatem exigunt, necessitate autem cassant. Et illa summa hoc esset omnia flagitia, et scelera, impietates ac blasphemias in deum referre. Nam quae imputabit Iude proditionem, quam inevitabiliter necessitate commisit, et c.

Contra dicit dominus.

Arguet te malitia tua, et auersio tua increpat Hierem. 2
bit te.

Perditio tua Israel, tantummodo in me au- Osce. 13.
xilium tuum.

Omnis scriptura diuinatus inspirata, utilis est ad docend, ad arguend, ad corripiendum, ad erudiendum in iusticia, ut perfectus sit homo dei ad omne opus boni instructus. Si oia necessario sunt quod perdest docere, arguere, corrige, erudire. Si li. ar. nihil facit, quod perdest hominē esse instru ctum ad opus bonū. Unde Luther ex homini bus vult facere truncos et stipites.

Qui agunt oia cum consilio, regunt prudētis.

Hierony. affirmat sibi hoc studium fuisse, ut omnipotentiam dei simul cum lib. ar. astrueret, simile est Amb. de vocatione gentili li. i. ca. 3.

August. in pluribus locis, maxime tamen lib. 3. hiponosticon. ubi inter alia inquit. Liber arbitrii inesse hominibus certa fide credimus, et per dicamus indubitanter. Sic Origenes, Chrysosto. Basilius, Theophilactus (ctni ob id iniquior est Decolampadius) omnes astruxerunt libe rum arbitrium.

Gregorius Nassen satum invenitabile Stoycor

XXX DE LIBERO
rum destruit, et libertum arbitrium actuum eius
dentissime commonstrat.

Cyprianus ad Cornelium lib i. epist. 3. Christus
dixit ad apostolos. Numquid et vos vultis abire? Ego
vans scilicet legem qua homo libertati sue relictus
et in arbitrio proprio constitutus, sibi metipi
vel mortem appetit, vel salutem.

Bernardus est totus in hac sententia, in pec
cuali libro de arbitrio et gratia.

Obijciunt heretici.

Ioan. 3	i. Baptista dixit. Non potest homo accipere quic
quam, nisi fuerit ei datum de celo
Iacob. 1	ii. Omne datum et donum perfectum, descendens
est a patre luminum.
2. Cor. 3	iii. Omnis sufficientia nostra ex deo est.
1. Cor. 4.	iv. Quid habes, quod non acceperisti, si autem ac
cepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?
Roma. 9	v. Miserebor cui misertus sum, et misericordiam
prestabo cui miserebor, igitur non volentis,
neque currentis, sed miserentis est dei. Ergo cui
vult miseretur, et quem vult iudicat,
Esa. 63	vi. Quare errare nos fecisti domine de vijs tuis,
indurasti cor nostrum, ne timeremus te.
Esa. 45	vii. Numquid dicet latum figulo suo, quid fa
cis? et opus tuum absque manus est.
Hiere. 18.	Roma. 9. Non est hominis via eius, nec viri ut ambulet
et dirigat gressus suos.
Roma. 11.	viii. Si reliquie sunt electioem gratiae dei salutis
facte sunt, si autem gratia, iam non ex operibus, alioquin
gratia iam non est gratia.

ARBITRIO.

ix. *Lum autem tradent vos, nolite cogitare, Math. 10.
quomodo aut quid loquamini, dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.*

x. *Nonne duo passeret asse veneunt, et unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro. Ibidem.
xi. Nemo venit ad me, nisi patet qui misit me, Ioan. 6
traxerit eum.*

xii. *Ecclesia orat. Deus cuius est totum quod est optimum.*

xiii. *August. ad Feliciannum, dum deus remunerat merita nostra, coronat dona sua.*

xiv. *Bernardus. Liberum arbitrium est tantum capax salutis.*

xv. *Porro extollere hoc modo lib. arb. quasi aliquid possimus ex viribus nostris, est heres Pelagiani, nam lib. arb. ante gram nibil potest nisi peccare, ideo scolastici ponentes meritum congrui sunt noui Pelagiani.*

Respondent Catholici.

Satemur ante omnia deum esse primam causam omnium rerum, et nihil sine ipso fieri posse, unde ad omnem effectum naturalem influit generaliter, sed ad operationes bonas rationalis creature concurrit etiam speciali influxu.

* *Deus igitur est prima causa mouens et naturales causas et voluntarias. Et sicut causae naturalibus, mouendo eas non auferit, quoniam actus eas sint naturales. Ita mouendo causas voluntarias non auferit quoniam actiones eas sint voluntarie, sed potius hoc in eis facit, operatur enim in unoquoque*

XXX DE LIBERO

que secundum eius proprietatem, cuncta disponens suauiter. Dein fatentur, li. ar. ex se solo non posse in bonum, et nihil esse, sed gratia dei facit ut aliquid possit, ideo nullus homo ex se cogitat ali quid boni, sed ex gratia dei speciali. Tertio dicunt hoc non solum intelligi de gratia, que est charitas et gratum facit deo, sed etiam de motione gratuita preua, qua deus inspirat, pulsat et vocat hominem ad bonum.

Ideo diligenter est attendendum, quid solius dei, quid dei et lib. ar. simul. Quod significantissime Augu. aut quis alius eruditus author in li. de ecclesiasticis dogmatibus expressit, dicens: Initium salutis nostre deo misericordia habemus (Ecce primo gradus solius dei) ut acquiescamus salutari inspirationi, nostre potestatis est (en secundum gradum, qui est li. arbi. et ibi meritum congrui) ut adipiscamur quod acquiescendo inspirationi cupimus, divini munera est (ecce gradus tertium gratie gratum facientis) ut non labamur in adepto salutis munere, nostre potestatis est, et divini pariter adiutorij. Quartus iste gradus per seuerantie pendet ex gratia dei, et libero arbitrio simul.

De primo

Fatemur bonum non nisi deo datore accipi, sed aliusqua dat agente li. arbi. aliquas sine illius actione.

De secun.

Ita fatemur merita nostra esse dona dei et data a deo, preueniente, cooperante, et subsequente sed non negatur per hoc liberum arbitrium con-

ARBITRIO

currere actus ad merita.

De Tertio, Quarto & Quinto similiter dicatur De. 5.4.5.
nam deus ex misericordia preuenit li. ar. monen-
do & misericorditer cooperatur adiuuando.

Populus peccans nō facit deūm anthonem
peccati & erroris. Itaque intelligatur, fecisti, id
est permisisti, sic indurasti, id est, indurari permi-
sisti. Juxta communem theoricam, sed per hoc
non evanescat actiuitas li. ar.

De sexto,

Fatemur nullum hominem debere rebellare, De frptio
aut superbire contra opificem, sicut nec instru-
mentum contra artificem, omnis enim creatura
est instrumentum diuine potestate, sed per hoc nō
ausfertur li. arbi.

* Ad aliam Hiere. authoritatem dicendū qđ
in opere hoīs est duo inuenire, s. electōem operū
& hoc semp in hoīs potestate consistit, & opū era
quitionē, & hoc non semp in homini's est, sed di-
uina prouidentia gubernāte, p̄positum hoīs qñ-
que ad finē p̄ducitur, quādoqz nō. Dicitur igit̄
nō esse in homine via eius quantum ad exequanti-
ones electionum in quibus impediri potest mul-
tipliciter, velit nolit. Electiones autem ipē sunt
in nobis, supposito tamen diuino auxilio. Et iō
non dicitur esse liber suarum actionum, sed liber
sue actionis, que est indicium de agendis et hoc
ipsum nomen liberi arbitrii demonstrat. Sonat
enim liberum de agendo vel non agendo inde-
cūm.

XXX. DE LIBERO

d.octauo Galuantur boni ex gratia, non operibus, itel ligas exclusa gratia, quia opera nihil sunt sine gratia. Non enim sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam, que reuelabitur in nobis, ait Paulus.

Romn. 8, de nono. Aufert anxiā sollicitudinem pre cogitandi. Et secus est de scientia apostolorum, quia illa erat infusa, et liberum arbitrium habebat se passim, secus de operibus liberi arbitrij, que simul cum gratia operantur.

d.décio. Lecutit Melanchton, qui hoc dictum lacerrat contra liberum arbitrium, cum omnis homo videat Christum velle, omnia esse subiecta prouidentie dei.

De xi. Asserimus tractum patris per gratiam preuenientem et cooperantem, sed acquiescere tractioni, et non indurare corda nostra, si vocem eius audierimus, hoc est liberum arbitrium.

De xii. Admittimus totum esse a deo, non solum in optimis, sed etiam in omnibus creaturis, sed pro hoc cause naturales non excluduntur, ita nec in moribus liberi arbitrij. Alias rotunde diri, meritum est totum a deo, sed non totaliter, hoc clare intelligit bonus phisicus.

de xiii. Merita nostra sunt dona dei, immo omnia bona, que accepimus temporalia sunt dona dei, sicut Job ait, sed per hoc non excluditur actiuitas liberi arbitrij, sic nec gignitio bouis, aut ex fructificatio agri, &c.

de xliii. Li. arb. est tantum capax salutis. i. grē ibi enim

babet se pure passiue, id q̄ dictū est de gratia, hereticus Carlstadius torquet ad opa meritoria.

Nō sunt Pelagiani ecclesiastici patres neq; scolastici, non enī negat peccatum originale, nō dicūt hominē ex puris naturalibus saluari, sed cōstanter affirmāt grāz necessariā, imo oport̄z gratiaā puenire operationē liberi arbitrij. Et recte asseritur meritum congrui, sicut de Cornelio cē turiōe liquet, cuius eleemosynas deus resperit et Actu. 10. gratiam contulit spūs sancti. Non ergo sumus noui Pelagiani, sed hereticus est antiquus, stupidus, stoicus: Manichei posthumus, Luther⁹ cum Carlstadio, Urbano et Pillicano.

* Scito ex prescientia dei non posse concludi, omnia ex necessitate evenire, (id quod putat nō nulli indocti) et ita actus nostros eē necessarios, necessitate absoluta, que dicitur necessitas Consequentis, sed bene necessitate conditionata, que dicitur necessitas Consequentie, cum qua stat libertas arbitrij in humanis, sicut etiam rerum cōtingentia in contingentibus.]

Vide que scripsimus in Carlstadium, et in opere peculiari de libero arbitrio. Vide Locleum, Alphontium, a villa sancta.

De Q:atione et horis

Canonicas. Caput xxri.

Quia Lutherus docuit, omnia fieri
absoluta necessitate, abstulit liberū

¶ v

XXXI. / DE ORATIONE ET

arbitrium, plures eius sequaces cōtra expressas scripturas negant orandam esse, quia Christus pro nobis sufficienter orauerit.

Luc. II.

Mat. 6.

Matt. 14.

Marci. 6.

Luce. 5.

Luce. 6.

Luc. 9.

Luce. 22.

Math. 26.

Marc. 14.

Math. 24.

Marci. 15.

Math. 5.

Luce. 18.

Ibidē.

Math. 26.

Discipuli dixerunt ad Christum, domine doce nos orare, et ait illis, cum oratis dicite. Pater noster ec.

Et dimissa turba Jesus ascendit in montem solus orare. Ipse autem secedebat in deserto et orabat.

Factum est autem illis diebus, exiit in monte orare, et erat pernoctans in oratione dei.

Et ascendit in montem ut oraret, et factum est dum oraret, spes vultus eius altera.

Positis genibus orabat dicens, pater si vis transfer calicem istuz a me. Et factus in agonia

proliriis orabat.

Prate autem ut non fiat fuga vestra hyeme vel sabbato.

Videte vigilate et orate, nescitis enim quando tempus sit.

Prate pro persecutibus et calumniatis vos.

Oportet semper orare, et non deficere.

Deus no faciet vindictam electorum clamantium ad se die ac nocte

Prate ne intretis in temptationem.

Et cum orassent, motus est locus in quo erat congregati;

HORIS CANONICIS.

- // Et orantes dixerunt. Domine qui nosti cor
da bominum, &c. Actuū. 1.
- // Hic omnes erant perseverantes vnanimiter
in oratione, cum mulieribus & Maria matre Je
su & fratribus eius. Ibidem.
- // Tunc ieunantes & orantes, imponetisq; eis
manus, dimiserunt illos. Actuū. 13.
- // Et cum p̄stituissent illis p̄ singulās ecclesias p̄
sbbyteros, & orassent cum ieunctionibus, cōmen
dauerunt eos domino. Actuū. 14.
- // Quid ergo apostoli aude petierūt scire, Chri
stus docuit & imperauit, ac factō impleuit. Di
scipuli quoq; & Christiani p̄mitiue ecclesie sedu
lo fecerunt, nullo paci est a Christiano inter
mittendam.
- // Hoc autem genus (demonioꝝ) non ejicitur,
nisi per orationem & ieunium. Math. 17.
- // Quaecunq; petieritis in oratione credentes,
accipietis; Mar. 9.
Math. 21.
- // Orationes tue & eleemosine tue ascenderunt
in memoriam in conspectu dei. Actu. 10.
- // Et Petrus quidem seruabatur in carcere, o
ratio autem fiebat sine intermissione ab ecclesia
ad denū pro eo. Actuū. 12. Ab ecclā
- // Obsecro ergo nos fratres per dominum no
strum Iesum Christum, & per charitatem san
cti spiritus, ut adiuetis in orationibus vestris
pro me ad deum Roma. 15.
- // Quoniam & adhuc eripiet (de periculis) 2. Cor. 1.

**XXXI. DE ORATIONE ET
adiuuantibus vobis, in oratione pro nobis.**

Philip. 4. Nihil solliciti sitis, sed in omni oratione et obsecratione cum gratiarum actione, petitiones vestre innescant apud deum.

I. Thess. 1. Gratias agimus deo semper pro omnibus vobis, memoriam vestri facientes in orationib⁹ nostris sine intermissione,

Coloſſ. 4. Orationi instate vigilantes in ea in gratiarum actione, orantes simul et pro nobis, ut deus aperiatur nobis hostium s̄monis ad loquendum mysticum Christi. Hinc inuocatur Maria in pacvio sermonis.

Actuū. 6. Nos vero orationi et ministerio Christi instantes erimus. Nota orationem preponit predicationi.

4. Rē. 20. Dicit Isaia ad Ezechiam, precipere domini tue, morieris et non vivies, qui orauit dicens. Obsistro domine, memento queso, quomodo ambulauerim coram te in veritate et corde perfecto, et quod placitum est coram te fecerim, infra. Hec dicit dominus deus David patris tui, audiui orationem tuam, &c.

2. Par. 20. Josaphat ait. Cum ignoremus quid agere debamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te.

2. Cor. 13. Oramus deum, ut nihil mali faciat.

2. Thess. 3. Orate pro nobis, ut sermo dei currat, et clariſcetur.

I. Timo. 2. Obsistro p̄mum omnium fieri obsecratiōes, postulationes, gratiarum actiones p̄ omnibus ba-

HORIS CANONICIS.

minibus, pro regibus, et omnibus qui in sublimitate constituti sunt, ut quietam et tranquillam vietam agamus in omni pietate.

Hic mos a s. Paulo usque in hunc diem seruat in ecclesia, ut in fine sermonis oretur pro statibus ecclesiasticis et secularibus pro pace, pro viuis et mortuis, &c.

Volo viros orare in omni loco, levantes manus sine ira et disceptatione. I. Timo. 2.

Ex vet. ergo et no. test. liquet quantum et necessarium sit orare, pro omni bono, contra omne malum. Paucos hos locos ex mille delegimus, rite de Psalmis.

Qui repugnant orationi wicklefite et Lutte-
rani, assimilantur gigantibus contra deum pu-
gnantibus.

Non exorauerunt pro peccatis suis antiqui Ecle. 16.
Gigantes, qui destructi sunt confidentes virtu-
ti sue. Cf. axioma.

CHoras canonicas ab ecclesiasticis
obseruandas ostenditur.

Septies in die laudem dixi tibi, super indicia Psal. II°:
iustitie tue.

Daniel ingressus est domum suam, et fenestris Daniel. 6.
apertis in cenaculo suo contra Hierusalem, tribus temporibus indie flectebat genua sua et ad
orabat.

Ecce stata orandi tempora.

Petrus et Joannes ascendebant in templum Actuū. 3.
ad horam orationis nonam.

XXXI. DE ORATIONE ET

Actu. 10. Ascendit Petrus in superiora, ut oraret circa horam sextam.

Ecce apostoli obsuarunt solitas orationis horas, apud Judeos, et hos secuta ecclesia.

Actu. 15. Moyses a tempibus antiquis habet in singulis civitatibus, quod eum predicent in synagogis, ubi per omne sabbatum legitur, inquit s. Jacobus, et bodie faciunt Judei.

Ignominiosum foret ecclesie tacere canente R. Moses, synagoga.

Tria capitula leguntur a Judeis omni die. Exodi. xiiij. in tribus partibus, et Deuter. ix. Rabbi Moyses.

Erubescat Christianus qui non laudat deum.

Ecclesi. 3. Omnia tempus habent, et suis spatiis transiunt vniuersa sub sole, Et cum omnia in nobis honeste et sum ordinem fieri debere precipit apostolus, cur laudes diuine non haberent suum tempus?

Iofu. 6 In huius figura Hiericho corruit, quoniam sacerdotes septem buccinis circuerunt clangendo septies, Sic buccinis horas Canonicas, corruuit machine diaboli.

Nota, cantica ecclesie desumpta esse ex Bibliis, non tamen secundum translationem Hieronymi, qua iam vtimur, sed Septuaginta, ut liquet in introitu. Letare Hierusalem, quod confer cum c. lxxvi. Isa. Ibi letamini Hierusalem.

Sequitur ista cantica fuisse in missa, anno Hieronymum.

HORIS CANONICIS.

tonymum.

Cyprianus testatur, de expōne orationis dominice, horas canonicas, etiā in veteri testamento obseruatas ex Daniele, sed nobis Christianis p̄ter horas antiquitus obſeruatas orandi, nunc et spacia et sacramenta creuerunt. Cyprian.

Sub lege erat hora tercia, sexta et nona, ecclesia addidit matutinas, primā, vesperas et cōpletorum, ut sic iusticia nostra plus abūdaret, quā scribarum et phariseorum. Math. 5

Mysteria horarum vide ibidem.

Julianus Imperator apostata, transtulit ritum psallendi et horas canonicas ad paganos, Cassiodor. ut honestas ecclesie non esset admirationi gentibus, testis Cassiodorus in hystoria tripartita.

Hieronymus de virginitate seruāda ad De metriadem. Preter Psalmorum et orationis ordinem, quod tibi hora tercia, sexta, nona, ad vesperam, media nocte et mane semper est exercēdum, statue, quot horis sanctam scripturam ediscere debebas. Hierony.

Idem in Epitaphio Paule de ordine monachorum inquit. Mane, hora tercia, sexta, nona, vespera, noctis medio, per ordinem Psalterii catabat. Hierony.

Basilius de institutione vite religiosorum ca. ij. Illo Basilius re a scitis viris p̄cibus ad deū ac laudib' dicante, se Psalm. 118. quide sunt, ait eī magnus David. Media nocte surgebā ad cōfiteđū nōi tuo, sup iudicia iusticie Psalm. 54 tue. Rursus ait Despere et mane, et meridie.

Chrysost. homilia lyj;. Matutinas orōes Chrysost.

XXXI. DE ORATIONE ET
compleuerunt, infra. Tertiam, sextam, nonam, et
vespertinas orationes celebrant.

Conciliū. Agathense concilium, presbyter mane matutinali officio expleto, pensum fuitutis sue, videlicet primam, tertiam, sextam, nonam, vesperam, et persoluat.

August. ad inquisitiones Januarij. Sine dubitatione faciendum est maxime id quod de scripturis defendi potest, sicut de hymnis et psalmis canendis et ipsius domini et apostolorum habemus exempla.

Hoc autem non sit nisi in horis Canonicas.

De matutinis horis.

- Psal. 118.** Media nocte surgebam ad confitendum tibi.
Ibidem. Memor fui nocte nominis tui domine.
Psal. 133. In noctibus exrollite manus vestras in sancta, et benedicite domino.
Psalm. 6. Lauabo per singulas noctes lectum meum.
Psal. 91. Bonum est confiteri domino, et psallere nomini tuo altissime, ad annunciatum mane misericordiam tuam, et veritatem tuam per noctem.
Exo. 12. Factum est in noctis medio, percussit dominus omne primogenitum in terra Aegypti.
Math. 25. Media nocte clamor factus est, ecce sponsus venit.
Hierony. Ecce media nocte deus laudandus est, hec sunt vigilie Christianorum et monachorum, ait Hierony. Sic enim cladi Aegyptiorum non miscerimus, sed sponso venienti leti occurremus.

HORIS CANONICIS.

Preueni in maturitate et clamaui.

Psal. 811.

Christus dum media nocte orat in monte o^r Math. 26.
lineti, a Iuda proditur, a Judeis capitur.

Media autem nocte Paulus et Silas adorant^{ur} Ioan. 18
tes laudabant deum, infra. Subito terremotus Actuū. 16
factus est magnus

Si ergo David prophete, Christus, apostoli,
media nocte orauerunt ad dominum cur Lutte-
rani pigri et sternutantes heretici, irrident religi-
osos ad matutinas surgentes, quia vanus sit an- Ironia
tel lucem surgere, quia promiserit dominus coro-
nam profunde dormientibus.

Christus erat pernoctans in oratione dei.

Petrus media nocte liberatus de carcere He Luce. 6
rodis.

Actu. 12.

Chrysostomus Constantinopoli contra Ar Chrysost.
rianam perfidiam, aurit in nocturnis, hymnis,
orationes, auctor Cassiodorus libro. ix. historie
tripartite, ca. viij.

Tribus Leui iussa fuit specialiter huare custo-
dias noctis filiorum Israel ante tabernaculum Nume. 3.
testimonij. Specialiter ergo iam religiosi vigilat
in matutinis, pro salute Christiane plebis.

Abeat ergo Vigilantius et lethargici hereti-
ci cum Lutteranis, vigilias et matutinas contem-
nentes,

De nocturnis et laudibus.

Institutio solemnis officiandi a s. Marco di-
citur incepisse in Alexandria, que postmodum ad

DE HYMNIS ET

philo alias defluxit ecclesiā, testatur **philo Judeus**,
Eusebius. renarrat Euseb. eos nouos cōposuisse hymnos
libro secundo capi. decimo septimo 7 de noctur-
nis officiis 7 psalmorū lectione. Testis etiam
Cassiodorus.

Hieony. Si ergo Marcus hoc ordinatuit in Alexan-
dria, profecto hoc a s. Petro habuit, sicut 7 suū
Euangelium.

Duodeci psalmos ordinatos fuisse testatur
Cassianus, 7 totidem lectiones ex novo 7 veteri
testamento.

Concilium Laodicense noluit psalmos con-
tinuari, sed lectiones interseri.

Sanc^r Hieronymus psalterium aptissime
divisit iussu Damasi, ut magna varietas orandi
cessaret.

Nocturni Tres nocturni 7 laudes in vna vigilia canū-
tur loco quatuor vigiliarum, cum caro infirma
sufferre non sufficeret, continuam vigilandi ob-
seruantism.

Laudes. Laudes deo persoluuntur, quod cum omnis
creatura in laudem dei soluat, culpabilis effet
homo rationis capax, qui id facere negligeret.

Luce 4. Prophetie assunte sunt, supra psalmorū
vñ, quod omnes prophete Christum scopū ha-
buerunt, 7 Christus in synagoga aperuit 7 legit
Esaiam.

Aug. Euangelia quoq; certa, certis diebus 7 festis
fuerūt a tēpe aploꝝ accōmodata, 7 annua obser-
vantia custodita. Aug. in prologo sup canonica

HORIS CANONICIS

Ioannis. Interposita est solemnitas sanctorum dierum, quibus certas ex Euāgeliō lectioēs oportet in ecclesia recitare, que ita sunt annue, ut alie esse non possint, ordo ille quem suscepeream⁹ necessitate paululum intermissus est.

Aug. necessarium ponit certa in festis legi euāngelia. Heretici omnia cōfundunt, Euāgeliis omni die p̄o libito sumentes.

Libros Ione ⁊ Job certo tēpore legi astruit Ambrosius libro quinto Epistolarum, epistola Ambrosi. tricesima tertia.

Concilium Africaniū c. xiiij. decrevit. liceat legi passiones martyrum, cum anniversarij die eorum celebrantur.

De hymnis ⁊ anti-

phonis ⁊ psallendi vſu.

Et hymno dicto exierunt in mōtem Oliveti Matth. 26

Verbi Chri habitet i vobis abūdāt, in omī sapiētia docētes ⁊ cōmonentes resmetipsos in Coloss. 3. psalmis hymnis ⁊ canticis spiritualibus ⁊ gratia cantantes in cordibus vestris domino.

Introite portas ei⁹ i cōfessione, atria eius, in psal. 99. hymnis confitemini illi.

Te dec̄z hymn⁹ de⁹ in Siō. Eructabunt labia ps. l. 64. mea hymnū, cū docueris me iustificatioēs tuas. ps. l. 118.

Quib⁹ gestis, i hym. ⁊ cōfessiōib⁹ bñdicebat do minū q̄ magna fecit in israh. Orabo spū, orabo 3. Ma. 10. ⁊ mēte: psallā spū, psallā ⁊ mēte. Psallite dño, q̄ psal. 9 habitat i Siō psallā noi tuo altiss. i psal. p totū. 1. Cor. 14.

¶ ij

XXXI. DE ORATIONE ET

Psal. 46

Ephc. 5.

I. Tim. 2

Supra

Conciliū.

Conciliū.

Psal. 44

Esa. 6

Isidorus.

Psallite deo nostro psallite.

Implearmini spiritu sancto, loquentes vobis
metipsis in psalmis, et hymnis, et canticis spiritua-
libus, cantantes et psallentes in cordib' vestris, et

psalmus obsecrationem, Antiphona postu-
lationem, Collecta orationem, Hymnus gratia-
ctionem, sonat, hoc enim quatuor meminit Paulus,

Alexandrie ortus psallendi alternus modus,
supradictus a Chrysostomo restitutus, per omnem ec-
clesiam receptus.

Concilium Toletanum dixit, de hymnis ca-
nendis et Iesu salvatoris et apostolorum habe-
mus exemplum.

Idem concilium Isidoro preside. Ne aliqui
bus nostra diversitas apud carnales vel ignorantes
scyptinatis errorem videatur ostendere, et mul-
tis extet in scandalum varietas ecclesiarum. Unus
igitur ordo orandi atque psallendi a nobis per omnes
Hispaniam atque Galiciam confuetur.

August. ad inquisitiones Januarij. Si quod per
loca ecclesiarum regionumque variat, faciat quis, quod
in ecclesia in quam venerit, innuenerit, non enim quod
quam eorum contra fidem est, nec contra mores fit.
Vide eum est pulcher.

Varietas ecclesiarum in diuinis officijs, non
impedit, sed ornat, quia astitit regina a dextris tu-
is, circundata varietate, modo non sit tanta va-
rietas, ut videatur inducere errorem scyptinatis.

Isidorus Antiphonas Greci alternis choris
cecinerunt, velut duobus scrupibus ac testamen-

HORIS CANONIC.

etis iniucem sibi clamantibus. S. Amb. Grecos imitatus, apud Latinos Antiphonas instituit.

Ignatius primus per visionem doctus angelorum, antiphonas Antiochiae instituit.

Et quatuor animalia regem non habebat die ac nocte, dicentia. Sanctus, Sanctus, Sanctus, dominus deus omnipotens. Apoc. 4.

Ad angelorum imitationem ecclesia se exhibetur ad cantum.

Leli celorumque virtutes, scilicet beata Seraphin, socia exultatione concelebrant, cum quibus et nostris voces, ut admitti iubetas deprecamur, simplici confessione dicentes. Sanctus, sanctus.

Quater egregie hic desipit. Cum enim passim rejicit constitutiones humanas, hic ne videatur totus pigritare, horas canonicas non rejicit omnino, sed pro suis apostatis et periuris, permittit, ut tres duntur at psalmos pro matutino sumant officio, tres pro vespertino.

Paulus Corinthios, Ephesios, et Coloss. docuit cantum vocalem, in hymnis et psalmis. Vbi supr.

Obijciunt heretici.

i. Non omnis qui dicit mihi domine, intrabie in regnum celorum.

ii. Si orones valerent, tunc deum necessitatet.

iii. Si orones essent utiles, tunc alia bona opera essent superflua.

iv. Scit pater vester quid opus sit vobis ante quam petatis eum, frustra ergo orant. Matth. 6.

v. Ego dene et non mutor, ergo orationem non fle Malach. 3.

¶ iii

**XXXI. DE ORAT. ET
ctitur.**

vi Orantes nolite multum loqui, sicut ethnici faciunt, putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur. Ideo oratio non sit prolixa.

vii Sacerdotes possent aliquid utilius facere, quam murmurare tot psalmos, et quod melius et deo placentius. Ita argumentantur aliquando tepidi auditores Theologie.

viii In Biblia bore canonice non precipiuntur clero.

ix. Nihil est in ecclesia legendum, nisi verbum dei. In orationibus autem multa alia continetur, etiam fabulosa de sanctis.

Respondent Catholici.

De prio. Christus hic non prohibet orationem, sed hypocritam quod verbis orat deum, non factis, excludit a regno celorum, quales sunt heretici, factis deum impugnantes.

De secund. Deus omnium rerum summus arbiter, a nemine necessitatur, at tamen prius orationibus fidelium pulsatus, gerit se per modum necessitati, velut ait Moysi roganti, Dimitte me, ut irascatur furor meus, quasi prohibitus petit se dimitti.

Exod. 32. Oportet illud facere (orare) et alia non neglige, adeo ieiunium non est superfluum nec elemosina, ut subleuetur his oratio in celum.

De tertio. Fatemur deum prescire, nec narramus ut ignorantibus, sed rogamus ut potenter subuenire. Domine itaque id petimus, quod deus disposuit nos medio orationis esse consecuturos. Vult enim rogari

HORIS CANONIC.

deus, ne vilescat datum.

Deus oratione non mutatur p̄ essentiam, sed **De quīto.**
effectus mutatur.

* **Vnde oratio nostra non ordinat ad immuta-**
tionem diuine dispōnis, h̄ ut obtineatur nostris ^{23. q. 4. c.}
p̄cibus qđ deus disposuit ante secula donare, vt **Obtineri.**
dicit Grego. in lib. dialogoꝝ.

Non prohibetur multiloquum orationis simi **De sexto**
pliciter, sed sicut ethnici faciunt. Augu. ad Pro-
bam inquit. Multiloquum prohibet, non prolixia
tas seu duratio. Nam multum loqui, est rem su-
perfluis agere v̄bis. **Vnde patr̄ in Egipto bre-** ^{Luc. 22.}
ues, sed crebre erant oratiōes, plixi orauit Chri- ^{I. Regū. 1.}
st̄, plixi orauit Anna, et multiplicauit preces, et ^{Lue. 6}
Christus pernoctabat in oratione.

Isti sunt similes Maaman, qđ meliores iudica **De septiō**
nit fluvios Damasci omnibus aquis Israel, vt ^{4. Reg. 6.}
mundetur in eis, h̄ Propheta iubet, vt in Jordā
ne lanietur, si velit sanari. Ita si melior sit lectio
vtriusq; testamenti, sic ita, tamen in aqua lani-
dum est, vbi magistri ecclesie iubent, in septē ho-
ris canonicas. Sic cecus iussus adire natatoria,
non dixit melius est vt orem, nostꝝ est obedire p̄
ceptis non pro arbitrio nostro potiora eligere. **Hiere. 48.**
Maledictus qđ facit opus dñi negligenter.

In Biblia non precipiuntur hore canonice, **De octa.**
sed insinuantur, et ecclesia a sacris magistris, id
est apostolis hoc accepit. Obedire aut̄ oportet
prepositis. Contendis horas debere esse liberas,
verꝫ est libertate Christiana, qua seruendum est

XXXI. DE ORAT. ET

deo, non autem libertate Mahumetica, qua qz
qz facit vel omittit secundū desyderia praus cor
dis sui.

De nono. Contrarium fuit ostensum, etiā legendas san
ctorum in officijs diuinis recitandas, similiē ho
milio patrum legunt, & Collecte orationuz, in sa
cris litteris expresse non ptinentur. Agones ve
ro inuictorum martyrum non rejicimus more
Lutterano, modo fideliter sint conscripti, nam &
Actuū. 7. in Biblicis scriptis aliqui cōtinent, vt Stephā
ni, Jacobi, Pauli &c. alij a magnis quandoqz vi
ris sunt prescripti.

Coronis.

Ludderani & alij heretici, explodentes ritum
canendi, legendi & orandi ecclesiasticum, atqz in
rta vesana eorū capita, nouas p̄ficientes formu
las cantandi, missandi, ac orandi, faciunt sicut
Eusebius. Paulus Samosatensis hereticus, qui psalmos
Christo cessare fecit, velut nupinuentos. In se
metipsum aut̄ compositos in die Pasche in me
dio ecclesie canere mulieres, maxime quas p̄s
instituerat, faciebat. Sic modo faciunt stulti
heretici cum suis cantilenis, & porcinis ac cani
nis nouis v lulatibus.

De pluralitate Sa cerdotum & Decimis.

Heretici calumniantur multitudinem ser
verum dei, sacerdotum & monachorū.

DE PLVRAL. SAC. ET DEC.

Exodi.13.

Sanctifica mihi omne primogenitū quod ape-
rit vnuam in filijs Israhel tam de homini-
bus quam iumentis, mea enim sunt omnia. Exod.22.
Primogenitum filiorum tuorū dabis mihi. Levit.27.
Primogenita que ad deū pertinēt, nemo san-
ctificare poterit et vovere.

Ego tuli Lenitas a filijs Israhel, pro omni p-
mogenito qui aperit vnuam in filijs Israhel, e-
runtque Lenite mei. Nume.3.

Menim est omne primogenitum, ex quo per- *ibidem*:
cussi primogenita in terra Aegypti, sanctificauit
mibi quicquid primum nascitur in Israhel.

Tolles Lenitas mibi pro omni primogenito
filiorum Israhel.

Ecce in lege nature omnes primogeniti gan-
debat privilegio sacerdotij, et in legescripta, lo-
co primogenitorum successit tota tribus Leui.
Nunc non sunt tot sacerdotes et monschi qui
sunt primogeniti.

Gene.25.

Dixit Jacob ad Esau: Vede mihi p-mogeni-
ta tua, si. Iuravit ei Esau, et vedit p-mogenita:

In lege nature primogenitura erat magna
quia primogenitus accepit benedictionem a pa-
tre (et erat loco consecratiois) habebat potesta-
tem benedicendi, vestem item specialem in qua of-
ferebat, duplam portionem habebat in heredita-
te et ferculis. Lesserunt ista omnia sacerdotio Ra-
ronis primo, dein sacerdotio nostro, tempto eo
quod sacerdotes non accipiunt duplā portionem

¶ v

DE PLVRAL. SAC. ET DEC.
quia simpla eis inuite redditur iam a laycis, vel
omnino negatur.

Omnes Leuite in genere masculino a mense
vno et supra, viginti duo milia. Recensuit Moy
ses primogenitos filiorum Israhel, et fuerant masculi
a mense vno et supra, viginti duo milia ducenti se
ptuaginta tres, infra. Locutus est dominus. Ego sum
dominus. In precio ducentorum septuaginta trium, qui
excedunt numerum Leuitarum, de primogenitis filiorum
Israhel, accipies quicunque siclos per singula capita,
dabisque pecuniam Aaron et filio eius, prout eo
rum qui supra sunt.

Pondera primogenitos redemptos pecunia,
huic nemo miretur si hodie in ecclesia similes re
demptiones fiunt, pinta ut lacte vescaris in ieiuni
o, contribuas ad hanc fabricam, est enim com
municatio viuis boni in aliud. Lessat ergo ru
diuum argumentum, si est promissum vel iustum cum
pecunia, ergo etiam sine pecunia.

Hodie talis pecunia datur communite pau
peribus, vel ecclesiis, quomodo clamarent Lay
i. Par. 15. ci, si daretur clero, sicut iussit hic deus.

Ibi. ca. 24 Numeratis sunt Leuite a viginti annis et sup
er inuenta sunt triginta octo milia virorum.

25, 26 Distribuuntur ibidem in cantores, ianito
res, prepositos, iudices, et in plures sortes et clas
ses.

Lum autem tam parua fuerit Iudea, ut lon
gitudo fuerit iter tridui. De latitudine, inquit Hieronimus in epistola ad Dardanum, pudet dicere

DOTVM ET DECIMIS

Erabescat Christianus indeuotus, q̄ cōtra mul-
titudinem religiosorum conqueritur, cuž multo
maior numerus seruientium deo fuerit in lege
Mosaica.

Nam cum populis Israel fuerit, 11000. seq-
tur numerum deo seruientium, fuisse ferme. xxvij
eius partem. I. Par. 12.

Onde volentes minui clerum sunt Pharaos-
nes, qui populum Hebrewum suuitem deo, vo-
luit minuere. Exodi. 1.

De decimis & alijs ob- ventionibus.

Decimas & p̄mitias non tardabis offerre. Exod. 22.

Primitias frugum terre tue deferes in domū Exod. 23
domini dei tui.

Hoc erit iudicium sacerdotum a populo, &
ab his qui offerunt victimas, dabit sacerdoti ar-
mū & ventriculum, p̄mitias frumenti, vini, & olei
& lanarum partem ex tonsione oviū. Deut. 18.

Omnisqz p̄mitie, quas offerunt filii Israel,
ad sacerdotem pertinent, & quicquid in sanctua-
rium offertur a singulis, & traditur manibus sa-
cerdotis, ipsius erit. Num. 5

Josue dedit Leuitis. xlviij. ciuitates cum sub
urbanis. Josue. 21

Ciuitates plures quam sexaginta cum suis
suburbanis, date fuerunt Leuitis. I. Par. 6.

XXXij. DE PLVRA. SACER

- Psal. 98.** Moyses & Aaron in sacerdotibus eius, hic ita
men fuerunt supremi duces populi ex Egypto.
- Hierony.** Samuel sacerdos fuit Bedam, aut ad minus
propter Levita, teste Hiero. lib. i. contra Iouinianum,
Augu. fuit enim de tribu Levi, eod teste in. i. Regū. xv. is
i. Reg. 7. tñ fuit sup̄mis iudeorum.
- Luce 1.** Tribus regalis Iuda & sacerdotalis p̄nubia
portabant, hinc Elizabeth mater s. Joannis, u-
xor Zacharie sacerdotis, cognata fuit Marie.
- 3. Reg. 1.** Sadoch sacerdos vñxit Salomonem regem,
- 1. Reg. 10.** Samuel Saulem & Davidem, non mirum qđ
1. Reg. 16. hodie Imperator & papa, Reges ab archiepisco-
pis vnguntur.
- 4. Reg. 11.** Joiada pontifex fecit regnare, & vñxit Joas re-
- 2. Par. 22.** gem, uxor Joiade fuit Josabeth soror regis Da-
zochie.
- 2. Par. 26.** Azarias pont. restitut Dzie regi inuadenti of-
ficium sacerdotale, qđ lepra percussus fuit.
- 2. Par. 31.** Ezechias p̄cepit populo in Hierusalem, vt da-
rent partes sacerdotib⁹ & Levitis, vt possent va-
care legi domini.
- i. Esd. 3. 5.** Josue pontifex templum restituit post captiu-
tatem Babyloniam.
- i. Esd. 7.** Esdras Levita a rege Artarerre aurum & ar-
gentum obtinuit pro templo, & licentiam abeun-
di Judeis obtinuit.
- Neem. i. 3.** Cognoui (Neemias) quia ptes Levitarū nō
fuissent eis date, & fugissent vniquisq; in regionē
suā, & egi causam aduersus magistratus & di-
xi, quare dereliquimus domum dei: & congregauī

DOTVM ET DECeM eS

eos, et fecistare in stationibus suis, et omnis Iuda apportabat decimam frumenti, vini et olei in horrea.

Hic populus propter famem ortam, recusauit dare decimas Leuitis, ideo cogebantur recessere de templo. Sic faciunt mali Layci, dicentes, cur dabo sacerdoti? ego egeo pro me et pueris.

Machabei fortissimi fuerunt sacerdotes et duces bellorum.

Decimas deus sibi refusauit debitas, in signum uniuersal dominij. Gen. iiiij. Exo. xxij. Leu. xxvij. Deut. xi. xxvi. Tobie. i.

Decimam ptem separabis de cunctis frugib⁹ tuis, et vt discas timere dominum deum tuum in omni tempore. Deut. i. 4.

Ergo impij sunt, non timentes deum, qui nondant decimas debitas.

Omnis decime terre, siue de frugibus, siue de Leuit. 27. pomis arborum, dominis sunt. Omnia decimorum bouis et ovis et capre que sub pastoris hyga transierunt, quicquid decimum venerit sanctificabitur domino, non eligeretur nec bonum nec malum.

Ecce minutas decimas, sed pro intelligentia ultimi.

Omnia que offeretis ex decimis et in donaria domini separabitis, optima et electa erunt cuncta, et non peccabitis super hoc, egregia vobis et pinguius reseruantes, ne forte polluatis oblationes fi Numc. 18.

XXXij. DE PLVRA. SACER
liorum Israël, et moriamini.

En pena mortis manet eos qui studiose dete
riora dant.

Malach. 3

Si affigit homo deum, quia vos configit
me, et diristis. In quo configimus te in decimis
et primitijs.

En non dans decimas assimilatur crucifixos
ribus Christi, et deo iniuriam facit non solum sa
cerdoti. Hiero.

Ibidem

Et in penuria vos maledicti estis.

Ecce pena eorum qui non dant decimas vel in
fideliter, hinc enim venit omnium rerum inopia,
attende tempora nostra.

August. Cum decimas dando celestia et terre
na possis promereri, pro avaritia tua duplice be
nedictione fraudaris, hec est domini iustissimi p
suetudo, ut si tu illi decimam non dederis, tu ad
decimam reuoceris, dabis impio militi quod no
vis dare sacerdoti. xri. q. i. decime.

Augustinus, Decime ex debito requiruntur,
Augusti. et qui eas dare noluerint, res alienas inuidunt.

Luce. 10.

Dignus est operarius mercede sua.

I. Corin. 9

Quis militat vñquam proprijs stipendijs?

Deut. 25.

Non alligabis os boui trituranti.

I. Cor. 9.

Si nos vobis spiritualia seminavimus, ma
gnum est si nos carnalia vestra metamus.

Ibidem

Et qui altario deseruunt, cum altario par
ticipant.

Actuū. 4.

Quotquot possessores agrorum aut domo
rum.

DOTVM DECIMIS.

erant, vendentes afferebat precia eorum, q̄ ren-
deban̄. et ponebant ante pedes ap̄loꝝ, diuideba-
tur aut̄ singulis prout cuiq; op̄ erat: vide supra
titulo. xxij.

1. Cor. 16

De collectis aut̄ que fiunt in sanctos, sicut or-
dinari in eccl̄is Galatiae, ita et vos facite per vnaꝝ
sabbati. Collecte iste fiebant in r̄sum pauperuz
Hierosymis et p̄dicatorꝝ, et hodie Ch̄riani in gre-
cia sub Turca, nutriunt patriarcham et clerū ex
collectis, vnde a colligendo orō in missa collecta
dicitur, licet et alie sint rationes mystice.

Postea quam reges et p̄ncipes submiserunt
colla fidei, et inclinarunt ceruices signo crucis, do-
nationes et dotationes beneficiorum in locū col-
lectarum successerunt.

Melchias

Syluester papa. xii. q. i. futuram, futuram ec-
clesiam in gentibus apostoli preuidebant, idcir-
co p̄edia in Judea minime sunt adepti, sed pre-
cia tantummodo ad fouēdos egenos, meminit
postea donationis Constantini, de qua nonage-
sima sexta distinctione Constantinus, et quomo-
do viri religiosi inceperunt possidere p̄dia, scri-
bitur Melchiadi canon, in vetustis ē Sylvestri.

Ioan. 15.
Augusti.

Quidam enim putabant, quia loculos habe-
bat Iudas quod dixit ei Jes̄ eme es, que nobis
opus sunt ad diem festum. et Augusti, ibi Ha-
bebat ergo et dominus loculos, et a fidelibus ob-
lata conseruans, et suorum necessitatibꝝ et alijs
indigentibus tribuebat, tunc primum ec-

XXXij DE PLVRAL. SACER.

clesiaſtice pecunie forma eſt iſtituta, vbi intelli-
geremus quod precepit non cogitandum de cra-
ſtino, non ad hoc fuſſe preceptum, vt nihil pecu-
nie ſeruetur a sanctis, ſed ne deo pro iſta ſerua-
tur.

August. de ſimone domini in monte. Docuit
Christus exemplo ſuo nemine scandalizari, ſi ei
ſerui neceſſaria ſibi pioſuent.

**Plato et
alij.**

S. Urbannus p̄mus martyris, iſtituit ante Syl-
ueſtrum, vt ecclēſia predia ac fundos a fidelibus
oblatos reciperet:

Aurerunt hoc martyres ſequentes, Poncia-
nus, Antherus, Fabianus, Cornelius, &c. uſque
ad Sylineſtrum.

Lassiodo. li. vi. tripartite hiſt. **Constantinus** Im-
perator diſponens res clericorum, vnicuique ciui-
tati proſperit, vt cleruſ ſufficientis emolumen-
ta perciptet, & hoc lege firmanit.

Malach. 3 Inferte omnem decimam in horreum meum,
ut ſit cibus in domo mea, & probate me ſup hoc,
dicit dominus.

ibidem.

Si non aperuerero vobis cataractas celi, & ef-
fudero vobis benedictionem uſque ad abundan-
tiam, & increpabo pro vobis denorantem, & non
corruptet fructum terre vſtre, nec erit sterilis
vinea in agro.

Stulti layci timent ne minus habeant, ſi de-
cimas & oblationes preſtent.

August. Antiqui patres, ideo omnibus copijs
abundabant, quia decimas dabant.

XXXII PLVRA. SACER.

Ergo timendum est eos non prosperari, q̄ re ligiosis etiam mendicitatem inuident, & fratribus certum numerum prescribunt, ignorantes synagoge largitatem, que tot milia Leuitarum in singulos dies alebat.

August. Si decimam dederis, non solū abundatiam fructuum recipies, sed etiam sanitatem corporis & anime consequeris, non emideus premium postulat sed honorem: Augusti.

Hinc vitissimi fuerunt p̄ncipes & nobiles Germanie, quando abundantanter dabant ecclesijs, monasterijs. Jam omnium reḡ egestas est apd plenem & principes.

Maior fuit olim abbatum Augie maioris s. Galli & Lamboduni splendor, quam iam sit trium episcoporum.

Carolus Magnus anno domini octingentesimo decimo tertio villam regalem Olmam cuj omnibus iuribus & appendicibus & locis adiacentibus monasterio Augie maioris tradidit.

Carolus factus est magnus, quod in dotando ecclesias magnum secutus est Constantinus, qui felix ob tutiōnē ecclesie dictus est ab Augustino li.ij. contra Petilianum ca. nonagesimo An. b tertio & ab Ambrosio libro epistolarum quinto de obitu Theodosij imperatoris.

Laueant principes ne spoliando clerum, malint imitari impium Juliam Imperatore apostatam, quam Christianissimos principes Constantinum Theodosium, Carolum magnū, san

P

DE PLVR AL. SAC. ET DEC.
ctum Henricum.

Cassiodorus li. vi. tripartite historie. Julia
nus clericis omnia priuilegia, honores consuetu-
dinesq; subtraxit, et leges positas pro eis soluit. et
rursus. Omnes possessiones atq; pecunias Es-
sariensium ecclesiaruz, cum verberibus exq; res,
ad mediuz iussit afferri. Morq; eis trecetas au-
ri libras, in erario publico collocauit.

Beneunnu sacra, fisci erario deputari, sublatisq; ianuis ma-
tus. ioris ecclesie fit cunctis accessibile sanctuarium.

De Juliano constat, quod anno xxxij. etatis mor-
tuus est, et imperavit anno duxat uno, mensib. viij.
Cassiodoro. Satelliti suoq; penas, Juliani, Felicis, et Hel-
pidij, Cassiodorus vbi supra prosequitur.

2. Mab. 5. Heliodorus cum templū Hierosolymis o-
pulentissimum spoliare vellet, miraculo multis
plagis et flagris afficitur, orante pro eo Omnia sa-
cerdote, restituitur.

Antiochus ascendit in Hierusalem, cu[m] mul-
titudine graui, et intravit in sanctificationem cu[m]
superbia, et accepit altare aureum, et candelabrum
luminis, et vniuersa vasa eius, mensam propositi-
onis et libatoria, phialas, mortariola aures, velum
coronas, et ornamentum aureum quod i facie te-
pli erat, et comminuit omnia, et accepit aurum et
vasa concupiscibilia, et accepit thesauros occul-
tos quos inuenit, et sublati omnibus abiit i ter-
ram suam et fecit cedem hominum, et locutus est
iu superbia magna, et factus est planctus magnus

NOTVM DECIMVS

in Israe^l & in omni loco eorum, & ingenuerunt
principes & seniores, & iuuenes & virgines infir-
mati sunt, & speciositas mulierum immutata est;
Omnis maritus sumpli^t lamentum, & que sedes-
bant in throno maritali lugebant, & commota ē
terra super habitantes in ea, & vniuersa dom⁹ Is-
cob induit confusionem.

De exitu suo scribitur.

Contigit illuz evntem de curru cadere, & gra-
ui corporis collisione membra vexari, ita ut ver-
mes de corpore eius scaturirent, ac rivetes in do-
loribus carnes effluerent, odore etiam illius & fe-
tore exercitus granaretur, cum nec ipse iam fetu-
rem suum ferre posset, infra. In monte miserabi-
li obitu vita functus est. 2. Mach. 9

Alchimus dissolutus est paralysi, nec ultra 1. Mach. 9
potuit loqui verbum, & mortuus est Alchimus in
illo tempore cum tormento magno.

Micanor cum triginta quinque milib⁹ oc-
cisis est, caput eius cum manu nepharia, quam
extenderat contra domum sanctam omnipoten-
tis dei abscissa, contra templum stispsensa sunt, &
lingua eius particulatim diuisa, auribus data est

Baltazar bibens in yosis templi eadem nos-
cte intersectus est & Darius Medus successit in
regnum.

Thomas Cantuariensis pro iuribus & pre-
dys ecclesie sue occiditur, fratribus missam pro
defunctis apparatis, angeli ostendit & itonat letas

Cantuaria.

XXXII DE PLVRA.SACER.

ter. Letabitur iustus. &c.

Laueant igitur principes cōsiliarios, q.p vtilitate egeni & tuitione dominij p̄sulunt (pter extremam necessitatem) ecclesias spoliari.
Iudicū 9

Sichemite dederunt .lxx. pondo argenti de phano Baal Berit Abimelech, qui cōduxit sibi ex eo viros inopes, vagos, hoc fecit ut p̄ncipatum obtineret

ibidem.

4. Re. 16.

Sed mulier iaciens fragmentum mole, illisit capiti Abimelech, & confregit cerebrum eius, Achas rex collegit argentum & aurum, qđ in nemiri potuit in domo domini, & in thesauris regis, & misit regi Assiriorum, ut eum saluaret de manu regis Syrie, & regis Israel.

Esaic. 4.

Hoc fecit impius rex, idololatra, non contenus presidio dei sibi ab Esaia promissa.

N

Boni igitur principis officium fuerit, clericū amare & defendere, priuilegia concessa seruare integrā, ab ecclesijs & ecclesiasticis sua bona relinquerē. Hereses vero & hereticos, quam remotissime a finibus suis cohērcere, in quo & sibi, & subditis pacem & tranquillitatem parabit, & vitam cum Christianissimis veteribus principibus merebit eternam.

finis.

Augustinus super

La. Joannis.

Omnia que leguntur in scripturis sanctis, ad
instructionem et salutem nostram, intente ope-
ret audire, maxime tamen memorie commen-
danda sunt, que aduersus hereticos valēt
plurimum, quorum iusidie infirmio
res quoque, et negligentio
res circumuenire
non cessant.

finis Colonie per honestum
cinem Petrum
Quentel.

ERRATA.

Per f, significamus faciem, per l, lineam, dein subiungimus ueram lectionem, aut errorem cōmīsum in marginibus ¶ A.3.f.1.1. esset expressum. A.5f.1.1.1. ille & cetera, putat. B.2f.2.1.2. Seleutiam. Ibidem. l.5. pone ad marginē. De quarto. B.3. f.1.1.17. dele, ¶ ut sit lectio continua. Ibidem circa finem, Martianus. pone in margine, Dist. 96. ca. Nos. B. ultio. auferes in margine, De sexto. C. ult. f.1.1.7. pone in marg. Secundum axioma. D.; circa finein. pone in marginem, Eccl. 24. &, 1. Cor. 7. Ibidē. f.2. circa finem, dele Ioh. 9. & lege, Matt. ult. D. 4.f.1. l.1. scribe ad marginem, Ioh. 9. D. 5.f.2.1.6. Captiuitatis igit babilonicæ. D.6.f.1.1.3. carnem ambulant. Ibid. l.7 quā tñ apostolus peccatum uocat & cet. Ibidem iu margine. 1. Pet. 2. D.7. f.1.1.12. secundum illud Ioh. 17. Ibidem dele ¶. Ibidem. f.2. in marg. Act. 6. Ibidē, dele. viij. D. ultimo. f.1.1.16. fuit in impositione manuum. E.2.f.1.1.20. & episcopi iussione. E.3. restitue in marginem, de sacramētis. Ibid. f.2.1.15. act⁹ suos. Ibid. in margine. Act. 19. &, Eccl. 5. Tertio ad uerbum Si confiteamur. 1. Ioh. 1. F.1. f.2. ad uerbum Statez. Thes. 2. Paulo post delebis illas du as lineas. Itaq; frātres & c. E.3. f.2.1.2. in margine, Esa. 10. F.4. in margine, 1. Pet. 2. Ibid. l.16. conuerſati per libertatem. Ibid. l. 20. Hancimpiā. F.7.f.1.1.5. non obseruantiae. F.ult. f.2.1.3. adhortati, Ibid. 12. & h̄moi, graū esse deo hominiq; meritiorū. G.2.f.1.1.2. nec illos. Ibid. l.11. H̄elui dixit. G.3.f.1.1.8. miseri glorioſæ. Ibid. l.10. quem diuæ uirginti. G.4.f.1.1.24. probatur dupli ci rati one. G.6.f.2.1.8. medi⁹ fui. H.2.f.1. in margine, Mat. 24. H.3. f.1.1.14. in marg. Heb. 10. Ibid. f.2.1.18. ueri pascha lis. Ibid. l.26. oblationē factam. H.4.f.1. in margie de le, 1. Cor. 10. adiſce, &. ad subsequentem autoritatē. H.6.f.1.1.14. uiduaſ d'euita. H.7f.1. circa finem. Roman. 6. Ibid. f.2. circa finē, deuotare sanctos. H.ult.f.1.1.17. ser ui inutiles. Ibid. f.2.1.9. est deo suo. Ibid. in fine ad mar-

ginē. i. Reg. 21. Itemq; adlineā ult. i. Cor. 7. I. 2. f. 2. l. 1.
oportet illa. I. 5. f. 2. l. 13. in margine, Origenes sup. Iudi.
ho. 2. Ibid. ante ultimam lineam pones hunc titulū. Ob
īicit hæreticus. I. 6. f. 1. l. 5. scito quod ex. I. 7. f. 2. l. 9. fero
cissimum pugnauerimus. Ibid. in linea subsequente, de
lebitq; Chri nomen. I. ult. f. 1. l. 13. in iniuriā. Si quæ sunt
præterea, quius lector per se facile emendauerit.

XI. Bist du prester sien gewest sin
Babst Silvius ist ein sien gewest. Der Bischoff
Hermannus hoc celebre an. 1322
Des deth filius dubius Stephanus & 23 mecen
Adriag deth der Bischoffs dubius 1331. et
Johannes 17: filius horum p̄ben 9 8 et me mōly
filix 3: filius filius p̄ben Stephanus & 17
Joseph f. 9 dubius Stephanus Sosius frater
Bonifacius nouus mortuus. N̄ huius mōis studi
Stephanus Gondianus filius 1322
Schuster filius Silvius ap̄t 1322 et 1323
Gelafus filius Valerij ap̄t & 8 et huius mōis studi
Johannes 10: filius Stephanus 9 29 et 30
Viam disti Bist alle von huius mōis
Dō wen er vetter wurde zu ubrig wosten
Dō uff huius mōis gepr̄ ob war. Deinde
se formarent. Et alit exponit
Hoc mōis yannus eoy an dñm
dñm dñm latratus habuist xead
q̄by defunctus an exordiis esteribus
dñm dñm dñm dñm Am p̄y dñm dñm

